

Haaveena papin ammatti?

Teologian opiskelijoiden ammatillisen identiteetin
kehittyminen kirkollisten soveltavien opintojen
aikana

Itä-Suomen yliopisto, Teologian osasto

Läntinen teologia

Pro-gradu tutkielma, maaliskuu 2019

Käytännöllinen teologia

Heikki Mujunen

ITÄ-SUOMEN YLIOPISTO – UNIVERSITY OF EASTERN FINLAND

Tiedekunta – Faculty Filosofinen tiedekunta		Osasto – School Teologian osasto		
Tekijät – Author Heikki Ilari Mujunen				
Työn nimi – Title Haaveena papin ammatti? Teologian opiskelijoiden ammatillisen identiteetin kehittyminen kirkollisten soveltavien opintojen aikana.				
Pääaine – Main subject	Työn laji – Level	Päivämäärä – Date		Sivumäärä – Number of pages
Käytännöllinen teologia	Pro gradu -tutkielma	x		26.3.2019
	Sivuainetutkielma			
	Kandidaatin tutkielma			
	Aineopintojen tutkielma			
<p>Tiivistelmä – Abstract</p> <p>Tässä pro gradu -tutkielmassa tarkastellaan Itä-Suomen yliopiston läntisen teologian Suomen evankelisluterilaisen kirkon virkaan vaadittavien soveltavien opintojen opiskelijoiden ammatillista identiteettiä. Keskeisin tarkastelukohde on opiskelijoiden ammatti-identiteettillisen pappeusvarmuuden kehittämisessä. Tutkielmassa kuvataan, kuinka varmoja opiskelijat ovat papiksi ryhtymisestään opintojakson alku- ja loppuvaiheessa. Lisäksi tarkastellaan erityisesti opintojaksolla ammatilliseen identiteettiin vaikuttaneita asioita sekä pappeuteen liittyviä motivaatiotekijöitä.</p> <p>Tutkielman keskeisin tutkimusmenetelmä oli aineistolähtöinen laadullinen sisällönanalyysi. Osittain käytettiin myös teoriaohjaavaa menetelmää ja määrällistä aineiston kuvausta. Tutkimusaineistona toimivat pääasiassa tietyt opiskelijoiden opintojaksolla tuottamat oppimistehtävät. Myös elektronisella kyselylomakkeella kerättiin aineistoa. Vastajamäärät vaihtelivat aineistoittain, mutta kokonaisuudessaan 17 opiskelijan ammatillisen identiteetin kehitystä seurattiin. Työn teoriatausta muodostui muun muassa ammatillista identiteettiä, uravalintaa, motivaatiota ja pappeutta koskevasta kirjallisuudesta.</p> <p>Opintojakson alkuvaiheen analyysissä erottui neljä pappeuteen motivoivaa ulottuvuutta: papin työn ihmisläheisyys, kutsumus, papin työn hengellisyys sekä papin työn monipuolisuus. Papiksi ryhtymisessä epäilyttävinä tai mietityttävinä ulottuvuuksina erottuivat: epäily omasta riittävydestä, työn vaatavuus sekä työllistymiseen ja työssä toimimiseen liittyvät haasteet. Vastaajien opintojakson alkuvaiheen papin ammatilliseen osaamiseen liittyvän itsearvioinnin perusteella sosiaaliset taidot ja eettisyys erottuivat opiskelijoiden vahvimiksi osaamisalueiksi.</p> <p>Aineiston perusteella toteutettiin opiskelijoiden ammatti-identiteettillistä pappeusvarmuutta kuvaava luokittelu koskien sekä opintojakson alku- että loppuvaihetta. Kyseiset analyysissä syntyneet ryhmät olivat: varmat pappeudestaan, todennäköisesti papiksi ja epävarmat pappeudestaan. Lähes poikkeuksetta opiskelijoiden pappeusvarmuus kasvoi opintojakson myötä, mikä konkretisoitui opintojakson loppua koskevassa pappeusvarmuusluokituksessa. Kun alkuvaiheessa varmat pappeudestaan -ryhmään kuului seitsemän opiskelijaa, kuului kyseiseen ryhmään opintojakson loppuvaiheessa kaikkiaan 11 opiskelijaa. Samaan aikaan epävarmat pappeudestaan -ryhmään kuului enää vain kaksi opiskelijaa, kun opintojakson alkuvaiheen analyysissä siihen oli luokitunut kuusi opiskelijaa. Pappeusvarmuuden kasvaminen konkretisoitui erityisesti naisopiskelijoiden ja ammatinvaihtajien kohdalla.</p> <p>Tutkielman perusteella pappeusvarmuuden vahvistumisen taustalla nähtiin kolme vaikuttavaa ulottuvuutta: Ammatillisen varmuuden vahvistuminen, ammatillisen riittävyden vahvistuminen sekä papin työn selkeytyminen. Lisäksi käytännöllisenä, asiaan kevyemmin sidoksissa olevana ulottuvuutena erottui työssäoppimisjaksoon liittynyt ohjauksen merkitys.</p> <p>Tutkielman keskeisin tulos on, että yleisesti opiskelijoiden ammatti-identiteettillinen pappeusvarmuus kasvaa selvästi opintojakson myötä. Käytetyn aineiston valossa työssäoppimisjaksolla on tässä kehityksessä merkittävä vaikutus.</p>				
<p>Avainsanat – Keywords</p> <p>Ammatti-identiteetti, motivaatio, pappeus, soveltavat opinnot, evankelis-luterilainen kirkko</p>				

ITÄ-SUOMEN YLIOPISTO – UNIVERSITY OF EASTERN FINLAND

Tiedekunta – Faculty Philosophical Faculty		Osasto – School School of Theology	
Tekijät – Author Heikki Ilari Mujunen			
Työn nimi – Title Dreaming of the pastor’s profession? The progress of the theologian students’ professional identity during Applied Studies in Lutheran Church.			
Pääaine – Main subject	Työn laji – Level	Päivämäärä – Date	Sivumäärä – Number of pages
Practical theology	Pro gradu -tutkielma	x	26.3.2019 75 + 7
	Sivuainetutkielma		
	Kandidaatin tutkielma		
	Aineopintojen tutkielma		
<p>Tiivistelmä – Abstract</p> <p>The aim of this master’s thesis is to study the professional identity of theologian students of Western theology in University of Eastern Finland. The students took part in Applied Studies for Pastoral Proficiency in the Evangelical Lutheran Church of Finland. The progress of the students’ career confidence with relation to priesthood is primarily investigated in this thesis. It is described how sure the students were about becoming a pastor in the early and the last part of the study module. In addition, especially subjects having an effect to the professional identity in the study module, and motivation factors for the priesthood, are studied.</p> <p>The main research method of the thesis was qualitative data-based content analysis. The theory-guided method and quantitative description of the material were partly applied. The students’ specific studying reports of the study module were the main used research material. In addition material were accumulated by electronic questionnaire. There was variation in the number of respondents in the different datas: In all 17 student’s progress in professional identity was explored. The thesis’ theoretical background consisted for instance of literature relative to professional identity, career choice, motivation and priesthood.</p> <p>In the analysis of the early part of the study module came up four dimensions of motivation for becoming a pastor. The dimensions were humane side of the pastor’s work, calling, spirituality of the pastors’ work and variety of the pastor’s work. Dubious sides of becoming a pastor constructed three dimensions: suspicion about personal sufficiency, difficulty of the work and challenges related to employment and working. The students made self-evaluation about their professional know how for the pastor’s work in the report of the early part of the study module. Based on that social skills and ethicality were the strongest areas of the students.</p> <p>There were enforced classification with relation to the early and the last part of study module about how sure the students were about becoming a pastor. The emerged groups were: sure ones about becoming a pastor, probably becoming a pastor and unsure ones about becoming a pastor. Almost invariably students’ career confidence related to priesthood increased over the study module, which was seen clearly in the classification of the last part of the study module. At first the sure ones about becoming a pastor -group consisted of seven students, in the last part of the study module the group included 11 students. Meanwhile unsure ones’ group decreased from six to two students. Particularly women’s and profession changers’ increasing in career confidence related to priesthood became concrete.</p> <p>On the grounds of the analysis there were seen three dimensions having effect for increase of the career confidence with relation to priesthood. The dimensions were: increasing of professional confidence, increasing of professional sufficiency and clarification of the pastor’s work. In addition signification of guidance in the practical training period was seen as a practical and slighter effectively dimension.</p> <p>The main result of the thesis is that generally students’ career confidence in becoming a pastor increases clearly along with the study module. In the light of the used research material the practical training period has a notable impact in that progress.</p>			
<p>Avainsanat – Keywords</p> <p>professional identity, motivation, priesthood, Applied Studies, Evangelical Lutheran Church</p>			

SISÄLLYS

1 JOHDANTO.....	3
2 TEOREETTINEN TAUSTA	5
2.1 Kirkolliset soveltavat opinnot Itä-Suomen yliopistossa.....	5
2.2 Käsitteet.....	6
2.3 Uravalintateorioista	9
2.4 Pappuus Suomen evankelisluterilaisessa kirkossa	10
2.4.1 Osaaminen papin työssä	12
2.4.2 Papiksi ryhtymisen erityiskysymyksiä nykyajassa.....	14
2.5 Aikaisempi tutkimus.....	16
3 TUTKIMUKSEN SUORITTAMINEN	21
3.1 Tutkimustehtävä	23
3.2 Tutkimusmenetelmä	23
3.3 Aineisto ja informantit.....	25
3.4 Aineiston analyysi	30
3.5 Eettisyys ja luotettavuus	31
4 TULOSLUVUT.....	34
4.1 Opiskelijoiden ammatillinen identiteetti suhteessa pappuuteen opintojakson alussa	34
4.1.1 Opiskelijoiden ammatilliset lähtökohdat papiksi pyrkimisessä	38
4.1.2 Papiksi pyrkimisen motivaatiotekijät	43
4.2 Opiskelijoiden ammatillinen identiteetti suhteessa pappuuteen opintojakson lopussa	49
4.2.1 Opiskelijoiden varmuuden vahvistumisen ulottuvuudet	55
5 JOHTOPÄÄTÖKSET	64
5.1 Keskeiset tutkimustulokset	64
5.2 Pohdintaa tutkielmasta ja tulevaisuudesta	67

6 LÄHTEET JA KIRJALLISUUS.....	69
7 LIITEET	76

1 JOHDANTO

Tässä pro gradu -tutkielmassa tutkitaan Itä-Suomen yliopiston läntisen teologian kirkon virkaan vaadittaviin soveltaviin opintoihin osallistuvien opiskelijoiden ammatillista identiteettiä. Puhun arkisemmin mainituista opinnoista kirkollisina soveltavina opintoina. Tutkielmani näkökulmasta voidaan tarkemmin puhua opintoihin osallistuvien ammatti-identiteetillisestä varmuudesta suhteessa papputeen ja sen kehittymisestä opintojen aikana. Kirkolliset soveltavat opinnot mahdollistavat sen, että ne suoritettuaan kirkkoon kuuluva teologian maisteri voi hakeutua Suomen evankelisluterilaisen kirkon papin virkaan näin halutessaan.¹ Tämän vuoksi tutkimuksen painopiste on nimenomaan papputeen liittyvissä kysymyksissä.

Pro gradu –työni aihe on noussut soveltavien opintojen vastuuopettaja Heikki Salomaan aloitteesta. Hän esitteli tutkimusseminaariryhmällemme mahdollisia soveltaviin opintoihin liittyviä aiheita, minkä seurauksena oma tutkimusprosessini sai alkunsa. Alkuperäinen annettu tutkimusaiheen teema kuului: *Teologian opiskelijoiden ammatilliset motivaatiot ja soveltavien opintojen suorittamisen vaikutus niihin heidän itsensä kuvaamina.*² Ammatillisten motivaatioiden käsitteleminen oli pitkään tutkielmani lähestymiskulma. Vaikka tutkielmani näkökulma on elänyt jonkin verran matkan varrella, edelleen motivaatioulottuvuus muodostaa ammatillisen identiteetin alle työni kannalta niin merkittävän teeman, että se ansaitsee maininnan jo tutkielman johdantovaiheessa.

Näen, että tutkielmallani on sekä käytännöllistä että tieteellistä merkitystä. Kirkollisissa soveltavissa opinnoissa syntyy vuosittain opiskelijoiden tekemiä kirjallisia töitä, joiden hyödyntäminen tutkimuskäytössä on ollut käsittääkseni hyvin vähäistä. Opiskelijoiden tuottamat kirjalliset työt toimivat tutkielmani ensisijaisena tutkimusaineistona. Tutkielma on tehty ajatuksella, että soveltavat opinnot saavat käyttää sitä vapaasti hyödyksi tulevaisuudessa. Aiheen tutkimiselle on siis tarvetta, mutta sen ajankohtaisuutta lisännee myös esimerkiksi yleisesti tiedossa oleva pappien tiukentunut työtilanne³, yleinen kirkollinen tilanne Suomessa ja teologian opiskelijoiden hengellinen ja käytännöllinen pohdinta suhteessa näihin kysymyksiin.

¹ Ks. esim. Opinto-opas 2017–2018, 82.

² Gradujen aiheita soveltavissa opinnoissa i.a. HUOM. Tässä työssä päätekstin sisällä olevat suorat lainaukset on merkattu kursiivilla ilman lainausmerkkejä.

³ Ks. Buchert & Sainio 2015, 16.

Moni teologian opiskelija, itseni mukaan lukien, varmasti pohtii, onko minulle töitä kirkossa tai haluanko ja voinko toimia pappina?

Tutkimusaihe on paitsi ajankohtainen, myös henkilökohtaisesti minua kiinnostava. Olen tutkielman tekemisen ohella suorittanut itse kirkollisia soveltavia opintoja. Olen jo aiemmin suorittanut ammattikorkeakoulututkinnon sosiaaalialalta ja kirkon nuorisotyöstä. Oman tutkielmani näkökulmasta olen ammatinvaihtaja. Olen käynyt jo nyt reilu kolmikymppisenä pitkähköän ammatillista identiteettiä koskevan koulutus- ja urapolun, joka on sisältänyt erilaista opiskelua, monenlaisia työtehtäviä ja paljon niihin liittyvää itsereflektointia. Nyt tutkin sitä, miten muut suhtautuvat itseensä suhteessa tulvaisuuden työelämään. Samalla jatkan omaa ammatillista matkaani ja itsereflektointia sen suhteen, tuleeko minustakin ”isona” pappi.

2 TEOREETTINEN TAUSTA

Työni teoriaosuudessa avaan tutkielmani kannalta olennaisia asioita, ilmiöitä ja käsitteitä. Kuvaan kirkollisten soveltavien opintojen sisältöä Itä-Suomen yliopistossa, mutta ennen kaikkea keskityn ammatillisen identiteetin ja motivaation -teemojen avaamiseen. Myös uravalintateorioita avataan. Lisäksi pappetta ja papin työn ydinosaamista sekä papiksi ryhtymisen kysymyksiä käsitellään melko laajasti. Aihettani koskettavaa aikaisempaa tutkimusta käsitellään luvun lopussa.

2.1 Kirkolliset soveltavat opinnot Itä-Suomen yliopistossa

Teologian opintojen tutkintovaatimukset pitävät sisällään eri soveltavia opintoja, joista *Suomen evankelis-luterilaisen kirkon virkaan vaadittavat soveltavat opinnot* ovat yksi läntisen teologikoulutuksen vaihtoehdoista. Näillä soveltavilla opinnoilla käsitetään vähintään 20 opintopisteen opinnot, jotka tarvitaan kirkon pappis- ja lehtorivirkojen saamiseksi. Opintokokonaisuus sisältää orientaatiojakson sekä kahdeksan viikon seurakuntaharjoittelun paikallisseurakunnassa. Syyslukukaudella toteutettavassa orientaatiojaksossa suoritetaan erilaisia seurakuntatyöhön liittyviä kursseja, jotka antavat valmiuden suorittaa seurakuntaharjoittelu. Työssäoppiminen toteutetaan kevätlukukaudella tammi–maaliskuussa. Seurakuntaharjoittelun aikana opiskelija osallistuu työskentelyyn sielunhoidon ryhmässä, jumalanpalvelus- ja uskontokasvatusseminaareissa sekä identiteettiryhmässä, jossa näkökulma on ammatillisen kasvun ja työelämäkokemusten käsittelyssä. Harjoittelujaksoon kuuluu myös eritavoin toteutuva oppimisen, käytännön järjestelyjen ja ammatillisen kasvun arviointi.⁴ Kirkollisten soveltavien opintojen osaamistavoitteet heijastavat niin työelämän, kirkon työn kuin papin ammatillisuuden painopisteitä akateemisesta viitekehystä käsin.⁵

⁴ Opinto-opas 2017–2018, 82–83. Heikki Salomaan kertoman mukaan sielunhoito- ja identiteettiryhmä kokoontuu yhteisesti, työskentely kuitenkin eritellään.

⁵ Uef, Weboodi. i.a.

2.2 Käsitteet

Tutkielmani kannalta olennaisia käsitteitä ovat ammatillisuus, identiteetti, ammatillinen identiteetti sekä motivaatio. Seuraavaksi avaen näitä käsitteitä.

Terminä ammatillisuus on jokseenkin haastava määriteltävä jopa alaa käsittelevän kirjallisuuden pohjalta. Joitain avaavia näkökulmia voidaan nostaa esille. Heikki Salomaa käsittää käytännön työelämätaidot ja menettelytapojen hallinnan kuuluviksi ammatillisuuden alle. Huomionarvoista on, että Salomaan konteksti on tässä papin ammattitaidossa ja kirkollisia soveltavia opintoja suorittavien opiskelijoiden identiteettityössä.⁶ Anne Sivosen sisällyttää ammatillisuuteen kuuluvaksi taidon organisoida työ ja opiskelu sekä siviilielämä järkeväksi kokonaisuudeksi.⁷ Anneli Eteläpelto ja Jussi Onnismaa tuovat esille, että ammatillisuus nähdään osaamisen kehittämisenä sekä ammatillisen ja persoonallisen identiteetin muovaamisena. Ammatillisuutta voi lähestyä esimerkiksi ammatti-identiteetin, ammatinhallinnan ja professionaalisuuden kautta.⁸

Tässä tutkielmassa ammatillisuudella käsitetään laajasti ammattia ja työelämää käsittävää todellisuutta. Se saa syvemmän ulottuvuuden, kun asiaa lähestytään tutkielmassa identiteetin ja motivaation määritelmien näkökulmista.

Identiteetti käsitteenä voidaan määritellä ilmiöksi, joka kuvastaa ihmisen persoonallista ja sosiaalista elämää. Identiteetti kehittyy, kun henkilö sosiaalisessa merkityksessä mukautuu yhteisöön ja yhteiskuntaan. Identiteetin kehittymisessä yksilöllinen ja yhteiskunnallinen näkökulma ovat sidoksissa toisiinsa, joten käsite koskettaa sekä yksilökohtaista että sosiaalista ulottuvuutta. Näitä ulottuvuuksia voidaan korostaa ja lähestyä eri tavoin, mikä toimii identiteettiteorioiden erona.⁹

Jussi Onnismaa kuvailee identiteetin ja ammatillisen identiteetin termejä yhtenevästi:

Identiteetti ja ammatillinen identiteetti voidaan määritellä dynaamiseksi kasvuksi, jossa yhdistyvät persoonallinen ja sosiokulttuurinen näkökulma. Se on elinikäinen ja jatkuva emotionaalisesti väritynyt prosessi, jossa inhimillinen ja ammatillinen ovat kietoutuneet yhteen ja jossa identiteetti syntyy sosiaalisessa vuorovaikutuksessa toisen kanssa.¹⁰

⁶ Salomaa 2007, 136.

⁷ Sivonen 2006, 243.

⁸ Eteläpelto & Onnismaa 2006, 9.

⁹ Eteläpelto 2007, 96–97.

¹⁰ Onnismaa 2006, 19.

Ammatillisella identiteetillä käsitetään ihmisen tämän hetkistä ja tulevaisuuteen tähtäävää ymmärrystä itsestään ammatillisena toimijana. Ammatillinen identiteetti käsittää laajasti erilaiset henkilökohtaiset käsitykset suhteessa työhön ja ammattiin. Myös työhön liittyvät arvot, eettiset näkökulmat ja tavoitteet ovat osa käsitettä.¹¹

Ammatillinen identiteetti kehittyy persoonallisen ja sosiaalisen suhteessa. Työn alkuvaiheessa työntekijän sosiaalinen puoli on merkittävässä roolissa ammatillisen identiteetin kehittämisessä. Työntekijä samaistuu työyhteisön tapaan toimia ja ajatella. Myöhemmin työntekijän vahvistumisen kautta yksilöllisyys saa lisää merkitystä ammatillisen identiteetin kehityksessä. Jälkitekollisessa työssä persoonallinen puoli korostuu. Tämä näkyy erityisesti luovaa ja persoonallista työtä vaalivilla aloilla. Muutokset nykyajan työelämässä ajavat työntekijää väistämättä muovaamaan ammatillista identiteettiään. Joidenkin tutkimusten perusteella kaikilla aloilla ei kuitenkaan vaikuta joustavasti kehittyvän ammatillisen identiteetin todellisuus.¹² Usein perinteisissä ammateissa ammatillinen identiteetti mielletään yhä ammattiin samaistumisen ja sosiaalisen näkökulman kautta.¹³ Ammatillinen identiteetti onkin tiiviisti yhteydessä identiteetin sosiaaliseen puoleen, mutta se pitää sisällään myös persoonallisen ulottuvuuden.¹⁴ Nykyinen ajatus puhuu pysyvien identiteettien sijaan dynaamisista, työssä elävistä ammatillisista identiteeteistä. Laajassa merkityksessä ammatillinen identiteetti voidaan käsittää sen kautta, kuinka henkilö suhteuttaa itsensä yhteiskunnalliseen toimintaan ja työnjakoon.¹⁵

Miellän papin ammatti-identiteetin kehittymisen sisältävän vahvasti persoonallista ulottuvuutta. Toki myös sosiaalisella samaistumisella työnkuvaan on merkittävä rooli varsinkin työn alkuvaiheessa. Ylipäättään papin työ ominaispiirteineen kuuluu nähdäkseni nykyaikaisen, työssä voimakkaasti elävän, ammatillisen identiteetin piiriin.

Kati Niemelä määrittelee teologian koulutusalaan koskevan artikkelinsa yhteydessä ammatillisen identiteetin tarkoittamaan: *ammattillista varmuutta ja identifioitumista eri teologisen koulutuksen mahdollistamiin ammatteihin ja kiinnostusta niitä kohtaan.*

¹¹ Eteläpelto & Vähäsantanen 2006, 26. Kirjoittajat viittaavat: Archer 2003; Beijaard, Meijer & Veerloop 2004; Billet & Pavlova 2005; Hargreaves, Miell & MacDonald 2002.

¹² Eteläpelto & Vähäsantanen 2006, 43–44.

¹³ Emt. (edellä mainittu teos), 44. Kirjoittajat viittaavat Kirpaliin (2004)

¹⁴ Emt. 32.

¹⁵ Emt. 45.

Tutkimuksen konteksti on teologiselle koulutuslalle hakeutuneiden ja alalla opiskelevien ammatillisen identiteetin tarkastelussa.¹⁶

Tässä tutkielmassa ammatillinen identiteetti käsitetään Niemelän näkökulmaa mukaillen ammatilliseksi varmuudeksi, identifioitumiseksi ja kiinnostukseksi suhteessa papin ammattiin. Tutkielmassa ammatillisen identiteetin käsite kiteytyy ennen kaikkea pappeusvarmuuden analysointiin – siihen kuinka varmoja opiskelijat ovat papiksi ryhtymisestään. Tässä tutkielmassa ei käsitellä esimerkiksi sitä, millaisia pappeja opiskelijat haluaisivat olla.

Motivaation ulottuvuus muodostaa tutkielmassani keskeisen ammatti-identiteetin alla käsiteltävän teeman. Tutkielmani kannalta motivaatio on olennainen käsite, joka juontaa juurensa latinankieliseen *movere* –sanaan, joka merkitsee liikkumista. Syytä tai aiheitta tarkoittava *motiivi*-sana taas toimii suomenkielisenä kantasanana motivaatiolle. Merkitykseltään motivaatio on käyttäytymiseen liittyvä järjestelmä tai psyykkinen tila, jonka avulla tekijä voi saavuttaa tavoittelemansa – henkilön toiminnan aktiivisuus ja voima nousevat motivaatiosta. Motivaatiolla on toimintaamme ohjaava vaikutus.¹⁷

Tässä tutkielmassa motivaatiolla tarkoitetaan edellä mainittua määritelmää mukaillen syytä tai voimaa, joka saa opiskelijan suuntamaan ammatillisesti kohti pappeutta.

Työelämään liittyen puhutaan usein työmotivaatiosta. Kyseinen käsite koskettaa myös omaa tutkielmaani. Sinokin mukaan organisaatiossa työmotivaatioon vaikuttavat paitsi työhön ja sen ympäristöön myös yksilön persoonaan ja henkilökohtaiseen elämään liittyvät seikat. Näin ollen sekä tilanne että yksilö ovat motivaation keskiössä. Työtä motivoivina piirteinä voidaan nähdä esimerkiksi haasteellisuus, työstä saavutettavat palkkiot ja työn tavoitteellisuus.¹⁸

Motivaatiota voidaan tarkastella muun muassa erottelemalla se sisäiseen ja ulkoiseen motivaatioon. Sisäinen motivaatio syntyy ihmisessä luonnostaan. Sisäisinä motivaatioina voivat toimia esimerkiksi kiinnostus tiettyihin aihealueisiin ja auttamisen halu. Terminä kutsumusammatti ja tarkemmin esimerkiksi pappeus on helposti liitettävissä sisäisen motivaation teemaan. Kutsumusammatti valitaan sisäisen motivaatioiden kuten auttamisen halun perusteella, jolloin työn ulkoiset

¹⁶ Niemelä 2013b, 132.

¹⁷ Sinokki 2016, 60–61.

¹⁸ Sinokki 2016, 81.

saavutusmahdollisuudet sivutetaan. Sisäinen motivaatio ei etsi tehtävästä saatavaa ulkoista aineellista tai aineetonta kiitosta, pelkkä tehtävän tekeminen on itsessään tarpeeksi nautinnollista. Ulkoiset motivaatiot taas nousevat nimenomaan ihmisen ulkopuolella olevista tekijöistä. Ulkoisina motivaationa toimivat esimerkiksi työstä saatava aineellinen hyöty mutta myös tehtäviin annetut tavoitteet.¹⁹

Jaottelu sisäisiin ja ulkoisiin motiiveihin on ajankohtainen erityisesti pohdittaessa teologian opiskelijan uramahdollisuuksia. Kuten mainittua, pappeus mielletään luontaisesti kutsumusammattiksi. Tämä luo tietynlaista ristiriitaa siihen, kuinka suuri rooli ulkoisilla motivaatioilla voi ja saa olla teologin urapolkua suunnitellessa. Hieman kärjistäen voi esimerkiksi pohtia, tuleeko minusta ”leipäpappi”, jos ulkoisilla motivaatioilla on liian suuri rooli. Motivaatiotekijät varmasti vaikuttavat myös esimerkiksi papin työssäjaksamiseen.

2.3 Uravalintateorioista

Niemelän mukaan 2000-luvun uravalinnan tutkimuksen merkittävimpinä teorioina voidaan nähdä kehitykselliset-, piirre- ja sosiaalisen oppimisen teorit ja niistä johdetut urateorit. Niemelä mainitsee tässä yhteydessä Superin kehityksellisen teorian, Hollandin piirreteorian ja Lentin, Brownin ja Hackettin sosiokognitiivisen urateorian.²⁰

Avatessaan Superin kehityksellistä uravalintateoriaa Niemelä viittaa Donald E. ja Charles M. Superiin sekä Savickaseen: Kyseinen teoria korostaa minäkäsityksen roolia ammatillisissa valinnoissa. Minäkäsitys pitää sisällään objektiivisen puolen ammatillisesta identiteetistä ja subjektiivisen puolen ammatillisesta minäkäsityksestä.²¹

Hollandin teoria selittää henkilön ammatillista käyttäytymistä ensinnäkin kuvaamalla ihmisten yhteenkuuluvuutta kuuteen eri persoonallisuustyyppiin, joita ovat *realistinen, tutkiva, taiteellinen, sosiaalinen, yritteliäs ja tavanomainen*. Henkilön piirteet ja käytös tulevat esille sen mukaan, mitä enemmän henkilöllä on yhteneväisyyttä tiettyyn persoonallisuustyyppiin. Lisäksi henkilön elinympäristöjä

¹⁹ Airo, Rantanen, Salmela 2008, 57–58.

²⁰ Niemelä 2013a, 56.

²¹ Niemelä 1999, 42. Ks. E. Super, Savickas ja M. Super 1996, 135, 137.

voidaan niin ikään kuvata niiden yhteenkuuluvuuden mukaan kuuteen eri malliympäristöön, jotka ovat samoja kuin luetellut persoonallisuustyypit. Yhdessä nämä kaksi puolta johtavat erilaisiin lopputuloksiin muun muassa ammatillisuuteen ja koulutukseen liittyen. Teorian mukaan ihmiset hakeutuvat helposti persoonallisuustyypinsä mukaiseen työhön ja ympäristöön. Henkilö etsii itselleen ympäristön, jossa hän voi ilmaista itseään muun muassa kykyjen ja asenteiden alueella. Henkilön käytös määräytyy persoonallisuuden ja ympäristön vuorovaikutuksessa.²²

Sosiokognitiivinen näkökulma pitää sisällään omiin kykyihin luottamuksen, odotusten ja henkilökohtaisten tavoitteiden ulottuvuudet. Kyseiset muuttujat muodostavat perustan urakehitykselle ja yksilön toiminnalle. Luottamus omiin kykyihin käsittää tässä yhteydessä kehittyvän itseluottamuksen omaan täsmäosaamiseen. Luottamus omiin kykyihin elää monitahoisessa vuorovaikutuksessa ympäröivän maailman kanssa. Odotuksilla tarkoitetaan tässä yhteydessä yksilön käsityksiä toimimisen seurauksista tai lopputuloksista. Tavoitteiden asettaminen taas auttaa hallitsemaan omaa toimintaa.²³

2.4 Pappuus Suomen evankelisluterilaisessa kirkossa

Papin olennaisia työtehtäviä Suomen evankelisluterilaisessa kirkossa ovat jumalanpalveluselämän hoitaminen, ihmisten kohtaaminen ja sielunhoidollinen työ. Jumalanpalvelusten lisäksi muun muassa erilaiset kirkolliset toimitukset, kuten avioliittoon vihkiminen, hautaan siunaaminen ja kastaminen rytmittävät papin työn arkea.²⁴ Kirkkojärjestys kertoo papin työstä seuraavaa: *Papin erityisenä tehtävänä on julkisen jumalanpalveluksen toimittaminen ja pyhien sakramenttien jakaminen, muiden kirkollisten toimitusten hoitaminen sekä yksityinen sielunhoito ja rippi.*²⁵

Kirkkolaissa on määritelty papin- pappisviran ja papin määritelmät. Papinviralla tarkoitetaan hallinnollisen päätöksen mukaista kirkollista virkaa, jota voi hoitaa vain pappi. Pappisvirka tarkoittaa yleisemmin kutsun ja vihkimyksen kautta saatua luterilaisen tunnustuksen mukaista virkaa, joka on olemassa evankeliumin julistamista

²² Holland 1985, 1–4. Ks. myös Niemelä 2013a, 57.

²³ Lent, Brown, Hackett 1996, 380–381. Kirjoittajat nojaavat tavoitteiden ja luottamus omiin kykyihin -termin avaamisessa Banduraan (1986).

²⁴ evl.fi. i.a.

²⁵ Kirkkojärjestys 1993, 5:1§.

ja sakramenttien jakamista varten. Pappi taas on pappisvirkaan vihitty tai pappisviran toimittamiseen oikeutettu henkilö.²⁶

Seurakuntapapin viroissa on kysymys seurakuntapastorin, kappalaisen tai kirkkoherran viroista. Papinviran haltija voi toimia myös kirkollisissa erityistehtävissä, jota edeltää normaalisti seurakuntavirka. Suomen evankelisluterilaisen kirkon papit toimivat yleisesti seurakuntapappeina. Papin virkaan vaaditaan pappisvihkimys.²⁷

Piispainkokouksen päätöksen mukaan pappisvirkaan vaaditaan teologian maisterin, lisensiaatin tai tohtorin tutkinto. Tutkinnon tulee sisältää tietyt opinnot, muun muassa 20 opintopisteen kokonaisuus erilaisia seurakuntaelämään liittyviä soveltavia opintoja käsittäen myös työssäoppimisjakson kirkon seurakunnassa.²⁸

Teologian maisteriksi voi kouluttautua Helsingin ja Itä-Suomen yliopistossa sekä Åbo Akademiassa. Kaikissa näissä yliopistoissa voi suorittaa myös evankelisluterilaisen kirkon papin virkaan edellytettävät opinnot. Tutkinnon laajuus on kokonaisuudessaan 300 opintopistettä sisältäen sekä kandidaatin- että maisteritutkinnon.²⁹

Pappisvirkaan vihkiä piispa hänen ja tuomiokapitulin yhteisellä päätöksellä. Yleensä henkilö saa vihkimyksen seurakuntapapin työhön. Vihkimys vaatii vokaation, eli kirkon tai seurakunnan kutsun työskentelemään pappina. Teologisen tieteen opettaja, uskonnonopettaja tai kirkon lähetysjärjestössä toimiva henkilö voi myös saada pappisvihkimyksen.³⁰ Kirkkojärjestyksen mukaan piispainkokouksen edellyttämien opintojen lisäksi papiksi vihittävältä edellytetään muitakin soveltuvuustekijöitä. Vihittävältä edellytetään kristillistä vakaumusta, kirkon jäsenyyttä sekä yleistä soveltuvuutta.³¹

Vihkimyksestä saatu pappisvirka on elinikäinen, paitsi jos eroaa siitä itse tai tulee erotetuksi. Pappisvirka on edellytys papin tehtävien hoitamisessa. Näin ollen ainoastaan viran haltija voi hoitaa kirkkolain, kirkkojärjestyksen ja kirkkokäsikirjojen sisältämät papin tehtävät.³²

²⁶ Kirkkolaki 1993, 5:1a§.

²⁷ Kirkon hengellisen työn ammattien ydinosaaminen 2010, 21.

²⁸ Piispainkokouksen päätös, 2013.

²⁹ evl.fi. i.a.

³⁰ Kirkon hengellisen työn ammattien ydinosaaminen 2010, 22. Tarkemmin henkilöistä, jotka voidaan vihkiä papiksi: Kirkkojärjestys 1993, 5:5§.

³¹ Kirkkojärjestys 1993, 5:2§.

³² Kirkon hengellisen työn ammattien ydinosaaminen 2010, 22.

2.4.1 Osaaminen papin työssä

Pappisvirka nähdään luterilaisuudessa sanan ja sakramentin virkana. Sen tarkoituksena on toimia kristillisen uskon synnyttämiseksi ja kasvamiseksi. Papin työssä evankeliumin julistamisella ja opettamisella on keskeinen merkitys. Pappisvirka sisältää sekä palvelun että hengellisen johtamisen näkökulman. Papin työssä tarvitaan yhteistyötaitoja ja usein kokonaisuuden hallitsemista, vastuullisuutta ja johtamista.³³

Kirkon pappetta koskevan ydinosamiskuvauksen mukaan papin työn ydinosamisen pohjana toimivat *Kristus ja kirkko* sekä *teologia ja papin persoona*. Kristuksen ja kirkon näkökulmasta keskeistä on kirkon kutsu viranhoitoon sekä pappisvihkimyksessä tapahtuva sitoutuminen kirkon tunnustukseen ja kristilliseen elämäntapaan. Evankeliumi, Kirkon usko ja Kristuksen valtuutus muodostavat papin työtä kannattelevan perustan.³⁴

Teologian näkökulmasta pappi tarvitsee työssään laaja-alaista teologista tietämystä ja poikkitieteellistä ymmärrystä. Työssä tarvittavia taitoja ovat teologinen reflektio, vuoropuhelu sekä Raamatun, luterilaisen tunnustuksen ja kirkon tradition riittävä ymmärtäminen. Pappi vie tilannekohtaisesti eteenpäin kristillistä sanomaa todistuksen, palvelun ja kasvatuksen kautta. Papin työn tarkoituksena on ilosanoman välittäminen siten, että ihmiset kasvaisivat uskossa, toivossa ja rakkaudessa.³⁵

Papin työssä korostuvat laaja-alaisesti ihmisten kohtaamisessa vaadittavat taidot ja valmiudet. Samoin oman persoonansa suhteen papilta vaaditaan muun muassa itsensä tuntemista, valmiutta kasvuun sekä tehtävän tuoman herkkyyden ymmärtämistä. Omasta hengellisestä elämästä huolehtiminen on papille välttämätöntä.³⁶

Papin työn osaaminen toteutuu viidellä eri osa-alueella: 1) *julistus, jumalanpalvelus ja kirkolliset toimitukset*, 2) *kristillinen kasvatusta ja ohjausta*, 3) *sielunhoito*, 4) *yhteiskunta: todistus ja palvelu* sekä 5) *työyhteisö*.³⁷

³³Emt. 22.

³⁴Emt. 22–23.

³⁵Emt. 23.

³⁶Emt. 23.

³⁷Emt. 23.

Papin ydinosaamista on hahmotettu kirkon hengellisen työn ammattien ydinosaamiskuvauksessa seuraavan kuvion (kuvio 1) kautta.³⁸

Kuvio 1. Papin ydinosaamisaluekuvaus *Kirkon hengellisen työn ammattien ydinosaaminen* -teoksessa.

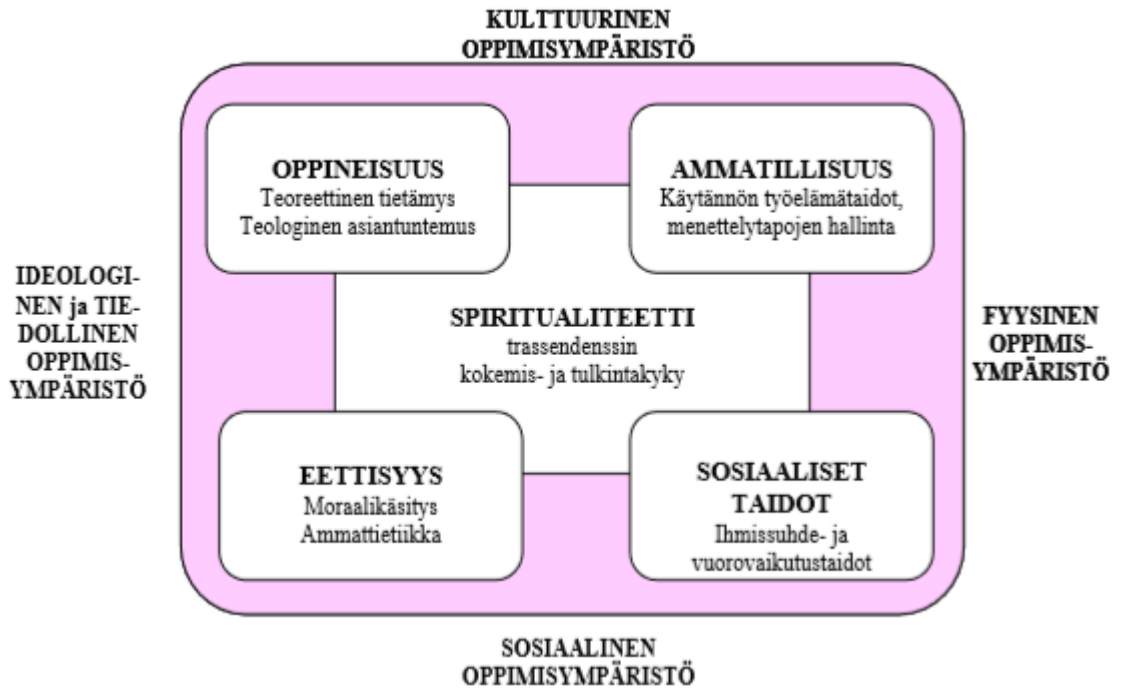

Toinen näkökulma, josta papin ja erityisesti kirkollisia soveltavia opintoja suorittavan teologian opiskelijan osaamista voidaan lähestyä, on Heikki Salomaan *papin ammattitaidon hahmotelma*. Salomaa kiteyttää kompetenssiteorioiden, ammatillisen sosialisoinnin ja oppimisympäristöajattelun kautta teologian opiskelijoiden pappesusidentiteettityön viiden näkökulman kokonaisuudeksi. Kuvio sisältää oppineisuuden, ammatillisuuden, sosiaalisten taitojen, eettisyyden ja spiritualiteetin ulottuvuudet. Nämä ulottuvuudet sijoitetaan soveltavia opintoja koskevaan oppimisympäristön kuvaukseen. Oppimisympäristö on jäsennetty neljään ulottuvuuteen: *kulttuurinen, fyysinen, sosiaalinen* sekä *ideologinen ja tiedollinen oppimisympäristö*. Tästä syntyy kuvaus, jonka kautta papin työssä tarvittavaa

³⁸ Emt. 23–24. Kyseinen kuvio on otsikoitu ydinosaamiskuvauksessa: ”*Papin ydinosaamisalueet*”.

ammattitaitoa ja teologian opiskelijoiden ammatillista identiteettityötä voidaan hahmottaa. Salomaan kuvio on seuraavanlainen:³⁹

Kuvio 2. Papin ammattitaidon hahmotelma *Minustako papiksi?* -teoksessa

2.4.2 Papiksi ryhtymisen erityiskysymyksiä nykyajassa

Papiksi ryhtymisessä teologian opiskelija joutuu käymään monenlaisia pohdintoja erilaisten käytännöllisten ja hengellisten kysymysten äärellä. Nostan esille kirjallisuuden pohjalta joitakin nykyaikaa sävyttäviä näkökulmia tässä suhteessa.

Kati Niemelä on tarkastellut teologian opiskelijoiden näkökulmasta papin työn ja työpaikkana kirkon puoleensa vetäviä ja etäännyttäviä puolia. Tutkimuksessa erottui papin työhön vetäviksi ja siitä etäännyttäviksi asioiksi: 1) arvot, 2) minäpystyvyys, 3) tieto ja kokemus papin työstä ja kirkosta ja 4) papin työhön ja kirkkoon liittyvät mielikuvat. Kaikki mainitut ulottuvuudet sisälsivät sekä papin työhön vetäviä että siitä etäännyttäviä seikkoja. Tutkimuksen mukaan keskeistä papiksi ryhtymisessä oli kutsumuksen ja uskon merkitys, mikä kuvastaa arvonäkökulmaa. Minäpystyvyyden

³⁹ Salomaa 2007, 135–136. Alkuperäinen papin ammattitaidon hahmotelma on viitatussa teoksessa sivulla 136. Kuvio on otsikoitu: ”Papin ammattitaidon hahmotelma eli teologian opiskelijan identiteettityön viitekehys soveltavien opintojen oppimisympäristössä.” Tässä työssä käytetty värillinen versio kuviosta on otettu työssäoppimissuunnitelman tehtävänannosta; Ks. liite 1.

suhteen koettiin tärkeäksi riittävät ominaisuudet hoitaa papin työtä. Kiinnostavuuteen pappetta kohtaan vaikutti myös se, että henkilöllä on tarpeeksi tietoa papin ja kirkon työstä. Mielikuvilla papin työstä ja kirkosta ei ollut normaalisti ehdotonta merkitystä papin työn tavoittelussa, mutta ne tukivat parhaimmillaan urasuuntautumista. Käsityksissä papin työstä nousivat selvimmin esille haasteena työajattomuuden ja positiivisena puolena työn vapauden näkökulmat. Myös näkemykset työyhteisön haasteellisuudesta nousivat esille. Yhteenvetona Niemelä esittää tutkimuksen perusteella teologien ammatillista suuntautumista kuvastavan mallin, jossa ensisijaisena tekijänä toimivat arvot ja erityisesti kutsumuksen ja uskon mukainen elämä. Toiseksi esille nousevat minäpystyvyyssodotukset ja arviot pätevyydestä ja soveltuvuudesta työhön. Riittävä ymmärrys ammasteista ja tavoitellusta työstä toimii uravalinnan kolmantena tekijänä.⁴⁰

Omien havaintojeni perusteella pappouden sukupuolikysymys on edelleen läsnä kirkollisessa keskustelussa. Niemelän tutkimuksessa papputeen vetävistä ja etäännyttävistä puolista nousi esille ryhmä, jonka arvostirriitä nousi kielteisestä suhtautumisesta naispapputeen. Heidän vakaumuksensa estää heiltä pappina toimimisen kirkossa.⁴¹ Salla Laurila tuo esille sen, että arvonäkökulmasta kirkon kanta naispapputeen tai ajankohtaisiin homoparikysymyksiin rajasi joissain tapauksissa teologian opiskelijoiden ammatillista suuntautumista.⁴² Myös Maria Buchertin tutkimus osoittaa, että naispapputeen ja rekisteröityjen parisuhteiden siunaamiseen liittyvillä seikoilla on vaikutusta teologian opiskelijoiden urasuuntautumisessa. Papin ura voi jäädä välistä sekä silloin kun kirkko koetaan liian vanhakantaisena että liian vapaamielisenä.⁴³

Niemelä on osoittanut, että teologian opintoihin hakeneiden uravalinnan motivaatioissa on nähtävissä sukupuolittaisia eroja. Niemelä tiivistää naisten ja miesten motivaatioiden eroja seuraavasti: *Kokonaisuudessaan naiset korostavat miehiä enemmän erialisia alanvalintaan liittyviä ulkoisia tekijöitä, miehet*

⁴⁰ Niemelä 2013c, 232–235. Tutkimus perustuu opiskelijoiden haastatteluihin opiskelun alussa ja uusintahaastatteluihin kahden vuoden opiskelun jälkeen (s.232).

⁴¹ Niemelä 2013c, 217. ”Haastateltavista kaksi suhtautui naispapputeen selkeän kielteisesti” (s.217; Niemelä viittaa haastateltuihin).

⁴² Laurila 2013, 99. Laurila käsittelee artikkelissaan: ”ensimmäisen vuoden teologian opiskelijoiden kokemuksia kodin uskontokasvatuksesta sekä niiden yhteyttä opiskelijoiden ammatillisiin tavoitteisiin” (s. 82).

⁴³ Buchert 2013, 262–263. Buchert käsittelee artikkelissaan teologian opiskelijoiden opintojen aikaisia urasuunnitelmiin vaikuttaneita seikkoja. Näkökulma on erityisesti niissä opiskelijoissa, jotka ovat vaihtaneet opintolinjansa pois pappuden mahdollistavasta linjasta. (s. 238–239.)

hengelliseen kutsumukseen ja alan edustajien esimerkkiin ja kannustukseen liittyviä tekijöitä. ⁴⁴ Samoin Niemelän mukaan sukupuolittaisessa ammatillisessa suuntautumisessa on eroja teologiselle alalle haettaessa. Tutkielmani kannalta mielenkiintoista on, että miehet ovat selvästi kiinnostuneempia suuntaamaan seurakuntapapiksi kuin naiset. Samoin miehet ovat huomattavasti useammin naisia kiinnostuneempia kirkkoherran työtä kohtaan. Naiset taas ovat lähtökohtaisesti jonkin verran kiinnostuneempia esimerkiksi sairaalapapin tehtävistä. Opiskelujen edetessä sekä miehillä että naisilla kiinnostus seurakuntapapin työtä kohtaan kasvaa. Naisten kohdalla tämä muutos on kuitenkin isompi. ⁴⁵

Kirkon suhtautuminen samaa sukupuolta oleviin pareihin on yksi tämän päivän keskeisimmistä kirkkoa koskettavista keskusteluaiheista. Yhtenä kirkon hengellistä elämää leimaavana piirteenä vaikuttaakin olevan konservatiivi–liberaali -jaottelu. Tämän todellisuuden lisäksi esimerkiksi esille nostamani pappeuden sukupuolikysymys ja naisten ja miesten väliset motivaatioerot ovat tutkielmani kannalta hyvä tiedostaa.

2.5 Aikaisempi tutkimus

Tutkielmani aihetta käsitteleviä tai aihepiiriä sivuavia tutkimuksia löytyy kotimaisen teologian tutkimuksen kentältä melko paljon. Erityisesti nostaisin esille työni kannalta merkittävimpänä Kati Niemelän eri artikkelit ja tutkimukset sekä Heikki Salomaan väitöskirjan *Minustako Papiksi? – Soveltavia opintoja suorittava teologian opiskelija papin ammattikuvan ja identiteettinsä rakentajana*. Seuraavassa otetaan yleiskatsaus olennaisimpiin aiheen tutkimuksiin.

Salomaan väitöskirjan tutkimustehtävä keskittyy nimenomaan kirkollisia soveltavia opintoja suorittaviin teologian opiskelijoihin. Tutkimus tarkastelee opiskelijoiden kuvan rakentamista papin ammatista ja heidän teologi-identiteetistään kirkollisten soveltavien opintojen aikana. Oman tutkielmani kannalta keskiössä ovat Salomaan kuvaamat opiskelijoiden oppimistavoitteet soveltavissa opinnoissa ja toisaalta myös opintojakson aikaiset oppimiskokemukset. Soveltavat opinnot edustivat tutkimukseen

⁴⁴ Niemelä 2013a, 70. Niemelä tutkii artikkelissaan 2010 teologian opintoihin hakeneiden uravalinnan motiiveja (s.55).

⁴⁵ Niemelä 2013b, 146–148. Niemelä tutkii artikkelissaan 2010 teologian opiskelijoiksi hakeneiden ammatillista identiteettiä ja sen muuttumista kahtena ensimmäisenä opiskeluvuonna (s.132).

osallistuneille väylää papin työhön. Opiskelijoiden oppimistavoitteissa näkyi ammatilliseen kehittymiseen sekä persoonan kasvuun liittyviä osa-alueita. Heidän oppimisen kiinnostusalueet liittyivät taitoihin, papin rooliin tai omaan identiteettiongelmaan. Opiskelijoiden opintojaksoon liittyneet oppimiskokemukset sisälsivät sekä ammatillisuuteen että identiteettiin liittyvää muutosta. Identiteettiin liittyen keskeiseksi nousi uravarmuuden saavuttaminen suhteessa papin työhön. Ammatillisessa kasvussa opiskelijoiden henkilökohtaisten haastealueiden käsittelyllä oli positiivinen merkitys. Spiritualiteetti ja pyhyiden kohtaaminen nousivat esille keskeisinä asioina papiksi pyrkimisessä.⁴⁶

Kati Niemelä tutki vuonna 2010 teologian opiskelijoiksi pyrkineiden ammatillista identiteettiä ja siinä tapahtuvia muutoksia kahtena ensimmäisenä opiskeluvuonna artikkelissaan *Teologian opiskelijat ammatillista identiteettiä etsimässä*. Tutkimuksen perusteella noin kuudennes opiskelijoista erottuu opintoihin hakeutuessa varmana ja selkeänä ammatilliselta suuntautumiseltaan. Samoin suunnilleen samankokoinen ryhmä jäsenyyttä ammatillisen suuntautumisen suhteen epävarmoiksi. Teologian opiskelijoiksi hakee myös vähemmistö henkilöitä, jotka pyrkivät ammattien sijasta itsensä kehittämiseen. Tutkimuksessa muodostui kolme lähes samansuuruisia ryhmää ensimmäisten opintovuosien ammatillisen suuntautumisen pysyvyyden ja selkeyden näkökulmasta. Nämä ammatillisen identiteettistatuksen ryhmät olivat: *selkeytyneen ja pysyvän ammatillisen, melko selkeän ja pysyvän ammatillisen sekä etsivän tai selkeytymättömän ammatillisen identiteettistatuksen* ryhmät. Itä-Suomen yliopiston teologian opiskelijat jäsenyivät ammatilliselta identiteetiltään ennakoitua useammin selkeän ja pysyvän ammatillisen identiteetin mukaan. Tällä on todennäköisesti yhteys Itä-Suomen yliopiston jo hakeutumisvaiheessa tapahtuvaan koulutusohjelmajohjauksen linjavalintaan. Vastaajat näkivät normaalisti hyvänä oman teologian alalla tarvittavan ammatillisen osaamisensa. Tutkimuksessa syntyi osaamiseen liittyen neljä ulottuvuutta: *1) papin työhön liittyvät osaamisalueet, teologinen sisältöosaaminen, 3) tieteellinen osaaminen ja 4) vuorovaikutusosaaminen*. Kokemuksella osaamisesta oli yhteys ammatillisen suuntautumisen varmuuteen. Ammatillinen suuntautuminen muuttuu opintojen edetessä realistisemmaksi. Miesten osalta ammatillinen suuntautuminen erottui naisia vakaampana, mikä oli sidoksissa papin ammattiin tähtäämiseen.⁴⁷

⁴⁶ Salomaa 2007, 5–6.

⁴⁷ Niemelä 2013b, 129,132,153–155.

Niin ikään Niemelä tarkastelee vuonna 2010 teologian opiskelijoiksi pyrkineiden uravalintamotiiveja artikkelissaan *Miksi teologiksi – Teologiselle alalle hakeutuneiden uravalintamotiivaatiot ja sen muutokset*. Hän paitsi tarkastelee silloisia koulutuslalle hakeutumisen syitä, peilaa niitä myös 1970- 1990-luvun tutkimuksiin nähden.⁴⁸

Tiivistän tässä yhteydessä Niemelän tutkimuksen tuloksia 2010 koulutuslalahakuun liittyen, koska se on myös oman tutkielmani kannalta ajankohtaisin otos. Tutkimuksessa tärkeimpinä teologian koulutuslalle pyrkineiden motiiveina nousivat esille itsensä toteuttamisen, auttamismotivaation ja tieteellisen orientaation ulottuvuudet. Hengellisen kutsumuksen osa-alue nousi seuraavaksi tärkeimmäksi motiiviksi. Siihen liittyviä tekijöitä piti tärkeänä tai melko tärkeänä yhteensä 66 prosenttia vastaajista. Vielä ulkoisen motivaation ulottuvuudessa samainen prosentti oli 47, joskin vain 10 prosenttia korosti ulottuvuutta kirjaimellisesti tärkeäksi. Vähemmän tärkeään rooliin hakijoiden motivaatiossa jäi muiden vaikutuksen ja erityisesti opiskelupaikan varmistamisen ulottuvuudet.⁴⁹

Tutkielmani kannalta mielenkiintoista on se, että Itä-Suomen yliopistoon hakeneet erottautuivat kutsumustietoisuudellaan muihin yliopistoihin pyrkineistä. Helsingin yliopiston ja Åbo Akademin kohdalla pyrkineiden motiiveissa korostui taas enemmän tieteellinen orientoituneisuus suhteessa omaan yliopistoomme. Myös muita eroja tarkasteltujen yliopistojen välillä ilmeni.⁵⁰

Myös Niemelän Väitöskirja *Teologiksi? – teologiseen tiedekuntaan pyrkivien uravalintamotiivit ja ammatillinen suuntautuminen* käsittelee olennaista teemaa tutkielmani kannalta. Niemelä tarkastelee tutkimuksessaan, lähinnä 1994–1997 Helsingin yliopiston teologian opiskelijoiksi pyrkineiden, syitä hakeutua teologiselle alalle. Tarkemmin hän puhuu näistä syistä uravalintamotiiveina. Lisäksi tutkimus valottaa teologian opiskelijoiksi hakevien ammatillista suuntautumista.⁵¹ Kiinnostus uskonnollisiin kysymyksiin motivoi yksittäisistä tekijöistä eniten teologian alalle hakeutumisessa. Opiskelijoiksi hakeneiden motiivit voidaan tiivistää kutsumukselliseen, tieteelliseen ja ulkoiseen motivaatio ulottuvuuteen. Auttamiseen, itsensä toteuttamiseen ja tieteellisyyteen liittyvät motiivit sekä eritavoin näyttäytynyt kutsumus nousivat esille olennaisina vaikuttimina koulutuslalle hakeutumisessa.⁵²

⁴⁸ Niemelä 2013a, 55–56.

⁴⁹ Niemelä 2013a, 62–65. erityisesti kuvio 1. s. 63.

⁵⁰ Niemelä 2013a, 66–67.

⁵¹ Niemelä 1999, 12.

⁵² Emt., 230–231.

Opiskelijoiksi hakeutuneista iso osa oli jokseenkin selvillä ammatillisesta suuntautumisestaan tulevaisuutta ajatellen. Tosin täysin varmoja tulevaisuuden toiveammattistaan oli vain pieni määrä vastaajista. Tavoiteammattina oli useimmin seurakuntapapin työ, johon miehet tähtäsivät selvästi naisia enemmän. Myös uskonnonopetus ja teologiset erityistehtävät nousivat esille mainittavissa määrin tavoitteellisina työaloina.⁵³

Edellä mainittujen tutkimusten lisäksi nostan esille Pontus Salmen väitöskirjan *Seurakuntien hengellistä työtä tekevien työmotivaatio*. Salmi tutki paikallisseurakuntien päätoimisesti hengellisessä työssä toimivien työntekijöiden työmotivaatiota. Tarkastelukohteena olivat myös tekijät, joilla on selvä yhteys työmotivaation muodostumiseen. Tutkija tarkasteli niin ikään yhteyttä näiden tekijöiden ja työmotivaation välillä.⁵⁴ Tutkimuksen valossa työntekijöiden yleinen työmotivaatio oli todella hyvä. Samoin työn monipuolisuutta, mielenkiintoa ja työntekijän kykyjen käyttöä heijastava kasvumotivaatio oli erittäin hyvällä tasolla. Oman tutkielmani näkökulmasta mielenkiintoista ja toisaalta ennalta melko selvää on se, että kutsumusnäkökulma nousi esille työntekijöiden työn merkityssisällössä. Tämän lisäksi työn käsittäminen ammattina nousi keskeisesti esille.⁵⁵

Lisäksi Pekka Launosen tutkimus *Kasvu kirkon työntekijäksi – Diakoni-, diakonissa- ja nuorisotyönohjaajaopiskelijoiden ammatillinen motivaatio, osaaminen ja identiteetti vuosina 2004–2008* ansaitsee tässä yhteydessä maininnan. Samoin ylipäätään *Teologiksi kasvamassa* -teos on hyvä yleiskatsaus teologin ammatillisen identiteetin käsittelyyn liittyen. Käytännössä jokainen kirjan artikkeli ansaitsisi tässä kohtaa oman kappaleensa. Työni rajaamisesta johtuen tämä ei ole järkevää.

Kansainvälisestä tutkimuksesta voidaan mainita Laura Hirston ja Maria Buchertin artikkeli: *Personal worldview in constructing theological expertise? Avoidance goals and their narrative explanations in the context of career choice*. Tutkimus käsittelee teologisen koulutuksen sisäisiä uraan liittyviä opintopolkuvalintoja. Artikkelissa tarkastellaan suomalaisten teologiaa opiskelevien uramotivaatiota erityisesti generalistiteologiksi tähtäävien opiskelijoiden näkökulmasta. Kaikkinensa opiskelijoilla oli erilaisia syitä koulutuksen sisäisen opintopolkunsu valitsemiseen. Usein yleisteologisen vaihtoehdon valinnassa vaikutti halu välttää muita

⁵³ Emt., 233–234.

⁵⁴ Salmi 2001, 21.

⁵⁵ Salmi 2001, 194.

opintopolkujä. Yleisteologisesti suuntautuneiden ja näin usein välttelyä kuvastava uravalintakerronta toi esiin opiskelijajoukon ja heidän haasteidensa monipuolisuuden.⁵⁶

Hessel Zondag on tarkastellut pappausmotivaatiota Hollannissa odotusteorian avulla artikkelissaan: *Motivation for the pastoral profession in the Netherlands*. Artikkele lähestyä asiaa papiksi ryhtymiseen vaikuttavien motivaatioiden tai arvojen kautta. Tutkimus koski sekä katolisia että protestanttisia pappeja. Pällimmäisinä motiiveina nousivat esille kristillisen elämäntapaan liittyvä toiminta ja ihmiseen keskittyvä pyyteettömyys. Lisäksi ihmis- ja jumalkeskeinen itsekkyyä toimivat vähäisempinä motiiveina. Niin ikään tutkimuksessa pohditaan sitä, kuinka pappien työhön liittyvät odotukset vaikuttavat heidän jaksamiseensa.⁵⁷

Tutkimusaihattani koskettavia pro gradu töitä on niin ikään tehty. Näistä tutkielmista mainittakoon seuraavat. Johanna Mantere on selvittänyt tutkielmassaan, *Enemmän kuin tuhat sanaa – Taiteilija-papin ammatillinen tarina ja identiteetti*, taiteilija-papin ammatillista tarinaa ja ammatti-identiteettiä.⁵⁸ Minna Kumpukallio on käsitellyt tutkielmassaan, *Ammattirakastaja. Vankilapappien ammatillinen identiteetti*, muun muassa vankilapappien ammatillista identiteettiä sen rakentumisen näkökulmasta.⁵⁹ Anna Kasvinen on tutkinut pro-gradu työssään, *Epävarmuudesta papputeen? Pitkittäistutkimus teologian opiskelijoiden ammatillisesta sosialisatiosta*, teologian opiskelijoiden ammatillisen suuntautumisen muutosta. Näkökulma on ammatti-identiteetillisesti epävarmoissa opiskelijoissa, jotka kuitenkin ovat kiinnostuneet pappudesta.⁶⁰

⁵⁶ Hirsto & Buchert 2016.

⁵⁷ Zondag 2000, 109,116. Ks. myös s.113–114.

⁵⁸ Mantere 2014, 3.

⁵⁹ Kumpukallio, 2015, 19.

⁶⁰ Kasvinen 2016, 26.

3 TUTKIMUKSEN SUORITTAMINEN

Tutkielman tavoite ja tarkoitus on tutkia kirkollisiin soveltaviin opintoihin osallistuvien ammatillisen identiteetin kehittymistä suhteessa papin ammattiin. Lisäksi tarkastelukohteena on opiskelijoiden pappeuteen liittyvät motivaatiotekijät.

Tutkimuskohteenani on ollut Itä-Suomen yliopiston teologian laitoksen 2017–2018 kirkollisiin soveltaviin opintoihin osallistuneet teologian opiskelijat. Kuten olen jo aiemmin maininnut soveltavien opintojen vastuopettajalla, Heikki Salomaalla, on merkittävä rooli tutkielman aiheen määräytymisessä. Hän on ollut mentorin roolissa tutkielman eri vaiheissa, ja ylipäättään auttanut valtavasti käytännön asioissa, jotta tutkielman toteuttaminen on ollut helpompaa ja edes mahdollista. Tutkimusaineistoni on tullut pääasiassa suoraan opintojakson oppimistehtävistä. Olen osallistunut jossain määrin aineiston käsittelyyn Salomaan kanssa, ja myöhemmin luonnollisesti jäsentänyt sitä itsenäisesti. Tässä yhteydessä on kuitenkin mainittava erityiskiitos Salomaalle siitä, että olen saanut häneltä aineistoa jo valmiiksi kootussa ja jäsennellyssä muodossa.

Tutkimusprosessi sai alkunsa keväällä 2017, josta työn tekeminen on edennyt hitaasti mutta kiihtyvällä tahdilla. Sain olla pieneltä, mutta merkittävältä osin, mukana vaikuttamassa opintokokonaisuuden oppimistehtävien sisältöön ennen opintojakson alkamista. Yhteistyössä Heikki Salomaan kanssa opintokokonaisuuden alussa tehtävään työssäoppimissuunnitelman tehtävänantoon lisättiin tutkimustehtävääni palveleva kysymys: *Kuvaa omaa motivaatiotasi osallistua kirkollisiin soveltaviin opintoihin ja suorittaa seurakuntapapin pätevyuden tarjoama tutkinto? Mikä motivoi sinua papin työhön? Mikä sinua pappeudessa kiinnostaa? Mikä herättää epäilyksiä?*⁶¹ Ajatuksena oli, että samansuuntainen kysymys tullaan esittämään myös soveltavien opintojen päätösseminaarissa. Tein päätösseminaarina ajatellen muutaman avoimen kysymyksen, jotka seurasivat yllä olevaa tehtävänantoa ja palvelivat silloisia tutkimuskysymyksiäni. Nämä kysymykset kirjattiin Salomaan toimesta e-lomakkeelle kysymysten mukaisten teemojen alle. Lomakkeeseen tuli kysymysten lisäksi myös kohta: *lisätietoja tai kysyttävää.*⁶² Itse sain lomakkeeseen muokkausoikeuden, ja tein pientä viimeistelytyötä. Lisäksi päätösseminaarissa täytettyyn *opiskelijan arvio*

⁶¹ Kirkon virkaan vaadittavien soveltavien opintojen käsikirja 2017, 6.3. Jatkossa KSOK 2017. Ks. liite 1.

⁶² Kirkolliset soveltavat opinnot ja ammatillinen motivaatio -elektroninen kysely 2018; Ks. liite 3. Viitteen sisällöstä tarkemmin alaluvussa 3.3. Jatkossa: E-lomakekysely.

*opintojaksosta 2018 -lomakkeeseen*⁶³ oli lisätty tutkimustani palveleva toteamus: *Olen motivoitunut tavoittelemaan papin tehtävää seurakunnassa.*⁶⁴

Kävin esittäytymässä ja kertomassa tutkimusideastani opiskelijaryhmälle soveltavien opintojen alkuvaiheessa. Samoin osallistuin kuuntelijan ja havainnoijan roolissa opintokokonaisuuden päättävään loppuseminaariin. Tässä tilaisuudessa esittelin myös edellä mainitun e-lomakekyselyn. Jo alkuun oli selvää, että pro gradu -työni tulee olla valmis lukuvuoden 2018–2019 loppuun mennessä. Yhtäältä siksi, että minun on aika valmistua, ja toisaalta siksi, että Heikki Salomaan on aika siirtyä ansaitulle eläkkeelle. Loppukesästä 2018 alkanut opintovapaa päätoimisesta työtäni mahdollisti sen, että olen pystynyt syventymään tutkielman tekemiseen.

Tutkielmani kantavana näkökulmana oli pitkään opiskelijoiden ammatilliset motivaatiot. Tutkimusseminaarityöskentelyyn osallistuin lukuvuonna 2017–2018, jolloin työstin tutkimussuunnitelmaa ja työni alustavaa teoriaosuutta. Seminaarimme vastuuopettaja vaihtui kevääksi 2018. Uusi käytännöllisen teologian professori ja tutkimusteemani todellinen asiantuntija, Kati Tervo-Niemelä, haastoi minua pohtimaan tutkielmani keskeisintä näkökulmaa. Tämän prosessin seurauksena sivujuonteen rooliin jäänyt ammatillisen identiteetin näkökulma tuli keskeisimmäksi tutkimusteemaksi. Motivaatio-teema säilyi kuitenkin edelleen mukana päätemaa täydentävänä työkaluna, liittyhän se läheisesti ammatillisen identiteetin ulottuvuuteen. Tutkimusprosessia oli myös tähän asti viety eteenpäin motivaatioteemasta käsin, ja se esimerkiksi näytteli vahvaa roolia jo tässä vaiheessa toteutetussa e-lomakekyselyssä.

Tutkielma on rajattu koskemaan vain kirkollisia soveltavia opintoja, vaikka teoriassa myös muut teologian osaston soveltavat opinnot ansaitsisivat samankaltaista tutkimusnäkökulmaa. Kirkollisten soveltavien opintojen luonteen ja tutkimusaineiston näkökulmasta on mielekästä nähdä tutkimustehtävän viitekehys papin ammatillisuutta koskevaksi.

⁶³ Ks. liite 4.

⁶⁴ Kirkollisten soveltavien opintojen päätösarviointi 2018; Ks. liite 4. Viitteen sisällöstä tarkemmin alaluvussa 3.3. Jatkossa: Päätösarviointi.

3.1 Tutkimustehtävä

Tämän pro gradu –työn tutkimustehtävä on selvittää kirkollisiin soveltaviin opintoihin osallistuneiden opiskelijoiden ammatillisen identiteetin kehittymistä kyseisen opintokokonaisuuden aikana. Käytännössä tarkastelun kohteena on erityisesti opiskelijoiden pappuusvarmuus: Se kuinka varmana heidän papiksi ryhtyminen näyttäytyi ja miten tämä varmuus kehittyi soveltavien opintojen aikana. Lisäksi tutkielmassa käsitellään opiskelijoiden pappuuteen liittyviä motivaatiotekijöitä sekä niitä seikkoja, joilla on ollut merkitystä opiskelijoiden ammatti-identiteettillisen varmuuden kehittämisessä.

Tutkimus toteutetaan seuraavien tutkimuskysymysten avulla:

Pääkysymys:

Miten opiskelijoiden ammatillinen identiteetti suhteessa pappuuteen kehittyi kirkollisten soveltavien opintojen aikana?

alakysymykset:

Motivaation ulottuvuus:

Millaiset motivaatiotekijät ohjaavat opiskelijoiden pyrkimystä kohti pappuutta?

Ammatillisen identiteetin ulottuvuus:

Millaiset asiat korostuivat opiskelijoiden ammatillisen identiteetin rakentumisessa?

3.2 Tutkimusmenetelmä

Tutkielmani menetelmällinen lähtökohta on laadullisessa aineistolähtöisessä sisällön analyysissa.

Sisällönanalyysin tarkoitus on kertoa tutkimusaineiston sisällöstä sanallisesti.⁶⁵ Aineistolähtöisen analyysin idea on, että tutkimusaineistosta pyritään muodostamaan teoria.⁶⁶ Analyysia ei siis ohjaa aikaisemmin havaittu tai opittu. Tutkimuksen tarkoitus ja tutkimustehtävä ohjaavat aineiston käsittelyä.⁶⁷

⁶⁵ Tuomi & Sarajärvi 2009,106.

⁶⁶ Eskola 2010, 182.

⁶⁷ Tuomi & Sarajärvi 2009, 95. Kirjoittajat viittaavat mahdollisesti Eskolaan (2001:2007).

Aineistolähtöinen sisällönanalyysi voidaan jaotella kolmeen vaiheeseen: 1) *aineiston redusointi eli pelkistäminen*, 2) *aineiston klusterointi eli ryhmittely* ja 3) *abstrahointi eli teoreettisten käsitteiden luominen*. Analyysi voidaan eritellä 15 vaiheeseen, jotka on eritelty *Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi* -teoksessa.⁶⁸ Kyseinen opastus toimi tutkielmani sisällönanalyysin ohjeellisena perustana.

Tutkielmani analyysi toteutettiin osittain teoriaohjaavasti. Kyseisessä analyysimuodossa jo tiedetyt teoreettiset käsitteet ohjaavat aineiston luokittelua.⁶⁹ Teoriaohjaava analyysi koski opiskelijoiden työssäoppimissuunnitelmissa toteuttamaa itsearviointia.⁷⁰ Tiedostan myös, että tutkielmallani on vähintään käsitteiden määrittelyn osalta teoriasidonnaisuutta. Tutkielmaa on mahdotonta tehdä, ellei ole määritelty sitä mitä tutkitaan. Lisäksi on mainittava, että tutkimusaineistona toimivien dokumenttien tehtävänannot ovat tutkimustehtävän rinnalla vaikuttaneet aineiston analyysiin. Tämän todellisuuden voinee myös nähdä tietynlaisena teoriaohjaavana elementtinä, koska suurimmalta osin tehtävänannot eivät olleet itseni laatimia.

Itselleni luontevaa on hahmottaa aineiston analyysia teemoittelun kautta. Näen, että teemoittelu on ollut analyysin tekemisessä läsnä.

Teemoittelun perusidea on siinä, että tutkimusaineistosta etsitään tutkimustehtävää valottavia teemoja. Tutkimusaineistosta etsitään ja erotellaan tutkimustehtävää vastaava aines. Menetelmänä teemoittelu on omimillaan, kun pyritään ratkaisemaan käytännöllisiä asioita.⁷¹

Käytännön tasolla teemat ovat aineistosta esille tulevia keskeisiä aiheita, joita etsitään normaalisti aineistolähtöisesti. Aineistosta etsitään ja erotellaan kunkin teeman alle sopiva aines. Aineiston järjestelyvaiheessa leikkaa-liimaa –toiminnolla saadaan aineisto kätevästi teemojen alle. Aineistoin havainnollistamiseksi on tavallista käyttää harkitusti sitaatteja.⁷²

⁶⁸ Emt. 108–109. Kirjoittajat viittaavat Milesiin ja Hubermanin (2014) kuvaukseen vähintään kolmivaiheiseen prosessiin liittyen. Olen seurannut kyseisen teoksen ohjeistusta myös laajemmin analyysin tekemisen apukeinona. Kuitenkin omalla luovuudella ja taitotasolla on ollut merkittävä rooli analyysin tekemisessä.

⁶⁹ Tuomi & Sarajärvi 2009, 117.

⁷⁰ Ks. KSOK 2017, 6.3; Liite 1. Kyseisen analyysin toteutus on nähtävissä tarkemmin asiaa koskevassa tulosluvussa: 4.1.1.

⁷¹ Eskola & Suoranta 1998, 175–176, 179–180.

⁷² Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2006.

Tutkimusaineistoa käsiteltiin jossain määrin myös kvantitatiivisesti. Opintojakson päättäneessä palauteseminaarissa kerättiin *opiskelijan arvio opintojaksosta* –kysely⁷³, jonka analysoiminen tapahtui määrällisesti seurakuntapapin työn motivaatiota koskevan kysymyksen osalta. Lisäksi muussa analyysissä on toteutettu tarvittaessa karkeaa määrällistä erittelyä.

3.3 Aineisto ja informantit

Tutkielmani aineistona toimi pääasiassa 2017–2018 kirkollisten soveltavien opiskelijoiden opintojakson aikana tuottamat oppimistehtävät. Aineistona hyödynnettiin vain tutkimuskäyttöön luvan antaneiden opiskelijoiden vastauksia. Poikkeuksen tässä muodostaa yhden yleisen koonnin⁷⁴ käyttö tutkimusaineistona. Oppimistehtävien lisäksi aineistona toimi myös aiemmin mainittu e-lomakekysely. Seuraavassa on tarkemmin eritelty vastaajaryhmää sekä tutkimusaineistoa.

Soveltavien opintojen opiskelijoilta kysyttiin henkilökohtaisia ennakkotietoja e-lomakkeella opintojaksoa varten ennen sen alkamista. Kyseisessä lomakkeessa opintojakson vastuuopettaja, Salomaa, esitteli lyhyesti myös omaa tutkimustani ja kysyi suostumusta siihen osallistumiseen. Samassa yhteydessä Salomaa pyysi opiskelijoita muodostamaan käyttööni tulevan peitekoodin, jota opiskelijat käyttäisivät koko soveltavien opintojen ajan. Samoin lomakkeessa kysyttiin tutkimukseeni liittyen sukupuolta, ikää tietyn ryhmittelyn mukaisesti ja mahdollisia aikaisempia ammatillisia ja korkea-aste tutkintoja sekä sitä, missä ammateissa ja kuinka kauan henkilö on aiemmin toiminut.⁷⁵ Alun perin 21 opiskelijaa 26:sta antoi

⁷³ Ks. Liite 4.

⁷⁴ Tutkielmassani hyödynnetään opintokokonaisuuden päätösseminaarissa kerättyä arvio opintojaksosta -kyselyä ”*Olen motivoitunut tavoittelemaan papin tehtävää seurakunnassa*” -kysymyksen osalta. Sain tästä kyselystä yleisen koonnin, jossa on eritelty 21–24 opiskelijan vastausten perusteella keskiarvot. Näkyvissä on paitsi kaikkien vastaajien, myös seurakuntaharjoittelun sijainnin perusteella muodostuneet aluekohtaiset, keskiarvot. (Päätösarviointi.) Olen sopinut tämän yleisen koonnin tutkimuskäytöstä opintokokonaisuuden vastuuopettajan kanssa.

⁷⁵ Kyseessä on *Tervetuloa kirkollisiin soveltaviin opintoihin 2017-2018* -lomake. Ks. liite 5. Tässä kyselyssä tutkimusaiheeni esitettiin soveltavien opintojen opiskelijoiden ammatillisten motivaatioiden näkökulmasta. Lomakkeessa kukin opiskelija antaa henkilökohtaisen suostumuksensa sille, että saan käyttää erikseen määriteltäviä opiskelijan kirkollisissa soveltavissa opinnoissa tuottamia dokumentteja tutkimuksessani. (edellä mainittu lomake; ks. liite 5.) Tutkimusprosessin alusta alkaen oli tarkoitus, että tietooni tulee opiskelijoiden nimen sijaan heidän henkilökohtainen peitekoodi ja tieto heidän ikäryhmästään, sukupuolestaan ja siitä ovatko he ammatinvaihtajia. Asiasta on tarkemmin työn eettisessä pohdinnassa.

myöntävän vastauksen tutkimukseen osallistumisesta.⁷⁶ En saanut lopulta käytännön syistä käyttöni aivan kaikkien vastaajien dokumentteja. Hajontaa tapahtui myös siinä, että saman henkilön vastauksia ei aina saanut kaikista aineistonkeruu dokumenteista. Kuitenkin työssäoppimissuunnitelmien ja loppuraporttien kohdalla tämä hajonta oli hyvin pientä. Juuri kyseiset dokumentit toimivat tutkielmani merkittävimpinä aineistodokumentteina. Ylipäätään aineistokohtaiset vastaajamäärät olivat riittävän suuria. Tutkielmassa päädyttiin hyödyntämään niiden henkilöiden vastauksia, joiden osalta sain käyttöni sekä opintojakson työssäoppimissuunnitelmat että loppuraportit. Vastaajamääräksi muodostui yhteensä 17 opiskelijaa. Peitekoodeissa esiintyi dokumenttien välillä hieman hajontaa. Näen, että hyödynnetyt dokumentit olivat silti luotettavalla varmuudella yhdistettävissä samoihin henkilöihin.

Peitekoodien ja saamieni perustietojen perusteella annoin vastaajille keskityt nimet helpottamaan aineiston jäsentelyä ja tuomaan analyysiin mielekkyyttä. Taustatietojen yhteydessä sain tiedoksi opiskelijoiden mahdolliset aiemmat ammatilliset tai korkeasteen tutkinnot. Myös opiskelijoiden ilmoittama aiempi työhistoria tuli tietooni. Tässä tutkielmassa puhun, aiemmin ammatillisesti- tai korkeakoulutetusta, ammatinvaihtajana. Tämä toimii rajauksena, vaikka opiskelijasta taustatiedoissa ja raporteissa tulisikin ilmi muuta ammatilliseen historiaan liittyvää. Teologian kandidaatin tutkintoa ei ole laskettu käsittämään ammatinvaihtoa. Seuraavissa taulukoissa on eritelty saamieni taustatietojen mukaisesti vastaajien sukupuoli- ja ikäjakauma sekä ammatinvaihtajien osuus sukupuolen ja ikäryhmän mukaan. Sain tietää henkilöiden iän kyseisen ikäryhmittelyn mukaisesti.⁷⁷

Taulukko 1. Vastaajien sukupuoli- ja ikäjakauma:

	alle 30-	30–34-	35–39-	40–49-	50–	yhteensä
	vuotta					
mies	2	2	-	-	1	5
nainen	7	2	1	1	1	12
yhteensä	9	4	1	1	2	17

⁷⁶ Jakauma tutkimukseen suostuneista i.a. Sain tiedon opiskelijoiden tutkimukseen suostumisesta kootussa muodossa. Kyseessä on Heikki Salomaan laatima diagrammi tutkimukseen suostuneista ja kieltäytyneistä.

⁷⁷ Taulukoissa (1. ja 2.) ja edeltävässä kappaleessa viitataan Heikki Salomaan kokoamaan Tutkimukseen suostuneiden taustatiedot i.a. -koontiin.

Taulukko 2. Vastaajat olivat ammatinvaihtajia seuraavan taulukon mukaisesti:

	alle 30-	30–34-	35–39	40–49-	50– vuotta	yhteensä
mies	0	2	-	-	1	3
nainen	1	2	1	1	1	6
yhteensä	1	4	1	1	2	9

Taulukoiden (1. ja 2.) perusteella voi tiivistää, että tutkittavieni ryhmässä oli selvä naisenemmistö. Yli kaksi kolmasosaa vastaajista oli naisia. Vastaajista alle 30-vuotiaita oli yli puolet. Kaikki ammatinvaihtajat olivat vähintään 30-vuotiaita yhtä nuorempaa opiskelijaa lukuun ottamatta. Analyysin teon näkökulmasta on hyvä huomata, että kaikki vähintään 30 –vuotiaat opiskelijat kuuluivat ammatinvaihtajiin. Kaiken kaikkiaan ammatinvaihtajia oli reilu puolet vastaajista, ja sukupuolittainen ammatinvaihtajien osuus oli samansuuntainen. Ylipäätään voi todeta, että jaottelu on hyvin mielenkiintoinen. Taulukoiden ja ylipäätään saamieni taustatietojen perusteella syntyy jako nuoriin ensimmäistä ammattiin johtavaa tutkintoa suorittaviin opiskelijoihin ja vähintään 30-vuotiaisiin aikuisopiskelijoihin, joilla on jo ainakin yksi ammattiin oikeuttava tutkinto.

Käyttöni tullutta aineistoa oli runsaasti. Tutkielman rajaamisen vuoksi paljon aineistoa on sivuutettu. Analyysissa päädyttiin käyttämään seuraavia dokumentteja:

- Opiskelijoiden työssäoppimissuunnitelmat (TOPS)⁷⁸
- Työssäoppimisjakson loppuraportit⁷⁹
- Kirkolliset soveltavat opinnot ja ammatillinen motivaatio -elektroninen kysely⁸⁰
- Kirkollisten soveltavien opintojen päätösarviointi⁸¹

⁷⁸ Tehtäväänantoon viitataan nimellä: KSOK 2017, 6.3. ja opiskelijoiden vastauksiin nimellä: (Vastaajan nimi) TOPS (Lähdeluettelossa: Kirkon virkaan vaadittavien soveltavien opintojen 2017–2018 työssäoppimissuunnitelmat.).

⁷⁹ Löytyy lähdeluettelosta: Kirkon virkaan vaadittavien soveltavien opintojen 2017–2018 työssäoppimisjakson loppuraportit. Tehtäväänantoon ja opiskelijoiden vastauksiin viitataan tässä työssä nimellä: (vastaajan nimi) Loppuraportti.

⁸⁰ Löytyy lähdeluettelosta nimellä: Kirkolliset soveltavat opinnot ja ammatillinen motivaatio -elektroninen kysely 2018. Tehtäväänantoon ja opiskelijoiden vastauksiin viitataan tässä työssä nimellä: (vastaajan nimi) E-lomakekysely.

⁸¹ Löytyy lähdeluettelosta nimellä: Kirkollisten soveltavien opintojen päätösarviointi 2018. Pitää sisällään sekä *Kirkollisten soveltavien opintojen päätösarviointi 12.3.2018* -koonnin, että seitsemän opiskelijan henkilökohtaiset *opiskelijan arvio opintojaksosta 2018* -dokumentit. Päätösarvioinnin koontiin sekä tehtäväänantoon ja opiskelijoiden henkilökohtaisiin vastauksiin viitataan tässä työssä nimellä: (vastaajan nimi) Päätösarviointi.

Työssäoppimissuunnitelman tehtävänanto sisälsi kolme keskeistä teemaa: *itsearviointi, motivaatiopohdinta ja seurakuntajakson tavoitteet*. Ensinnäkin raportissa tuli Salomaan papin ammatti-taito kuvauksen⁸² perusteella arvioida silloista osaamistaan kuvauksen viidellä eri osa-alueella. Toiseksi raportissa oli tehtävänanto motivaatiopohdintaan⁸³. Lisäksi opiskelijoita pyydettiin nimeämään jo aiemmin täyttämänsä kahden dokumentin⁸⁴ pohjalta perusteluineen vähintään kuusi selkeää tavoitteellista osaamisen kysymystä tai teemaa, jota opiskelija haluaa vahvistaa soveltavissa opinnoissa. Työssäoppimissuunnitelman viimeinen palautuspäivä oli 20.9.2017.⁸⁵ Tutkielmassani analyysi jaoteltiin koskemaan opiskelijoiden ammatillista identiteettiä opintojakson alku- ja loppuvaiheessa. Työssäoppimissuunnitelmat toimivat lähteinä opintojakson alun analyysissä. Tutkielmassa on hyödynnetty 17 vastaajan työssäoppimissuunnitelmia. Raporttien muoto on sinänsä vapaamuotoinen mutta kuitenkin jäsenneilty. Pituudeltaan raportit olivat normaalisti 2–3 sivua.

Käytännössä opintojakso kestää alkusyksystä maaliskuulle. Syksyn orientaatiojakson voi suorittaa tiiviimpänä noin kuukauden kestävästä intensiivijaksosta tai väljemmin koko syksyn kestävästä työskentelynä.⁸⁶ Tämä seikka osaltaan vaikuttaa siihen, että opiskelijoiden ammatilliset valmiudet työssäoppimissuunnitelmia kirjoittaessa ovat voineet vaihdella. Työssäoppimissuunnitelmien valossa on luontevampaa puhua opiskelijoiden ammatillisesta identiteetistä opintojakson alkuvaiheessa kuin ennen opintojaksoa.

Työssäoppimisjakson loppuraportin tehtävänanto on usean kysymyksen jäsenneilty kokonaisuus. Kysymykset käsittelivät pääpiirteittäin työssäoppimissuunnitelmassa asetettujen tavoitteiden toteutumista, merkittävimpiä oppimiskokemuksia, teologisen ajattelun kehittymistä, erilaisia ammatillisia taitoja ja valmiuksia sekä opiskelijan

⁸² Ks. Salomaa 2007, 136 ja KSOK 2017, 6.3.; Liite 1. Olen avannut kyseistä kuvausta työni teoriaosuudessa.

⁸³ Kyseessä on jo aiemmin esittelemäni pohdinta: ”Kuvaa omaa motivaatiotasi osallistua kirkollisiin soveltaviin opintoihin ja suorittaa seurakuntapapin pätevyuden tarjoama tutkinto? Mikä motivoi sinua papin työhön? Mikä sinua pappuudessa kiinnostaa? Mikä herättää epäilyksiä?” (KSOK 2017, 6.3.) Ks. Liite 1.

⁸⁴ Kyseessä ovat opiskelijoiden kirkollisen toiminnan ja uskontokasvatuksen lähtötilanteen arviointiin liittyvät dokumentit (KSOK 2017, 6.1.–6.2.). Kyseiset dokumentit eivät kuulu tutkimusaineistooni.

⁸⁵ KSOK 2017, 6.3.; Ks. Liite 1. Työssäoppimissuunnitelmien palauttamisajassa on voinut olla joustoa. Tämä on kokemukseni 2018–2019 kirkollisista soveltavista opinnoista. Ajatusta tukee se, että Riikka on päivännyt oman suunnitelmansa 4.10.17 (Riikan TOPS). Käytännössä opiskelijat ovat palauttaneet suunnitelmansa vähintään hieman eri vaiheissa orientaatiojaksoa ja sitä myöten papin ammatillisuuden sisäistäminen on saattanut vaihdella palautukseen mennessä.

⁸⁶ Tieto perustuu mm. omaan kokemukseen seuraavan lukuvuoden kirkollisista soveltavista opinnoista. Salomaan kertoman mukaan opintojakson struktuuri on säilynyt samana lukuvuosien välillä.

saamaa ohjausta. Tehtävänannossa oli myös oman tutkimustehtäväni kannalta erityisen tärkeä kysymys: *Miten työssäoppimisjakso vaikutti opinto- ja työurasuunnitelmiisi? (esim. käsitykseen soveltuvuudesta kirkon virkaan, eri työaloista, omasta osaamisestasi jne.)* Ohjaajan tuli lukea raportti ja siitä tuli keskustella yhdessä ohjaajan ja opiskelijan kesken. Palautuspäivä oli 4.3.18⁸⁷ Analyysissa hyödynnettiin 17 opiskelijan loppuraportteja. Kaikkien kyseisten opiskelijoiden työssäoppimissuunnitelmat olivat myös käytössäni. Loppuraporttien pituus vaihteli hieman. Pääasiassa ne olivat kuitenkin 3–5 sivua sisältäen myös tehtävänantotekstit. Loppuraportteja analysoitiin opintojakson loppuvaiheen näkökulmasta suhteessa ammatilliseen identiteettiin.

E-kyselylomakkeena toteutettu ammatilliseen motivaatioon keskittyvä kysely sisälsi kysymyksenasettelut kolmesta eri näkökulmasta. Kysymysten painopiste oli opiskelijoiden urasuunnitelmissa ja motivaatiossa suhteessa pappeuteen. Kysymyksenasettelujen näkökulmat olivat otsikoitu seuraavasti: *Tilanne ennen soveltavien opintojen alkua, Opintojakson jälkeen* sekä *Mikä motivoi papiksi?* Kysymyksen perässä oli myös kommenttikenttä.⁸⁸ 10 opiskelijaa vastasi kyselyyn. Kaikkien opiskelijoiden vastaukset olivat riittävällä varmuudella yhdistettävissä heidän työssäoppimissuunnitelmiin ja loppuraportteihin. Sain vastaukset käyttöni valmiiksi jäsennellyssä muodossa. Vastauksia hyödynnettiin aineiston analyysissa opintojakson alku- ja loppuvaiheen sekä motivaatioseikkojen näkökulmasta.

Kirkollisten soveltavien opintojen päätösarviointi toteutettiin opintojakson päättävässä seminaarissa keväällä 2018. Kuten aiemmin on kerrottu, *Opiskelijan arvio opintojaksosta* -kyselyssä oli kysymys: *Olen motivoitunut tavoittelemaan papin tehtävää seurakunnassa.* Kyselystä tehtiin jo seminaarin yhteydessä koonti, jonka sain käyttöni. Kyseisessä kysymyksessä on hyödynnetty 21 vastausta. Koonnissa näkyy kokonaiskeskiarvon lisäksi paikkakuntaakohtaiset vastauskeskiarvot.⁸⁹ Todennäköisesti kysymyksen koonnissa on myös muiden kuin tutkimukseen suostuneiden vastauksia, koska kyseessä on yleisluontoinen koonti. Sain lopulta käyttöni rajallisen määrän henkilökohtaisia vastauksia. Näitä, tutkimusluvan antaneiden, henkilöiden vastauksia, on tarpeen mukaan käytetty analyysin tukena. Käytännössä seitsemän opiskelijan vastaukset olivat tässä vaiheessa käytössä. Heidän

⁸⁷ Loppuraportti; Ks. liite 2. Palautuspäivä ja Salomaalta saamani tieto kertovat siitä, että loppuraportit laaditaan työssäoppimisjakson lopulla.

⁸⁸ E-lomakekysely; Ks. liite 3.

⁸⁹ Päätösarviointi.: Ks. liite 4.

kohdallaan vastauslomakkeet olivat riittävällä varmuudella henkilöitävissä vastaajakoodiin.

3.4 Aineiston analyysi

Tässä kappaleessa kuvaan pääpiirteittäin sitä, kuinka tutkimusaineistoa on käsitelty ja kuinka analyysi on muodostettu käsittelyn pohjalta. Kuten olen aiemmin avannut, toimi työn pääasiallisena tutkimusmenetelmänä aineistolähtöinen sisällön analyysi. Lisäksi tutkielmassa on hyödynnetty jossain määrin teoriaohjaavaa sisällönanalyysia sekä määrällistä ulottuvuutta.

Tutkimusaineistoon tutustuessa aineiston rajaaminen osoittautui haastavaksi. Aineistona käytetyt dokumentit käsittelivät tai sivuuttivat suurelta osin tutkimustehtävääni. Tämän vuoksi jouduin käsittelemään pelkistysvaiheessa aineistoa hyvin laajasti. Aineiston pelkistäminen tarkoitti kohdallani olennaisen tiedon esille nostamista, tiivistämistä, jäsentämistä ja täsmentämistä tutkimusanalyysin kirjoittamista varten. Pelkistetyn tai tiivistetyn aineksen kokosin tässä vaiheessa omiksi dokumenttikohtaisiksi tiedostoiksi. Aineiston pelkistämisen yhteydessä minulla alkoi paremmin selventyä, minkälaisia näkökulmia haluan nostaa esille tutkielmassani. Jatkoin ja tarkensin pelkistämistä vielä tarpeen mukaan helpottaakseni aineiston hahmottamista ja aineiston luokittelua. Pelkistämisen yhteydessä ja sen jälkeen luokittelin aineistoa tarvittavalla tavalla siihen asti, kun se oli aineiston pohjalta luontevaa ja näin sen hyödyttävän analyysin kirjoittamista.⁹⁰ Analyysi on kirjoitettu luokittelun pohjalta. Olen hyödyntänyt tarpeen mukaan aineistoa, sen pelkistyksiä ja kokonaiskuvaa sellaisenaan analyysia kirjoittaessa. Suorissa opiskelijoiden lainauksissa enimpiä kirjoitusvirheitä on korjattu ja tarvittaessa tehty pientä tekstin käsittelyä (esim. pilkkujen lisäys).

Kuten todettua, tutkielma sisälsi myös teoriaohjaavaa luonnetta, joka oli käytössä opiskelijoiden itsearvioinnin analyysissa. Tämän lisäksi on huomioitava, että aineiston

⁹⁰ Aineiston käsittelyssä olen hyödyntänyt *Laadullinen tutkimus ja sisällön analyysi* -teoksen ohjeistusta pelkistämisen ja luokittelun tekemisestä: Ks. Tuomi & Sarajärvi 2009, 108–113, 117–118. Tämän ohjeistuksen noudattaminen, erityisesti luokittelun laajuudessa, ei ollut aineiston ja taitotasoni valossa täysin mahdollista. Turvauduin yksinkertaistettuun, mutta riittävään, malliin analyysin tekemisessä.

analyysia on ohjannut vähintään aineistona toimivien dokumenttien tehtävänannot ja tutkimuskysymykseni.

3.5 Eettisyys ja luotettavuus

Olen tutkielman tekemisessä sitoutunut noudattamaan parhaani mukaan tutkimuksen tekemisen yleisiä eettisyys- ja luotettavuusperiaatteita⁹¹.

Tuomi ja Sarajärvi puhuvat laadulliseen tutkimukseen liittyen sen objektiivisuushaasteesta. Objektiivisuuteen liittyen tulee huomioida tutkimuksen totuudellisuus sekä luotettavuus ja puolueettomuus havainnoissa. Haasteeksi puolueettomuudessa muodostuu se, kun tutkijan henkilökohtaiset asiat ja näkemykset käytännössä väistämättä vaikuttavat laadullisen tutkimuksen tekoon. Tällöin tutkijan on luotettavuuteen liittyen syytä osata arvioida puolueettomuuttaan.⁹² Oman tutkielmani kohdalla on tiedostettava, että tutkimuksen puolueettomuus on haaste, koska tutkimusasetelma on minulle omassa elämässäni niin ajankohtainen. Minun on hyvä osata erotella esimerkiksi oma näkemykseni pappudesta ja siitä, miten opiskelijan tulisi kirkollisissa soveltavissa opinnoissa suhtautua kirkon työhön ja pappina toimimiseen.

Eettisyyden näkökulmasta tutkielmani sisältää joitakin erityispiirteitä. Alusta alkaen oli tarkoituksena, että vastaajien henkilöllisyys ei tule tietooni. Näin myös ryhmälle kerrottiin. Käytännön syistä osallistuin kuitenkin jossain määrin aineiston jäsentelyyn tutkimuskäyttöä varten. Ainakin tässä yhteydessä joidenkin vastaajien henkilöllisyys yhdistyi väistämättä vastaajakoodiin. Kuitenkin olen sitoutunut korkeaan tutkimusetiikkaan aineiston käsittelyssä ja analyysini tekemisessä. Vastaajien anonymiteetti itse analyysissa on minulle luovuttamaton lähtökohta. Kyseinen tutkielmani tekemisen ”kauneusvirhe” ei näin ollen muodostanut estettä tutkielman tekemisellä eettisessä mielessä.

Tutkielmani näkökulma on myös jonkin verran muuttunut matkalla, tätä tietoa ei ole aineiston hankkimisen luonteen vuoksi ollut järkevää päivittää tutkimukseen

⁹¹ Olen tutustunut tutkimuksen eettisyys ja luotettavuusperiaatteisiin ensisijaisesti *Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi* -teoksen kautta. Teoksessa esitetään mm. suuntaviivoja luotettavuuden arviointiin (Tuomi & Sarajärvi 2009, 140–141.).

⁹² Tuomi & Sarajärvi 2009, 135-136.

osallistuville. Tutkielman painopisteen siirtyminen motivaatiosta identiteettinäkökulmaan ei ole, tutkijan näkökulmasta, muodostanut niin suurta muutosta työn luonteessa, että se olisi vaatinut toimenpiteitä. Huomionarvoista on, että motivaatio -ulottuvuus on edelleen keskeisesti läsnä tutkielmassa.

Yksi tutkielman erityispiirre on siinä, että aineistoa ei ole pääasiassa kerätty tutkimuskäyttöön, vaan se on ensisijaisesti opintojakson oppimistehtävä -aineistoa. Vaikka aineisto sisälsi konkreettisia tutkimusasetelmaani mukailevia tehtävänantoja, täytyy tämä todellisuus huomioida analyysissa ja sen tulkinnassa. Itse näen asiassa sekä hyvää että huonoa. Vaarana lienee ollut aineiston turhan aggressiivinen käsittely palvelemaan omaa tutkimusasetelmaani. Toisaalta pääosin muussa kuin tutkimuskontekstissa syntynyt aineisto, voi olla analyysin näkökulmasta niin rikasta ja moniulotteista, että se avaa uusia näkökulmia ja luo vahvan pohjan terveelle tulkinnalle. Ylipäätään tutkielmaani leimaa etäinen suhde vastaajiin, eivätkä he tiiviisti ole olleet mukana tutkimusprosessissa.⁹³ Työssäoppimissuunnitelmat ja työssäoppimisjakson loppuraportit on tehty sekä opintojakson vastuuopettajan että harjoitteluohjaajan luettavaksi.⁹⁴ Tämän on täytynyt vaikuttaa tekstien sisältöön. Oman tutkimustehtäväni näkökulmasta mainitut dokumentit eivät ole myöskään olleet ”tasalaatuisia”. Ajoittain analyysissa on joutunut turvautumaan melko suoriin tulkintoihin.

Heikki Salomaa on omassa väitöskirjassaan nostanut eettisenä haasteena esille tutkittavien yksityisyydensuojan. Erityisluonteen asialle tuo Salomaan tutkimukseen osallistuneen ryhmän ja soveltavien opintojen opiskeluympäristön tiiveys ja julkisuuteen liittyvät seikat. Tällaisessa tilanteessa henkilöiden vastaukset saattoivat olla muiden tunnistettavissa.⁹⁵

Samainen eettisyyden haaste on ollut läsnä monelta osin myös omassa tutkielmassani. Teologian laitoksella ja erityisesti soveltavien opintojen ryhmässä opiskelijat oppivat tuntemaan toinen toisensa melko hyvin. Tutkimusanalyysissa voi olla tunnistettavissa henkilöityviä vastauksia. Tämän todellisuuden kanssa Salomaa päätyi hallittuihin linjauksiin⁹⁶, ja näin myös minun täytyi toimia. Lähdin ajatuksesta, että vaalin henkilöiden yksityisyyden suojaa. Mahdollisissa ”herkissä asioissa” lähestyin asiaa

⁹³ Ks. enemmän tutkijan ja vastaajien välisestä suhteesta, Tuomi & Sarajärvi 2009, 141.

⁹⁴ KSOK 2017, 6.3.; Loppuraportti. Ks. liite: 1 ja 2.

⁹⁵ Salomaa 2007, 126–127.

⁹⁶ Ks. Salomaan tapa kohdata haaste: Salomaa 2007, 126–127.

tapauskohtaisesti minimoiden sen riskin, että vastaukset olisivat henkilöitävissä tiettyyn vastaajaan. Tätä eettistä haastetta helpottaa se, ettei haltuuni saaman aineiston luonne ollut pääsääntöisesti kovinkaan herkkä. En voi kuitenkaan täysin taata sitä, ettei henkilöt esimerkiksi ikäryhmien tai tiettyjen näkemysten esittelyn kautta olisi joidenkin tunnistettavissa. Olen turvannut ajatukseen, että opiskelijat ovat antaneet minulla luvan tutkia heidän aineistojaan ja pyrkinyt eettiseen valvutuneisuuteen.

Esittämäni todellisuuden valossa muutamien vastaajakoodien yhdistyminen henkilöihin omalla kohdallani onkin melko pieni särö. Tosiasiassa on lähes väistämätöntä, että joidenkin vastaajien dokumentit yhdistyvät henkilöihin aineistoa käsitellessä. Olenhan itsekkin opiskelijana osa kohtuu tiivistä teologian laitosta.

Huomionarvoista on se, että kyseessä on harjoitustyö. Tämä tuo oman mausteensa tutkielman luotettavuudelle. On myös myönnettävä, että tutkielmani näkökulma on teologian maisterivaiheen opiskelijalle jokseenkin haasteellinen. Tutkielmassa on teoriatasolla poikkitieteellinen viitekehys. Tutkielmaa tehdessä oli ajoittain tunne aineistoon hukkumisesta. Samalla työtä tehdessä täsmentyi oma tutkimustehtävän tarkoitus ja rajaaminen, millä saattoi olla vaikutusta analyysin tuloksiin. Aineiston uusintakäsittely, mikä ei ollut työn rajaamisen vuoksi ajankohtaista, olisi voinut nostaa esille erilaisia näkökulmia. Aineistomäärää on myös tarkoituksella rajattu. On myönnettävä, että poisrajatuihin, tarvittaessa käytössäni olleisiin, aineistoihin olisi voinut olla analyysiin vaikuttavaa asiaa. Tietoisesti en ole varsinkaan jälkikäteen mennyt tällaisia dokumentteja enää lukemaan. Myös käytetystä aineistosta paljastui erilaisia näkökulmia, jotka työmäärän rajaamisen vuoksi oli syytä jättää huomioimatta analyysissä. Kaikesta huolimatta pidän tutkielmaa luotettavuusnäkökulmasta osaamistasooni nähden laadukkaana.

Tutkielman tekeminen on ollut myös tieteellisen kirjoittamisen harjoittelemista. Olen pyrkinyt tässä suhteessa korkeaan etiikkaan ja laatuun. Matkan varrella olen huomionut oman viittaustapani keskeneräisyyden. Niin sanotuissa epäsuorissa viittauksissa olen käsitellyt tekstin omanlaisekseni. Usein tämä on sisältänyt muun muassa lause- ja sanamuotojen muokkausta ja synonyymien käyttöä. Näen, että omasanainen kirjoittaminen on välillä jäänyt turhan vähälle. Asia kuvastaa tämänhetkistä tieteellisen kirjoittamisen tasoani.

4 TULOSLUVUT

Tutkielman tulosluvussa tarkastellaan opiskelijoiden pappeuteen liittyvää ammatillista identiteettiä. Tarkastelun lähtökohtana on esittää aineiston pohjalta, kuinka varmoja opiskelijat ovat papiksi ryhtymisessä soveltavien opintojen alku- ja loppuvaiheessa. Myös opiskelijoiden ammatillisiin lähtökohtiin otetaan katsaus opintojakson alkuvaiheen analyysissa. Lisäksi tarkastelen olennaisimpia asioita, joilla nähtiin olevan vaikutusta opiskelijoiden ammatillisen identiteetin kehittymiseen. Tulosluvussa käsitellään myös papiksi ryhtymiseen liittyviä motivaatiotekijöitä ja yleistä pappeusmotivaatiota.

4.1 Opiskelijoiden ammatillinen identiteetti suhteessa pappeuteen opintojakson alussa

Tutkimustehtäväni ja aineiston sisällön näkökulmasta tutkielman analyysin lähtökohdaksi nousi opiskelijoiden ammatti-identiteetillinen varmuus pappina toimimisen suhteen. Tästä varmuudesta puhutaan analyysissa pappeusvarmuutena. Näin, että kyseinen lähestymistapa toimii myös hyvänä pohjana muiden asiaa sivuttavien seikkojen käsittelyssä.

Opiskelijoiden laatimien työssäoppimissuunnitelmien ja saamieni elektronisen kyselyn vastausten perusteella muodostui kuva siitä, kuinka varmoja opiskelijat ovat papiksi ryhtymisestään opintojakson alkuvaiheessa. Muutamien opiskelijoiden kohdalla varmuuden analysoiminen oli haastavaa johtuen siitä, ettei heidän vastauksissaan asia tullut kovin vahvasti esille. E-kyselyn vastaukset toivat varmuuden analysoimisessa huomattavaa lisäarvoa, mutta vastausten määrä oli rajallinen. Analyysin kannalta vaikeimmissa tapauksissa opiskelijoiden vastausten yleiskuva toimi keinona varmuusnäkökulman muodostamisessa. Opiskelijoiden varmuuden pohjalta esittämäni ryhmittely ei ole aukoton, mutta näen, että se luo riittävän luotettavan yleiskuvan opiskelijoiden suhtautumisesta papiksi ryhtymiseen.

Aineiston pohjalta opiskelijoissa muodostui kolme ammatillisen identiteetin pappeusvarmuutta ilmentävää ryhmää. Nämä ryhmät olivat: 1) *varmat pappeudestaan* 2) *todennäköisesti papiksi* sekä 3) *epävarmat pappeudestaan*. Käytännössä kaikkia ryhmiä yhdisti kiinnostus pappeutta kohtaan. Niin ikään kaikissa ryhmissä esiintyi

omaa mahdollista pappetta haastavaa mietintää tai epäilyksiä. Ryhmittelyssä vedenjakajaksi muodostui näkemys pappetta uhkaavien epävarmuustekijöiden suuruudesta. Kun epävarmuustekijät uhkasivat opiskelijan pappuusvarmuutta riittävästi, jäsenyi hän kuuluvaksi epävarmoihin tai todennäköisesti papiksi suuntaaviin.

*Varmat pappudesta*an -ryhmään jäsenyi seitsemän opiskelijaa. Ryhmän opiskelijoita yhdisti selkeä halu ja aikomus suunnata kohti papin työtä. Useammalla opiskelijalla papiksi suuntaaminen oli ollut jo selvää pidemmän aikaa.⁹⁷ Selkeää suuntautumista kohti pappetta kuvastaa seuraavat opiskelijoiden kommentit: *Päämääräni on ollut koko ajan kirkkaana mielessäni; minusta tulee pappi.*⁹⁸ *Haluan suorittaa kirkon virkaan vaadittavat soveltavat opinnot, koska haluan tulevaisuudessa papiksi.*⁹⁹

Ryhmän opiskelijoiden papputeen liittyvät epävarmuustekijät eivät näyttäneet niin suurina, että ne uhkaisivat papiksi ryhtymistä. Kuitenkin on huomioitava, että konkreettisia epäilyksiä esiintyi. Esimerkiksi juuri lainatut Kalle ja Ilona, olivat hyvin varmoja pappudesta, mutta pohtivat silti omaa riittävyttään papin työhön.¹⁰⁰

Varmat pappudesta -ryhmän seitsemästä opiskelijasta neljä oli naisia ja kolme miehiä. Pääasiassa opiskelijat kuuluivat alle 30- vuotiaiden ikäryhmään. Kaikkiaan ikäryhmä jako meni seuraavasti: Viisi opiskelijoista oli alle 30- vuotiaita, yksi 30–34 -, ja yksi 35–39 -vuotias. Ammatinvaihtajia ryhmän opiskelijoissa oli kaksi.¹⁰¹

Todennäköisesti papiksi -ryhmään jäsenyi yhteensä neljä opiskelijaa. Kyseisen ryhmän opiskelijoilla on selkeä tahtotila suunnata kohti pappetta. Vastausten perusteella heidän papputeen liittyvät epävarmuustekijät olivat sen suuntaisia, että ne teoriassa voivat estää papiksi ryhtymisen. Esimerkiksi Matti oli lähtenyt opiskelemaan pappuus ajatuksenaan. Kuitenkin hänen nykyinen työnsä haastaa pappisvihkimyksen saannin, mikä muodosti konkreettisen epävarmuustekijän papiksi ryhtymiselle.¹⁰² Opiskelijoiden varmuus vaihteli jonkin verran ryhmän sisällä, ja jaottelu varman ja todennäköisen välillä saattoi olla häilyvää. Esimerkiksi Riikka oli lähellä profiloitua

⁹⁷ Kallen, Miran, Maijan ja Mikon työssäoppimissuunnitelma, jatkossa TOPS. Viittaus koskee edeltävää lausetta.

⁹⁸ Kallen TOPS.

⁹⁹ Ilonan TOPS.

¹⁰⁰ Kallen ja Ilonan TOPS.

¹⁰¹ Opiskelijoiden perustiedot: sukupuoli, ikäryhmä ja mahdollinen ammatinvaihtaja-status, ovat peräisin Heikki Salomaan laatimasta tutkimukseen suostuneiden taustatiedot i.a. -koonnista. Jatkossa en käytä viitettä kyseisiä perustietoja käsitellessä.

¹⁰² Matin TOPS ja E-lomakekysely. Asia tulee konkreettisemmin ilmi E-lomakekyselyssä.

varmojen ryhmään, mutta hänen epävarmuustekijänsä kallistivat vaakakupin todennäköisesti papiksi suuntaaviin. Riikka kuvaa omaa varmuuttaan pappeuteen seuraavanlaisesti:

Oma kutsumukseni on papintyö, mutta tämän ikäisenä tiedän, ettei töiden saanti ole aina varmaa, joten olen kyllä avoin muullekin työlle. En ole epäillyt haluani työskennellä pappina, mutta sataprosenttisesti varmasti on vaikea sanoa ennen kuin on kokeillut. Ja onhan mahdollista, että vaikka kuinka haluaa ei silti ole työhön sopiva. Itse kuitenkin työskentelin viime kesän kesäteologina Peräkylän¹⁰³ seurakunnassa ja sain osallistua hyvin erilaisiin tehtäviin, ja toimia hyvin itsenäisesti ja kokeilla omia rajoja työssäni. Tämä kokemus toi lisävarmuuden sille, että olen pyrkimässä juuri oikealle alalle.¹⁰⁴

Todennäköisesti papiksi -ryhmän neljästä opiskelijasta kaksi oli naisia ja kaksi miehiä, ja he kaikki olivat ammatinvaihtajia. Ikäryhmittäin opiskelijat jakautuivat melko monipuolisesti: Yksi opiskelija kuului alle 30- , kaksi 30–34 -, ja yksi vähintään 50 -vuotiaiden ikäryhmään.

Epävarmat pappeudesta -ryhmään jäsenyi yhteensä kuusi opiskelijaa. Yleiskuva ryhmän opiskelijoiden pappeusvarmuudesta on, että pappeus kiinnostaa, mutta epävarmuustekijät uhkaavat papiksi ryhtymistä. Vastausten perusteella kirkolliset soveltavat opinnot edustivat tämän ryhmän opiskelijoille paikkaa sen selvittämiseen, että onko papin työ itseä varten.¹⁰⁵ Ehkäpä negatiivisinta suhtautumista pappeuteen edusti Mirja, joka kuvasi omaa osallistumistaan soveltaviin opintoihin: *Osallistun kirkollisiin soveltaviin opintoihin, koska en halua sulkea pois seurakuntatyön mahdollisuutta.*¹⁰⁶ Syyt ristiriitaiseen suhtautumiseen papiksi ryhtymistä kohtaan vaihtelivat jonkin verran. Esimerkiksi Iidalla nousi esille pohdiskelu omasta riittävydestä papin työhön.¹⁰⁷ Kun taas Liisalla syvää pohdintaa herätti kirkon hengellinen suunta, erityisesti käsitys avioliitosta. Periteisesti ajattelevana kristittyinä kirkossa ilmenevä vapaamielisyys vaikutti muodostavan Liisalle mahdollisen esteen pappeudelle.¹⁰⁸ Siiri oli vähällä jäsenyä todennäköisesti papiksi -ryhmään, mutta luokittui useiden epävarmuustekijöidensä perusteella lopulta pappeusvarmuudeltaan epävarmaksi. Seuraavassa on katsaus hänen ajatuksiinsa:

Hakiessani Itä-Suomen Yliopistoon, ei mieleeni olisi juolahtanut silloin, että jonain päivänä harkitsen vakavasti papin uraa. [muuta tekstiä välissä]
Motivaationi on hyvä, olen miettinyt paljo viimekesänä, onko minusta tähän. Ja sitä että kestänkö papin työn tuomat paineet. Olenko tarpeeksi hyvä, ymmärtäväinen, avoin ja

¹⁰³ Seurakunnan nimi muutettu.

¹⁰⁴ Riikan TOPS.

¹⁰⁵ Esim. Liisan ja Maisan TOPS.

¹⁰⁶ Mirjan TOPS.

¹⁰⁷ Iidan TOPS ja E-lomakekysely.

¹⁰⁸ Liisan TOPS.

vastaanottava tähän. Pohdittuani asioita ja odottaen tulevaa syksyä tunsin, että kyllä kaikki selviää ajallaan.¹⁰⁹

Epävarmat pappeudestaan -ryhmän opiskelijoista kaikki olivat naisia. Ammatinvaihtajia heistä oli kolme. Kyseisen ryhmän opiskelijat jakautuivat melko laajasti eri ikäryhmiin: Ikäjakaumaltaan kolme heistä kuului alle 30-, yksi 30–34 -, yksi 40–49 ja yksi vähintään 50 -vuotiaiden ikäryhmään.

Kokonaiskuvan perusteella miehet ovat papiksi ryhtymisen suhteen varmempia kuin naiset. Kaikki miehet jäsenyivät pappeusvarmuudeltaan joko varmoiksi tai todennäköisesti papiksi ryhtyviksi. Toki miesten osuus tutkimusotoksessa oli yhteensä vain viisi henkilöä.

Kuten jo aiemmin tässä työssä on avattu, Niemelän tutkimuksen mukaan teologian koulutukseen hakeutuessa miehet ovat huomattavasti naisia kiinnostuneimpia seurakuntapapin ja kirkkoherran työstä. Naiset taas ovat hieman miehiä kiinnostuneempia sairaalapapin tehtävästä. Opintojen edetessä kiinnostus seurakuntapapin työtä kohtaan kasvaa. Naisilla kiinnostuksen kasvu on suurempaa. Sukupuolisidonnaisia eroa selittää miesten ammatillinen varmuus ja vakaus ammatillisessa identiteetissä. Naisilla papiksi ryhtymistä näyttää vaikeuttavan omaan epävarmuuteen liittyvät tekijät.¹¹⁰

Samoin vain kaksi yhdeksästä ammatinvaihtajasta jäsenyi varmat pappeudesta -ryhmään, jossa oli yhteensä seitsemän opiskelijaa. Epävarmoissa ammatinvaihtajia oli kolme ja todennäköisesti papiksi ryhtyvissä neljä. Samalla pääsemme tulokseen, että yli puolet tutkielman alle 30-vuotiaista jäsenyy varmaksiksi pappeudestaan. Kuitenkin kolme kyseisen ikäryhmän naisista kuului epävarmojen ryhmään. Tutkimustulosten valossa näyttää silti muodostuvan yleiskuva siitä, että vanhemmat ihmiset ja siten käytännössä ammatinvaihtajat ovat pappeusvarmuutensa suhteen epävarmempia kuin nuoremmat opiskelijakollegansa.

¹⁰⁹ Siirin TOPS.

¹¹⁰ Niemelä 2013b, 146–148, 154–155.

4.1.1 Opiskelijoiden ammatilliset lähtökohdat papiksi pyrkimisessä

Tässä kappaleessa tarkastellaan opiskelijoiden lähtökohtia papiksi pyrkimisen suhteen. Käytännössä tämä tapahtuu avaamalla opiskelijoiden työssäoppimissuunnitelmissa kuvaamaa itsearviointia suhteessa papin ammattitaitoon.

Työssäoppimissuunnitelman tehtävänannossa opiskelijoita pyydettiin suorittamaan itsearviointi Heikki Salomaan *papin ammattitaitohahmotelman*¹¹¹ pohjalta sen viidellä eri osa-alueella. Arviointi suoritettiin peilaten osaamista ammattitaitoon, joka papiksi vihittäväällä opiskelijan mielestä pitäisi olla. Opiskelijoita pyydettiin arvioimaan osaamistaan numeerisesti asteikolla yhdestä viiteen. Työssäoppimissuunnitelman kokonaistehtävänanto kehotti sanalliseen pohdintaan, joka kosketti myös itsearviointia.¹¹² Kyseinen työssäoppimissuunnitelman osuus on analysoitu teoriaohjaavasti suhteessa esitettyyn papin ammattitaitohahmotelmaan: Hahmotelman viisi osa-aluetta ovat vaikuttaneet luokitteluun.

Muodostin kuhunkin osa-alueeseen liittyen ryhmittelyn opiskelijoiden osaamisen arvioinnista. Käytännössä ryhmittely noudatti karkeaa jakoa: heikko, kohtalainen ja hyvä osaaminen. Ryhmittely toteutettiin opiskelijoiden antamien arvosanojen perusteella seuraavasti: Arvosanat yhdestä kahteen vastasivat heikkoa osaamista, arvosanat 2,5–3,5 vastasivat kohtalaista osaamista sekä arvosanat neljästä viiteen vastasivat hyvää osaamista. Rajatapaukset pyöristettiin ylöspäin.

Jaotteluni voidaan kritisoida sen karkeudesta. Ensinnäkin työssäoppimissuunnitelman tehtävänanto kuvaa arvosanoja siten, että heikoimmalla arvosanalla opiskelija on alkutekijöissä ja vahvimalla erittäin tyytyväinen osaamiseensa.¹¹³ Opiskelijoiden sanalliset pohdinnat eivät myöskään aina tehneet suoraa oikeutusta jaottelulleni. Esimerkiksi Ilona (arvosana 3,5) ja Maija kuuluivat oppineisuuden suhteen samaan *kohtalaiseen* luokitukseen:

¹¹¹Kyseistä ammattitaitokuvausta on käsitelty tämän työn teoriaosuudessa luvun, 2.4.1, alla. Salomaan papin ammattitaitokuvauksen osa-alueet olivat kokonaisuudessaan lähes suoraan lainaten: *Oppineisuus*, sisältäen teoreettinen tietämyksen ja teologisen asiantuntemuksen. *Ammatillisuus*, sisältäen käytännön työelämätaidot ja menettelytapojen hallinnan. *Eettisyys*, sisältäen moraalikäsitteiden ja ammattietiikan, *Sosiaaliset taidot*, sisältäen vuorovaikutus- ja ihmissuhdetaidot. *Spirituaaliteetti*, sisältäen transsendenssin kokemis- ja tulkintakyvyn. (Salomaa 2007, 136; KSOK 2017, 6.3.; Ks. liite 1.) Opiskelijoiden suorittivat pohdinnan kyseisen kokonaisuuden valossa. Käsitteiden asiaa analyysissa pääkäsitteiden kautta.

¹¹² KSOK 2017, 6.3.; Ks. liite 1.

¹¹³ KSOK 2017, 6.3.; Ks. liite 1.

Koen, että minulla on hyvä teoreettinen tietämys suhteessa opintojen vaiheeseen. Yliopisto-opintojen aikana hankitaan teoreettista tietoa, mutta sitä tulisi kartuttaa läpi elämän. Teologisesta tiedosta ja sen soveltamisesta käytäntöön muodostuu teologinen asiantuntemus. Ajattelen, että erityisen tärkeää on osata nimenomaan soveltaa tietoa työssään.¹¹⁴

Teologisen oppineisuuden, tietämyksen osa-alueella arvioisin olevani tasolla 2-3=vähäinen, kohtuullinen tietotaso. Erityisesti Raamatun tuntemuksen koen heikoksi, myös sen tulkitsemisen esimerkiksi saaman valmistelussa koen haasteelliseksi. Tärkeäksi koen myös teologisen tiedon yhdistäminen käytäntöön, ymmärtää esimerkiksi toimitusten teologiset perusteet. Perus- ja aineopinnoista on pitkä aika, asioita on kerrattava.¹¹⁵

Jaottelun haasteista huolimatta näen sen tutkielmani tehtävänannon ja rajaamisen vuoksi riittävänä ja parhaiten asiaa ajavana menetelmänä. Aivan kaikki opiskelijat eivät antaneet numeerista arviointia¹¹⁶ osaamisestaan. Heidän kohdallaan arviointi toteutettiin sanallisen pohdinnan perusteella. Arvioinnin suorittaminen ei tällöin useinkaan ollut yksiselitteistä. Näen silti, että pohdintojen perusteella pystyi muodostamaan vähintään suuntaa-antavan käsityksen osaamisen tasosta. Lisäksi yksi opiskelija ei vastannut työssäoppimissuunnitelmassaan itsearviointikysymykseen lainkaan. Häntä ei siten huomioitu tehtävän analysoinnissa. Osaamisarvioiden analyysissa annetaan painoarvoa jo aiemmin tehdylle ammatti-identiteettiä koskevalle pappeusvarmuusluokittelulle – kappaleessa pyritään havainnollistamaan, onko osaamisen arvion ja pappeusvarmuuden välillä havaittavissa yhteneväisyyttä.

Oppineisuuden kohdalla lähes kaikki opiskelijat jäsenyivät kohtalaisen osaamisen ryhmään. Useammalla opiskelijalla tuli pohdinnoissaan esille tarve oppia käytännön soveltamista teologisessa oppineisuudessaan.¹¹⁷ Esimerkiksi Matti pohtii asiaa näin:

Jotain perusasioita olen jo oppinut teologiasta. Paljon oppimista on vielä, tiedon syventämistä sekä etenkin siinä miten saada tieto elämään esim. opetus, puhe ja saarna tilanteissa.¹¹⁸

Kaksi opiskelijaa jäsenyi oppineisuudeltaan hyväksi. Kyseiset opiskelijat olivat naisia. Molemmat kuuluivat pappeusvarmuudeltaan epävarmojen ryhmään.

Eero Huovinen korostaa sitä, että papilla on oltava teologista yleissivistystä. Teologiseen oppineisuuteen hän käsittää kuuluvaksi Raamattuun ja yleiseen ja

¹¹⁴ Ilonan TOPS.

¹¹⁵ Maijan TOPS.

¹¹⁶ Riippuen osa-alueesta, 3–5 vastaajaa jätti antamatta numeerisen arvion.

¹¹⁷ Esim. Matin ja Sannan TOPS.

¹¹⁸ Matin TOPS.

filosofiseen historiaan liittyvän osaamisen. Tähän sisältyy myös nykyajan ideologinen tietotaito.¹¹⁹

Ammatillisuuden osalta opiskelijoiden jakautuminen osaamisarvion mukaan oli kirjavampaa. Heikon ja kohtalaisen osaamisen ryhmät jäsenyivät suurimpana: niihin kuului kuusi opiskelijaa. Hyvän osaamisen ryhmässä oli neljä opiskelijaa. Usein opiskelijat ikään kuin peilasivat ammatillista osaamistaan aikaisemman kokemuksensa kautta. Esille tuli seurakunnallinen vapaaehtoistoiminta¹²⁰ ja työkokemus seurakunnassa¹²¹ sekä muu ammatillinen kokemus¹²². Samassa yhteydessä näkyi myös mahdollinen kokemuksen vähyys.¹²³ Riikka käsittelee asiaa näin:

Koen, että minulla on papintyöhön joitakin ammatillisia taitoja, mutta vielä kovin vähän. Toivon, että ne karttavat kirkollisten soveltavien opintojen intensiivijakson edetessä. Harjoitusta minulla on seurakuntatyöstä vain viime kesältä. Silloin tein kuitenkin melko monenlaisia töitä. Jumalanpalveluksen itsenäisesti, messuavustuksia, saarnoja, osallistuin yhteen kasteeseen, tein itsenäisesti erilaisia hartauksia seurakunnan tilaisuuksiin, tein laitoshartauksia, rippikouluopetusta, onnittelukäyntejä yms. Aikaisempaa työkokemusta itselläni on useammilta aloilta ja uskon niiden hyödyttävän itseäni sopeutumaan erilaisiin tilanteisiin. Koen, että minulla melko laajat työelämän taidot, vaikka ne eivät olekaan seurakunnasta. Arvosanaksi antaisin 3.¹²⁴

Pappeusvarmuusluokittelu näyttäytyi ammatillisuuden osaamisen tason ryhmissä eritavoin: Heikon osaamisen ryhmässä pappeusvarmuudeltaan epävarmat olivat enemmistössä, mutta myös kaksi varmaa jäsenyi ryhmään. Ylipäättään varmat sijoittuivat tasaisesti eri ryhmiin osaamiskokemukseltaan. Yksi pappeusvarmuudeltaan epävarma jäsenyi ammatillisuudeltaan hyväksi. Ikäjakaumasta voi huomioda sen, että alle 30-vuotiaat jakaantuivat tasaisesti eri osaamistason ryhmiin, kuitenkin hyvän osaamisen ryhmässä heitä oli yhtä vaille kaikki.

Eettisyyden osa-alueella opiskelijat jäsenyivät osaamiskokemukseltaan pääasiassa hyväksi. Sen lisäksi kohtalaisen osaamisen ryhmään jäsenyi viisi opiskelijaa. Opiskelijat pohtivat vastauksissaan muun muassa papin työhön liittyvää etiikkaa eri näkökulmista. Esille nousi esimerkiksi arvioita vaitiolovelvollisuudesta¹²⁵ ja

¹¹⁹ Huovinen 2001, 77.

¹²⁰ Esim. Liisan ja Sannan TOPS.

¹²¹ Esim. Ilonan ja Miran TOPS.

¹²² Esim. Lauran ja Riikan TOPS.

¹²³ Esim. Mikon ja Maijan TOPS.

¹²⁴ Riikan TOPS.

¹²⁵ Esim. Matin ja Kallen TOPS.

pyrkimyksiä noudattaa papille sopivia arvoja myös arjessa¹²⁶. Seuraavassa on otos Lauran eettisyyden pohdinnasta:

Olen tutustunut pappien eettisiin ohjeisiin ja olen valmis sitoutumaan niihin. Myös arjessani pyrin kiinnittämään huomiota siihen, että en toimisi ristiriitaisesti siihen arvopohjaan nähden, mitä papilta vaaditaan.¹²⁷

Eettisyydessä kaikki osaamiskokemukseltaan kohtalaiseksi jäsentynyttä olivat alle 30-vuotiaita. Vaikuttaa siltä, että ammattieettinen varmuus vahvistuisi kokemuksen ja iän myötä. Ammatti-identiteetillinen epävarmuus pappeludesta ei tässä ulottuvuudessa näytä olevan sidoksissa osaamiskokemukseen: kaksi kolmannesta epävarmoista ryhmittyi osaamiskokemukseltaan hyväksi.

Sosiaalisten taitojen osa-alue erottui niin ikään opiskelijoiden osaamiskokemuksen perusteella vahvaksi ulottuvuudeksi. Suurin osa opiskelijoista jäsenyi hyväksi sosiaalisissa taidoissa. Viisi opiskelijaa kuului kohtalaisen osaamisen ryhmään. Kaikkiaan alin numeerinen arvio oli 3. Opiskelijoiden pohdinnoissa sosiaalisuudestaan tuli esille laajasti eri näkökulmia sosiaalisiin taitoihin liittyen. Esillä oli pohdintaa muun muassa vuorovaikutuksellisista asioista kuten suullisesta viestinnästä¹²⁸ sekä aiemman työkokemuksen¹²⁹ näkökulmista. Hieman erilaisia sosiaalisten taitojen pohdintaa ja ilmenemistä edustavat Siirin ja Liisan kuvaukset:

Sosiaaliset taidot ja ihmissuhde- ja vuorovaikutustaidot ovat hyvällä mallilla. Tulen toimeen ihmisten kanssa ja en pelkää esittää omia ajatuksia ja mielipiteitä.¹³⁰

Saamani palautteen pohjalta sanoisin, että olen helposti lähestyttävä. En ole supersosiaalinen, vaan isossa porukassa tarkkailen ja havainnoin itsekseni enemmän kuin otan heti näkyvää roolia. Minusta on mukavaa ja mielenkiintoista tutustua ihmisiin ja heidän tarinoihinsa. Ryhmässä kannan vastuuni ja olen osallistuva. Olen pohdiskeleva ja analyyttinen.¹³¹

Pappelusvarmuuden luokitukset jakaantuivat tasaisesti hyvän ja kohtalaisen osaamisen luokituksiin. Näin ollen voi nähdä, että opiskelijoiden kokemus papilta vaadittavien sosiaalisten taitojen hallitsemisesta ei vaikuta pappelusvarmuuteen. Yleiskuva osaamiskokemusten perusteella on, että kirkollisten soveltavien opintojen opiskelijat

¹²⁶ Esim. Liisan ja Lauran TOPS.

¹²⁷ Lauran TOPS.

¹²⁸ Esim. Villen ja Riikan TOPS.

¹²⁹ Esim. Liisan ja Kallen TOPS.

¹³⁰ Siirin TOPS.

¹³¹ Liisan TOPS.

näkevät olevansa sosiaalisesti lahjakkaita riippumatta, kuinka varmoja he ovat pappeudestaan.

Spiritualiteetin ulottuvuuden osalta käsiteltiin 15 opiskelijan vastaukset, koska yhdellä opiskelijalla ei ollut työssäoppimissuunnitelmassaan kyseistä pohdintaa lainkaan. Hyvän ja kohtalaisen osaamiskokemuksen ulottuvuudet näyttäytyivät yhtä suurina: Kumpaankin jäsenyi kuusi opiskelijaa. Heikon osaamisen ryhmään kuului kolme opiskelijaa. Yleisesti opiskelijat kuvasivat oman uskonelämänsä ilmenemistä. Sijaa pohdinnoissa sai esimerkiksi oman hengellisen kasvun¹³² ja hartauselämän¹³³ kuvaaminen. Esimerkiksi Maija lausahtaa omasta spiritualiteetistaan näin: *Mitä pidemmälle olen opinnoissani edennyt, uskonnollisuuteni ja kutsumukseni pappeuteen on vahvistunut.*¹³⁴

Vahva osaamiskokemus spiritualiteetin osa-alueella ei näytä olevan yhteydessä opiskelijoiden pappeusvarmuuteen ainakaan sitä tukevassa mielessä. Puolet hyvän spiritualiteetin osaamiskokemuksen opiskelijoista kuului epävarmat pappeudesta -ryhmään. Varmoja pappeudestaan kyseisessä osaamistasossa oli vain yksi. Toki heikon osaamisen ryhmään luokituttiin pappeusvarmuudeltaan kaksi epävarmaa ja yksi varma. Vaikuttaa, että spiritualiteetin vahvuus olisi enemmän sidoksissa elämäkokemukseen: Kaikki heikkoon osaamiseen luokituttavat olivat alle 30-vuotiaita, ja vain kaksi kyseisestä ikäryhmästä kuului hyvän osaamisen ryhmään. Toki neljä heistä jäsenyi kohtalaiseksi osaamiseltaan.

Salomaa korostaa spiritualiteetin merkitystä papin ammattitaitomallissaan. Kyseinen persoonallista hengellisyyttä koskettava ulottuvuus on papin ammattitaitoon kuuluva erityispiirre. Kuitenkaan esimerkiksi teologian tutkimuksen alalla ei välttämättä tarvita henkilökohtaista spiritualiteettia.¹³⁵

Kaiken kaikkiaan tutkimusaineiston valossa voidaan nähdä, ettei ammatti-identiteetillisellä pappeusvarmuudella ja pappeudessa edellytettävien taitojen osaamiskokemuksella näytä olevan kovin selvää yhteyttä. Toki ulottuvuuskohtaisesti joitain eroja oli havaittavissa, mikä näkyi selkeimmin heikon ammatillisuuden ja pappeuteen liittyvän epävarmuuden välillä. Voi myös todeta, että opiskelijalla saattaa olla vahva kokemus esimerkiksi omasta spiritualiteetistaan ilman, että hän on varma

¹³² Esim. Villen ja Riikan TOPS.

¹³³ Esim. Maisan ja Liisan TOPS.

¹³⁴ Maijan TOPS.

¹³⁵ Salomaa 2007, 137.

pappeudesta. Analyysin perusteella voidaan kertoa, että ikään ja osaamisen varmuuteen näyttäisi liittyvän sidoksia: Eettisyyden ja spiritualiteetin osaamisen varmuuden voi nähdä kasvavan iän myötä. Kuitenkin alle 30-vuotiaiden ikäryhmä esiintyi osittain ammatillisuuden osaamiskokemuksen suhteen jopa varmempana kuin vanhemmat ikäryhmät. Voinee kysyä, onko kyseisen ikäryhmän arviot osaamisestaan aina realistisia? Vai onko kyse siitä, että elämäkokemus muuttaa omia käsityksiä todennukaisempaan suuntaan? Kaikkinensa sosiaaliset taidot ja eettisyys erottuivat kirkollisten soveltavien opintojen opiskelijoiden vahvimiksi osaamisalueiksi. Yleisesti opiskelijat näkevät sosiaaliset taitonsa ja eettisyytensä varsin hyväksi. Niemelän tutkimus tukee tutkimustulosta sosiaalisten taitojen osalta. Hän mainitsee, että teologian opiskelijoiksi pyrkineet ovat auttamissuuntautuneita ja sosiaalisia.¹³⁶

4.1.2 Papiksi pyrkimisen motivaatiotekijät

Tässä kappaleessa tarkastellaan kirkollisten soveltavien opiskelijoiden pappeuteen liittyviä motivaatiotekijöitä. Pääasiallinen tarkastelunkohde on opiskelijoiden esille tuomissa pappeuteen motivoivissa ja siinä epäilyttävissä tekijöissä. Lisäksi käsitellään kevyemmin kirkollisiin soveltaviin opintoihin liittyviä motivaatiotekijöitä. Tämän kappaleen aineisto käsittää pääasiassa opiskelijoiden suorittaman motivaatiopohdinnan työssäoppimissuunnitelmissa.¹³⁷

Useamman opiskelijan vastaukset toivat esille vahvan motivaation kirkollisten soveltavien opintojen suorittamiseen.¹³⁸ Soveltavat opinnot nähtiin muun muassa jonkinlaisena väylänä tai työkaluna kohti papin työtä¹³⁹ tai oman pappeuteen liittyvän varmuuden ja kutsumuksen selvittämisen paikkana.¹⁴⁰

Opiskelijat toivat motivaatiopohdinnoissaan esille konkreettisia pappeuteen ja papin työhön motivoivia asioita.¹⁴¹ Pohdinnan tehtävänannossa kysyttiin motivaation lisäksi muun muassa pappeudessa kiinnostavia seikkoja.¹⁴² Analyysissa käsitetään

¹³⁶ Niemelä 2013a, 64.

¹³⁷ Ks. tehtävänanto: KSOK 2017, 6.3.; Liite 1. Tehtävänanto avattu tässä työssä luvussa 3.3.

¹³⁸ Esim. Ilonan, Maijan, Mikon ja Kallen TOPS.

¹³⁹ Esim. Ilonan, Kallen ja Sannan TOPS. viittaa lauseen alkuun.

¹⁴⁰ Esim. Liisan ja Mirjan TOPS. viittaa lauseen loppuun.

¹⁴¹ Puhun analyysissa pappeuteen ja papin työhön motivoivista tekijöistä lähinnä yleiskäsitteellä pappeuden motiivit, motivaatiotekijät ja niin edelleen.

¹⁴² KSOK 2017, 6.3; Ks. liite 1.

molemmat – papputeen liittyvät motiivit sekä siinä kiinnostavat seikat – motivaatiotekijöiksi. Tämä sen vuoksi, koska molemmat vastaavat tutkielman teoreettisesta määritelmästä motivaatiosta.¹⁴³

Aineiston pohjalta muodostui neljä konkreettista papputeen liittyvää motivaatioulottuvuutta. Analyysin painopiste on näiden ulottuvuuksien käsittelyssä. Jossain tapauksissa muodostuneissa ulottuvuuksissa kyseessä oli laajempi kokonaisuus, joka käsitti erilaisia alateemoja. Jotkin opiskelijoiden esille tuomat teemat olivat niin yksiselitteisiä, että ne itsessään muodostivat kattokäsitteen kyseiselle ulottuvuudelle. Tämän luvun näkökulmasta poiketen papputeen liittyvissä motiiveissa on otettu huomioon myös opiskelijoiden opintojakson jälkeen antamia e-lomakekyselyn vastauksia. Tässä rajauksena toimi motiivien konkretia. Näin yksiselitteisten motiivien käsittelyn, tutkielman rajaamisen ja e-lomakevastausten lukumäärän perusteella, järkevimmäksi tässä kohtaa työtä. Mikäli e-lomakkeen vastauksissa oli selvästi nähtävissä, että motivaatiotekijä liittyi harjoittelun kontekstiin, sivutettiin seikan käsittely. Esimerkiksi Mirja kuvasi e-lomakekyselyn motivaatiopohdinnassa muun muassa harjoittelussa saamansa palautteen merkitystä ja oman vahvuusalueen korostumista seurakuntatyössä.¹⁴⁴ Tämänkaltaisia asioita käsitellään tarvittaessa myöhemmin tässä tutkielmassa.

Keskeisimmäksi papputeen motivoivaksi ulottuvuudeksi muodostui 1) *papin työn ihmisläheisyys*. Toiseksi merkittävimmäksi motivaatioteemaksi muodostui 2) *kutsumuksen ulottuvuus*. Samankokoisena motivaatioulottuvuutena kutsumuksen kanssa näyttäytyi 3) *papin työn hengellisyys*. Lisäksi 4) *papin työn monipuolisuus* erottui lähes yhtä merkittäväksi ulottuvuudeksi.

Papin työn *ihmisläheisyys*¹⁴⁵ piti sisällään useampia erilaisia teemaan liittyviä motivaatiotekijöitä. Ulottuvuuden yleiskuvana voi sanoa, että työn ihmisläheisyys ja ihmisten kanssa tehtävä työ motivoi opiskelijoita. Kirjaimellisemmän ihmisläheisyysmotiivin¹⁴⁶ lisäksi esille tuli esimerkiksi *ihmisten kohtaaminen*¹⁴⁷ ja erilaisissa elämäntilanteissa ja siirtymäkohdissa mukana olo¹⁴⁸. Asian useampia puolia

¹⁴³ Ks. luku: 2.2 Käsitteet.

¹⁴⁴ Mirjan E-lomakekysely.

¹⁴⁵ Ainakin Maija nosti Topsissaan esille ihmisläheisyyden kirjaimellisesti papin työhön motivoivana seikkana. Kuitenkin papin työn ihmisläheisyys käsittää tässä yhteydessä muodostuneen laajemman motivaatioulottuvuuden, joka piti sisällään erilaisia ihmisen kohtaamiseen liittyviä motiiveja.

¹⁴⁶ Maisan, Maijan ja Nikon TOPS, Maisan E-lomakekysely.

¹⁴⁷ Esim. Sinin TOPS ja Ilonan TOPS, Sinin ja Maijan E-lomakekysely.

¹⁴⁸ Esim. Miran ja Sannan TOPS.

kuvastaa esimerkiksi Ilonan lausahdus: *Papin ammatissa minua kiinnostaa myös ihmisten kohtaaminen ja rinnalla kulkeminen niin elämän suurissa juhlissa ja taitekohdissa kuin myös arjen keskellä.*¹⁴⁹ Ihmisläheisyyden ulottuvuuteen kuului myös muutamalla opiskelijalla esille tullut auttamismotiivi.¹⁵⁰ Ihmisläheisyys toimii motiivina suurimmalle osalle opiskelijaryhmän naisista. Miehet näyttävät motivoituvan papputeen ihmisläheisyyden kautta harvemmin. Tämän ulottuvuuden opiskelijoissa oli useita ammatinvaihtajia.

Myös Niemelän tutkimuksessa teologian opiskelijoiksi hakeutumisen motiiveissa näkyi alan ihmisläheisyys. Kyseisessä tutkimuksessa asiaa on lähestytty auttamismotivaation kautta, mikä piti sisällään ihmisten auttamisen, palvelemisen ja ihmisläheisen työskentelyn tekijöitä. Kyseinen ulottuvuus nousi tutkimuksessa toiseksi keskeisemmäksi motivaatiotekijäksi. Suurimmalle osalle opiskelijoista kyseinen motiivi oli vähintään melko tärkeä.¹⁵¹

Aineiston valossa *kutsumus*¹⁵² ilmeni motiivina papputeen noin kahdella viidestä opiskelijoista. Kutsumuksen teema muodosti yksiselitteisen ulottuvuuden. Käytännössä se piti sisällään vain konkreettisesti kutsumukseksi nimetyt asiat. Aineiston perusteella kutsumus näyttäytyi opiskelijoilla vahvana tekijänä papiksi suuntaamisessa. Liisan kutsumusajattelu kuitenkin edusti hieman kevyempää näkökulmaa asiassa. Hän kuvasi kokevansa osittaista kutsumusta pappina toimimiseen.¹⁵³

Niemelän tutkimuksessa hengellinen kutsumus erottuu melko tärkeänä motiivina teologian opiskelijaksi hakeutumisessa. Kyseisessä tutkimuksessa vajaa puolelle pyrkijöistä hengellinen kutsumus oli tärkeä ja vielä reilu viidennekselle melko tärkeä tekijä. Kutsumus sisälsi myös hengellisen sanoman eteenpäin viemisen näkökulmia.¹⁵⁴ Kun kutsumus nousi esille omassa analyysissäni prosentuaalisesti hieman yli 40 prosentilla, liikutaan lähellä Niemelän tutkimuksen lukuja. Silti vaikuttaa, että kokonaisuudessaan kutsumus ei erotu yhtä merkittävänä tekijänä oman tutkielmani tutkimustuloksissa. Asia näyttäisi selittyvän sillä, että Niemelä käsittää tutkimuksessaan kutsumuksen ulottuvuuden koskettamaan ainakin osittain omassa

¹⁴⁹ Ilonan TOPS.

¹⁵⁰ Esim Kallen TOPS, Sinin TOPS ja E-lomakekysely.

¹⁵¹ Niemelä 2013a, 63–64.

¹⁵² Esim. Ilonan TOPS ja E-lomakekysely, Matin E-lomakekysely.

¹⁵³ Liisan E-lomakekysely.

¹⁵⁴ Niemelä 2013a, 63–64. Asiaa on käsitelty luvussa: 2.5.

analyysissäni esiintyvää papin työn hengellisyyden näkökulmaa.¹⁵⁵ Omalla kohdallani kutsumuksella käsitetään vain konkreettiset asiaan liittyvät ilmaisut. On myös huomioitava, että tutkimuksien vastaajaryhmät poikkeavat toisistaan, joten suoria yhteyksiä ei voida vetää tässä tai muissa kohdin.

Kutsumuksen ulottuvuuden opiskelijoista vain yksi oli alle 30-vuotias, ja häntä lukuun ottamatta kaikki muut olivat ammatinvaihtajia. Huomioiden opiskelijaryhmän kaikkien ammatinvaihtajien määrän, kutsumus toimii pappeuteen motivoivana tekijänä isolle osalle heistä. Näyttää siltä, että ammatinvaihtajat ja iältään ja kokemukseltaan varttuneemmat ovat kutsumustietoisempia. Miehet olivat tässä ryhmässä vahvasti edustettuina huomioiden heidän kokonaismääränsä vastaajien joukossa.

Niemelä on tarkastellut *Kutsumusta, auttamista ja itsensä toteuttamista* - tutkimuksessa muun muassa pappien suhdetta työhön. Tutkimuksessa kaksi viidesosaa papeista suhtautuu työhönsä ensisijaisesti sen kautta, että näkevät sen Jumalalta saatuna kutsumustehtävänä. Kyseinen tutkimus tuo niin ikään esille sen, että papeissa vanhemmat ja myös miehet näkevät useammin työn kutsumuksen kautta.¹⁵⁶ Tutkimuksen tulokset kutsumuksen suhteen ovat isossa kuvassa linjassa oman analyysini kanssa, joskaan aukotonta vertailua ei voida eri syistä¹⁵⁷ johtuen toteuttaa. Myöskin teologiselle alalle hakeutuvien kohdalla miehet motivoituvat naisia useammin kutsumuksen kautta.¹⁵⁸ Hirston ja Buchertin tutkimuksessa – kutsumus ja itsevarmuus valinnasta – toimi suurimpana ulottuvuutena teologian opiskelijoiden, koulutuksen sisäisessä, pappeuden mahdollistavassa opintopolkuvalinnassa.¹⁵⁹

Papin työn hengellisyyden näkökulma piti sisällään paitsi opiskelijoiden omaan hengelliseen elämään liittyvät motiivit myös sanoman eteenpäin viemiseen liittyvät tekijät. Henkilökohtaisen uskon näkökulma¹⁶⁰ ja eritavoin ilmennyt *kristillisen sanoman välittäminen*¹⁶¹ olivat tämän ulottuvuuden keskeisimmät pappeuteen liittyvät motivaatiotekijät. Maisan pohdinta kuvastaa kokonaisvaltaisesti kyseistä ulottuvuutta:

¹⁵⁵ Ks. Niemelä 2013a, 64.

¹⁵⁶ Niemelä 2014, 22–25.

¹⁵⁷ Esimerkiksi oman tutkielmani ja Niemelän tutkimuksen välillä ikäjaottelussa on eroja. Myöskin tutkimusten lähestymistavat eroavat toisistaan. Ks. Niemelä 2014, 22,24.

¹⁵⁸ Niemelä 2013a, 69–70. Asiaa on käsitelty luvussa: 2.4.2.

¹⁵⁹ Hirsto & Buchert 2016.

¹⁶⁰ Esim. Ilonan ja Sinin TOPS, Maijan E-lomakekysely.

¹⁶¹ Esim. Ilonan TOPS ja E-lomakekysely, Sinin E-lomakekysely. Maisa mainitsee E-lomakevastauksessaan kirjaimellisesti kristillisen sanoman välittämisen motivaatiotekijäksi.

Papin ammatissa minua kiinnostaa eniten Jumalan rakkauden ja evankeliumin välittäminen ihmisille. Olen itse saanut kokea uskossani Jeesukseen rauhaa syntien sovituksesta ja muutenkin elämässäni Jumalan huolenpitoa sekä johdatusta. Samaa haluaisin jollakin tavalla olla välittämässä muillekin.¹⁶²

Kyseisessä ulottuvuudessa oli selkeä naisenemmistö. Analyysin perusteella vain yhden miehen¹⁶³ suorana motivaationa toimi hengellisyyden näkökulma.

Papin työhön liittyvä *monipuolisuus*¹⁶⁴ nousi suoraan tai lähes suoraan esille noin kolmanneksella opiskelijoista. Vastauksissa tuli esille työn monipuolisuutta koskien esimerkiksi työn ihmisläheisyyteen liittyviä asioita¹⁶⁵ ja hengellisen sanoman välittäminen¹⁶⁶. Kyseisen ulottuvuuden laajuus kosketti siis jossain määrin työn muita motivaatioulottuvuuksissa. Tämä on pyritty huomioimaan myös kyseisten ulottuvuuksien analyysissa. Tämän ulottuvuuden opiskelijat olivat yhtä vaille kaikki naisia. Kenenkään ikä ei ylittänyt ikäryhmää 30–34 -vuotiaat.

Muita esille tulleista papputeen motivoivista tekijöistä maininnan ansaitsee muun muassa motiivina halu kehittää seurakuntaa, joka nousi esille kahdella opiskelijalla.¹⁶⁷

Edellä kerrotut tulokset ovat pitkälti linjassa Zondagin tutkimuksen huomion kanssa, että pappien motivaatiota ohjaavat keskeisesti epäitsekkäät tarkoitukset.¹⁶⁸

Opiskelijoiden vastauksissa¹⁶⁹ nousi esille papiksi ryhtymiseen liittyviä epäilyttäviä tai mietittyttäviä tekijöitä. Tällaiset tekijät muodostivat kolme ulottuvuutta, joita olivat 1) *epäily omasta riittävydestä*, 2) *työn vaativuus* 3) *työllistymiseen ja työssä toimimiseen liittyvät haasteet*.

Epäily omasta riittävydestä -ryhmän pohdinnan voi kiteyttää kysymykseen, kykenenkö toimimaan pappina. Kyseisessä ulottuvuudessa opiskelijat pohtivat eri näkökulmasta riittävyttään toimia papin työssä. Vastauksissa erottui pohdinta yleisestä riittävydestä papputeen¹⁷⁰, mutta ennen kaikkea oman osaamisen ja kyvykkyyden riittämisestä papin työssä¹⁷¹. Sanna taas pohti pappuden

¹⁶² Maisan TOPS.

¹⁶³ Kyseessä on Kalle. Hänenkään kohdalla asia ei tullut topsissa kovin suoraan esille.

¹⁶⁴ Esim. Riikan ja Iidan TOPS.

¹⁶⁵ Esim. Lauran TOPS, Iidan TOPS ja E-lomakekysely.

¹⁶⁶ Esim. Lauran TOPS.

¹⁶⁷ Miran ja Siirin TOPS.

¹⁶⁸ Zondag 2000, 116. Näkökulma on hollantilaisessa papistossa (emt., 112).

¹⁶⁹ Työssäoppimissuunnitelman motivaatiopohdinnan tehtävänannossa esitetään kysymys: ”Mikä herättää epäilyksiä?” (KSOK 2017, 6.3; Ks. liite 1). Lisäksi E-lomakevastauksia on hyödynnetty tässäkin analyysissa.

¹⁷⁰ Esim. Siirin TOPS.

¹⁷¹ Esim. Kallen, Ilonan ja Iidan TOPS.

virkamiesmäisyyden ja julistustyön jännitettä sekä oman kutsumuksensa laatua.¹⁷²

Kyseistä ulottuvuutta kuvaa osuvasti Kallen pohdinta:

Epäilykseni papputeen liittyen ovat sitä hyvin tavallista laatua; onko minusta papiksi? osaanko asiani tarpeeksi hyvin? osaanko kohdata lähimmäiseni ja olla aidosti läsnä aina kun minua tarvitaan? Kaikkea tätä tulee pohdittua usein.¹⁷³

Kyseiseen ulottuvuuteen osallisiksi jäsenyi yli puolet opiskelijoista. Opiskelijat olivat kahta lukuun ottamatta naisia. Yhtä lukuun ottamatta opiskelijat olivat korkeintaan 34-vuotiaita.

Työn vaativuus näyttäytyi edellä kuvatun kanssa opiskelijamäärältään samansuuruisena ulottuvuutena. Kyseinen kokonaisuus kosketti osittain opiskelijoiden riittävyden pohdintaa, mutta sen erityispiirteenä esiintyi ylipäättään pohdinta papin työn vaativuudesta¹⁷⁴ sekä esimerkiksi työn työajattomuuteen¹⁷⁵ ja jaksamiseen liittyvät haasteet¹⁷⁶. Maisa lausuu ajatuksensa työn vaativuudesta näin:

Papin työn vaativuus myös mietityttää: Pappi on mukana ihmisen elämän merkittävässä ja vaikeimmissakin vaiheissa. Tällä hetkellä pohdin, kuinka itse selviäisin ammatin vaatimista tehtävistä.¹⁷⁷

Kyseisessä ulottuvuudessa esiintyi yhtä miestä lukuun ottamatta vain naisten vastauksia. Ikäjakaumaltaan opiskelijat olivat nuoria: pääasiassa alle 30-vuotiaita, mutta joka tapauksessa korkeintaan 34-vuotiaita.

Työllistymiseen ja työssä toimimiseen liittyvät haasteet on moniulotteinen kokonaisuus, joka kokoaa yhteen papputeen liittyviä erityishaasteita. Ulottuvuus näyttäytyi periaatteessa jopa suurempana ulottuvuutena kuin edeltävät näkökulmat, mutta kosketti osaltaan myös edellisiä ulottuvuuksia. Tämä ulottuvuuden sisälle kuului muun muassa erilaiset työllistymiseen liittyvät haasteet¹⁷⁸, hautaan siunaamisen pohdinta¹⁷⁹, työn eettiset näkökulmat¹⁸⁰ sekä omaan hengelliseen taustaan tai

¹⁷² Sannan TOPS.

¹⁷³ Kallen TOPS.

¹⁷⁴ Esim. Maisan TOPS ja E-lomakekysely.

¹⁷⁵ Ilonan ja Sinin TOPS.

¹⁷⁶ esim. Miran ja Riikan TOPS.

¹⁷⁷ Maisan TOPS.

¹⁷⁸ Esim. Miran ja Nikon TOPS, Matin E-lomakekysely: käsitti myös soveltavien opintojen jälkeistä pohdintaa. Erilaiset työllistymiseen liittyvät näkökulmat tulivat tässä yhteydessä esille neljällä opiskelijalla.

¹⁷⁹ Siirin ja Mikon TOPS. Riikka pohtii topsissaan kuoleman kohtaamista haasteena.

¹⁸⁰ Siirin ja Iidan TOPS.

näkemyksiin liittyvät kysymykset¹⁸¹. Hyvä katsaus ulottuvuuden sisältöön on Mikon kommentti:

Eniten minua askarruttaa papintehtävissä sielunhoitotilanteet sekä hautaan siunaamiset. Pohdin, että mitä minulla on noihin tilanteisiin annettavaa varsin lyhyellä elämäkokemuksella ja kuinka todesta nuoren pastorin mietteet otetaan.¹⁸²

Kyseinen ulottuvuus kokosi sekä miesten että naisten vastauksia ja oli ikäjakaumaltaan myös kirjavin.

Minäpystyvyydellä on selvä merkitys henkilön uravalinnassa. Minäpystyvyydellä tarkoitetaan yksilön käsitystä itsestään ja pystyvyydestään.¹⁸³ Niemelä tuo esille teologian opiskelijoiksi hakeutuneiden käsityksiä papin työstä ja kirkosta. Papin työhön vetävistä ja siitä etäännyttävistä puolista nousi esille muun muassa minäpystyvyyteen liittyvät tekijät. Opiskelijoiden ehtona papiksi ryhtymiselle on riittävä kokemus siitä, että pystyy toimimaan työssä.¹⁸⁴ Minäpystyvyyden teema koskettaa monin paikoin myös oman analyysini tuloksia. Käytännössä se näkyi kaikissa edellä kuvatuissa ulottuvuuksissa.

Esiteltyjen ulottuvuuksien perustella huomataan, että nuorehkoilla naisopiskelijoilla esiintyy enemmän pappeudessa epäilyttäviä tekijöitä. Kyseisen analyysin perusteella näyttää, että miehet ovat riittävyytensä ja itsevarmuutensa suhteen varmempia toimimaan papin työssä.

4.2 Opiskelijoiden ammatillinen identiteetti suhteessa pappeuteen opintojakson lopussa

Tässä kappaleessa käsitellään opiskelijoiden ammatillisen identiteetin varmuutta suhteessa pappeuteen kirkollisten soveltavien opintojen loppuvaiheessa. Käytännössä analyysi noudattaa soveltavien opintojen alkuvaihetta koskevaa varmuusluokittelua ja sen periaatteita.

Opiskelijoiden vastausten perusteella heidät luokiteltiin aiemmin kuvattuihin, *varmat pappeudestaan, todennäköisesti papiksi* ja *epävarmat pappeudestaan* -ryhmiin.

¹⁸¹ Esim. Nikon ja Liisan TOPS.

¹⁸² Mikon TOPS.

¹⁸³ Niemelä 2013b, 130. Niemelä viittaa Lent, Brown & Hackettiin 1996; Krumbolziin 1979 ja Mitchell & Krumbolziin 1996.

¹⁸⁴ Niemelä 2013c, 209,213, 234. Asiaa on käsitelty luvussa: 2.4.2.

Jaottelun lisäksi kuvaan kappaleessa kunkin ulottuvuuden yleisiä varmuudessa tapahtuneita muutoksia. Painopiste on niiden opiskelijoiden pohdinnoissa, joiden varmuusluokitus on muuttunut opintojen alusta. Myöhemmin käsitellään laajemmin ammatilliseen identiteetin kehittymiseen vaikuttaneita tekijöitä.

Edelleen on syytä tuoda esille, ettei luokittelu ole aukoton. Erityisesti tiettyjen yksittäisten vastaajien kohdalla varmuusluokittelu on osoittautunut haastavaksi niin opintojen alku- kuin loppuvaiheen osalta. Kyseisten henkilöiden vastaukset ovat olleet ammatillista identiteettiä koskien sen verran suppeita, että tulkinnalle on jäänyt selvästi sijaa. Kyseiset opiskelijat eivät myöskään vastanneet e-lomakekyselyyn. Opiskelujen loppuvaiheen analyysissa varmuutta on tarvittaessa peilattu opiskelijoiden työssäoppimissuunnitelmiin. Tällöin alkuvaihetta koskeva varmuusanalyysi toimi taustana loppuvaiheen analyysissa. Luokittelun inhimillisyydestä huolimatta näen, että analyysin kokonaisuus kuvaa luotettavasti ammatti-identiteetin varmuuteen ja sen kehittymiseen liittyvää yleistodellisuutta. Yksittäisillä luokituksilla ei tällöin ole suurta merkitystä.

Loppuvaiheen analyysi on toteutettu opiskelijoiden laatimien työssäoppimisen loppuraporttien ja saamieni e-lomakevastausten perusteella. Loppuraporttien näkökulma on työssäoppimisessa, kun taas e-lomakekyselyn kysymyksenasettelu puhuu koko soveltavien opintojen opintojaksosta.¹⁸⁵ Analyysissa ja sen kirjoittamisessa oli ajoittain haastavaa erotella työssäoppimisjakson ja koko opintojakson merkitys opiskelijoiden pohdinnoissa. Siten *opintojakso* toimii analyysissa tarvittaessa yleiskäsitteenä. Loppuraportit toimivat keskeisempänä aineistona loppuvaiheen analyysissa. Aineiston luonteen perusteella harjoittelujakson vaikutus on siten nähtävä keskeisimpänä tekijänä opiskelijoiden ammatillisen identiteetin muutoksessa. Muun opintojakson vaikutusta ei käytetyn aineiston perusteella pystytä riittävän laadukkaasti ja laajasti erittelemään. Mainittujen aineistojen lisäksi analyysissa on hyödynnetty muutaman opiskelijan osalta opintojakson päätösarvioinnin pappeutta koskevaa motivaatiokysymystä.¹⁸⁶ Kysymys toi analyysiin kaivattavaa lisäarvoa. Harmikseni olin saanut yksilökohtaisia dokumentteja käyttööni vain rajallisen määrän. Lisäksi otetaan katsaus laajemmin opiskelijaryhmän pappeusmotivaatioon kyseisen dokumentin koonnin perusteella.

¹⁸⁵ Ks. Loppuraportti, liite 2; E-lomakekysely, liite 3.

¹⁸⁶ Ks. Päätösarviointi; liite 4.

Analyysin yleiskuvana voidaan todeta, että opiskelijoiden pappeusvarmuus kasvoi kirkollisten soveltavien opintojen aikana merkittävästi. Opintojen loppuvaiheessa *varmat pappeudesta* -ryhmään jäsenyi yhteensä 11 opiskelijaa. *Todennäköisesti papiksi* -ryhmä toimi toiseksi suurimpana ulottuvuutena. Siihen luokittui neljä opiskelijaa. *Epävarmat pappeudesta* -ryhmään jäsenyi enää vain kaksi opiskelijaa. *Varmat pappeudesta* -ryhmän opiskelijoiden pappeusvarmuus kasvoi työssäoppimisjaksolla. Yhtä luokunottamatta kaikki kyseiseen ulottuvuuteen alun perin jäsentyneet kuuluivat siihen myös soveltavien opintojakson lopussa. Lisäksi ulottuvuuteen nyt kuuluvat, opintojakson alun pappeudesta varmat, ovat yleisesti entistä vahvemmin suuntaamassa papiksi. Esimerkiksi Kalle ja Ilona ilmaisevat työssäoppimisjakson edelleen vahvistaneen varmuutta papiksi ryhtymisessä.¹⁸⁷

Varmat pappeudesta -ryhmään jäsenyi yhteensä viisi opiskelijaa, joiden pappeusvarmuuden luokitus muuttui opintojakson myötä. Näin muodostui kaksi pappeusvarmuuden muutoksesta nousevaa alaulottuvuutta: *Todennäköisestä varmaksi* sekä *epävarmasta varmaksi*. Ensin mainittuun ulottuvuuteen jäsenyi kolme opiskelijaa, jälkimmäiseen kaksi. Varmuusluokittelussa keskeistä oli se, että ovatko papiksi ryhtymistä haastavat epävarmuustekijät jääneet vähintään siinä määrin taka-alalle, että pappeudelle ei ole merkittäviä esteitä.

Epävarmoista varmoiksi -ryhmän opiskelijoiden kohdalla opintojakson alun suurimmat pappeutta haastavat epävarmuustekijät vaikuttavat loitonneen. Kyseinen ryhmä edustaa tutkielman merkittävintä muutosta ammatti-identiteetillisessä pappeusvarmuudessa. Opiskelijoiden varmuuden muutokseen vaikuttivat opintojakson havainnot omasta riittävydestä ja soveltuvuudesta¹⁸⁸ papin työhön sekä papin työnkuvan paremmin ymmärtäminen¹⁸⁹. Maisan pohdinta kuvastaa varmuuden muutosta konkreettisimmillaan:

Opintojakson aikana minulle selvisi, millaista papin työ on käytännössä. Huomasin että minäkin pystyisin papin työhön. Huomasin itsessäni osaamista, jota en ollut aikaisemmin ottanut käyttöön, mutta joille oli käyttöä papin työssä. Urasuunnitelmani muuttuivat epävarmuudesta varmuudeksi, että haluan papin työhön ja myös pystyn siihen. Papin työ paljastui itselleni mielekkääksi ja mielenkiintoiseksi.¹⁹⁰

¹⁸⁷ Kallen ja Ilonan loppuraportti.

¹⁸⁸ Maisan loppuraportti ja E-lomakekysely, Iidan loppuraportti ja E-lomakekysely.

¹⁸⁹ Esim. Iidan E-lomakekysely. Iida kertoo jo orientaatiojakson vaikuttaneen hänen pappeusmotivaatioonsa selvästi myönteisesti. Vastaus kuvastaa ainakin papin työn selkeytymistä ja riittävyden vahvistumista. (Iidan TOPS.)

¹⁹⁰ Maisan E-lomakekysely.

Todennäköisestä varmaksi muuttuneiden opiskelijoiden kohdalla harjoittelujakso vaikuttaa tuoneen tarvittavan lisävarmistuksen pappeutta ajatellen. Esimerkiksi Nikolle harjoittelujakso toi yleisen varmuuden, että haluaa hakeutua kirkon virkaan.¹⁹¹ Riikan kohdalla taas esille nousi jo edellä mainitut työhön riittävyys ja soveltuvuus varmuuden tuojana.¹⁹²

Varmat pappeudestaan -ryhmään kuului opintojen loppuvaiheessa kaikkina kahdeksan naista ja kolme miestä. Opintojakson alkuvaiheesta naisten määrä oli kaksinkertaistunut. Ikäjakaumaltaan opiskelijat olivat kohtuullisen nuoria. Yhtä vaille kaikki olivat korkeintaan 34-vuotiaita, ja vanhinkin opiskelija oli korkeintaan 39-vuotias. Ammatinvaihtajia joukossa oli silti yhteensä kuusi.

Todennäköisesti papiksi – ryhmään jäsenyi yhteensä neljä opiskelijaa. Kaikkia ryhmän opiskelijoita yhdisti selkeä kiinnostus pappeuteen. Syyt siihen, mikseivät he luokittuneet varmoiksi, vaihteli. Ulottuvuuden sisälle muodostui kahden opiskelijan alun varmuusluokituksen muutosta kuvaava *epävarmasta todennäköiseksi* -ryhmä. Mirjan kohdalla seurakuntatyö ja pappeus paljastui useammasta näkökulmasta hänelle sopivaksi työssäoppimisjaksolla.¹⁹³ Hän ilmaisee haluavansa papiksi, mutta epävarmuutta on edelleen.¹⁹⁴ Siirin kohdalla taas käsityksen saaminen papin työstä vaikutti vahvistavan urasuunnitelmaa.¹⁹⁵

Matin pappeusvarmuusstatus säilyi opintojen alkuvaiheesta todennäköisenä. Käytännössä Matti kuuluisi papiksi haluamisensa ja aikomustensa suhteen varmat pappeudesta -ryhmään.¹⁹⁶ Kuitenkin jo opintojen alkuvaiheen analyysissä mainittu pappisvihkimyksen saanti nykyisen työn vuoksi voi edelleen muodostua haasteeksi papiksi ryhtymisessä.¹⁹⁷

Ville oli tutkielman ainoa opiskelija, jonka opintojakson alkuvaiheen varmuusstatus heikkeni. Alun perin pappeudestaan varmaksi jäsentynyt opiskelija luokitettiin nyt todennäköisesti papiksi -ryhmään. Hänen kohdallaan pappeusvarmuuden määrittely

¹⁹¹ Nikon loppuraportti. Nikon ammatti-identiteettillinen pohdinta eteni pelkästä papiksi ryhtymisestä jo eteenpäin. Hän kertoo suunnitelmistaan: ”*Samalla vahvistui se käsitys, että haluan jossain vaiheessa työskennellä pappina esimerkiksi sairaalassa tai perheneuvonnassa.*”(Nikon loppuraportti.)

¹⁹² Riikan loppuraportti.

¹⁹³ Mirjan E-lomakekysely ja loppuraportti.

¹⁹⁴ Mirjan E-lomakekysely. Mirja jäsenyi lopulta *todennäköisesti papiksi* -ryhmään hänen numeerisen (5) pappeutta koskevan motivaatioarvion perusteella (Mirjan päätösarviointi; ks liite 4).

¹⁹⁵ Siirin loppuraportti. Siirin varmuusluokittelu oli haastavaa sekä opintojakson alussa että lopussa. E-lomakevastausta tai arviota opintojaksosta ei hänen kohdallaan ollut käytössä. Loppuraportissa ei kuitenkaan tullut enää esille alkuvaiheen kaltaista laajaa epävarmuutta.

¹⁹⁶ Matin loppuraportti ja E-lomakekysely.

¹⁹⁷ Matin E-lomakekysely.

on ollut hankalaa. On täysin mahdollista, että Villen opintojen alkuvaiheen analyysi ei ole pappeusvarmuuden suhteen luotettava. Nyt Ville kuvaa pappeusvarmuuttansa näin: *Työssäoppimisjakson jälkeen olen saanut varmuuden, että papin työ voisi olla minua varten.*¹⁹⁸

Tässä vaiheessa voi todeta, että kaikki miesopiskelijat kuuluvat opintojakson loppuvaiheessa pappeusvarmuudeltaan vähintään todennäköisesti papiksi -ryhmään. Kaikkiaan siihen luokituttiin opintojakson loppuvaiheessa kaksi miestä ja kaksi naista. Opiskelijoissa oli sekä nuoria että vanhempia.¹⁹⁹ Kaksi opiskelijoista oli ammatinvaihtajia.

Epävarmat pappeudesta -ryhmään kuului opintojakson loppuvaiheessa kaksi opiskelijaa. Kyseisten vastaajien ammattivarmuusstatus ei vaihtunut opintojakson alkuvaiheesta. Ryhmän opiskelijoiden epävarmuus säilyi siinä määrin, ettei heidän pappeuttaan voi nähdä lainkaan varmana. Ryhmän sisällä tapahtunut muutos oli jossain määrin kahtalainen. Toisen opiskelijan kohdalla hänen halunsa ja riittävyytensä mahdolliseen pappeuteen on kasvanut, silti epävarmuus on ilmeinen. Työn raskaus mietityttää häntä.²⁰⁰

Ulottuvuuden toinen opiskelija vaikuttaa ajautuneen jopa hieman kauemmaksi pappeudesta.²⁰¹ Yhtäältä papin työssä on häntä kiinnostavia puolia, mutta toisaalta varmuutta pappeuteen ryhtymisestä ei ole. Suurimpana haasteena ilmeni, opintojakson alkuvaiheen näkemyksiä mukaileva, perinteisiin käsityksiin liittyvä kriittinen suhtautuminen kirkkoa kohtaan.²⁰² Molemmat kyseisen ryhmän opiskelijat olivat naisia.²⁰³

Kaiken kaikkiaan pääsemme lopputulokseen, jossa varmat pappeudesta -ryhmä on kasvanut neljällä opiskelijalla alkutilanteeseen nähden. Epävarmaan luokitukseen kuuluu enää kaksi opiskelijaa. Vain yhden opiskelijan pappeusvarmuusstatus muuttui

¹⁹⁸ Villen loppuraportti. Ville jäsenyi lopulta *todennäköisten* ryhmään hänen numeerisen motivaatioarvion perusteella (4) (Villen Päätösarviointi; ks liite 4). Villen kohdalla hänen raporttinsa olivat ammatillisen identiteetin osalta sen verran suppeita, että varmuusluokittelu oli haastavaa. Arvoitukseksi jää heikkenikö Villen pappeusvarmuus vai perustuuko muutos analyysin tekemisen haasteisiin.

¹⁹⁹ Tässä yhteydessä ei tarkoituksella eritellä tarkemmin ikäryhmiä henkilöiden yksityisyyden suojaamiseksi.

²⁰⁰ Sinin E-lomakekysely. Loppuraportissa pohdinta on jopa E-lomakekyselyä skeptisempää.

²⁰¹ Liisan E-lomakekysely.

²⁰² Liisan loppuraportti ja E-lomakekysely.

²⁰³ Tässä yhteydessä ei tarkoituksella eritellä ikä- tai ammatinvaihtostatusta henkilöiden yksityisyyden suojaamiseksi.

huonommaksi opintojakson alkuvaiheen luokittelusta. Silti ei voida varmuudella sanoa, että yhdenkään opiskelijan pappeusvarmuus olisi heikentynyt. Toki Buchertin mukaan soveltavilla opinnoilla ja seurakuntaharjoittelulla voi olla myös estävä vaikutus papin ammattiin ryhtymisessä.²⁰⁴

Yleisesti opiskelijoiden ammatti-identiteetillinen pappeusvarmuus on vahvistunut selvästi opintojakson aikana, harjoittelulla on tässä ollut merkittävä rooli. Kokonaisuudessa naisten ja miesten pappeusvarmuudessa ei esiinny enää merkittävää eroa. Tämä selittyy sillä, että seitsemästä opiskelijasta, jonka pappeusvarmuusluokitus parani, yhtä vaille kaikki olivat naisia. Voi siis todeta, että naisten kohdalla pappeusvarmuuden kasvaminen on miehiä ilmeisempää. Tämä kuvastanee toki myös lähtötilannetta ja silloisia naisten kohdalla korostuneita epävarmuustekijöitä. Toki edelleen epävarmojen ryhmän molemmat opiskelijat olivat naisia. Kuitenkin naisten osuus, suhteutettuna sukupuolittaisiin vastaajamääriin, on jopa hieman miehiä suurempi varmojen ryhmässä opintojakson loppuvaiheen analyysissä. Tuloksia tulittaessa on toki huomioitava miesten selvästi vähäisempi määrä tutkittavien joukossa.

Samalla on ainakin jossain määrin nähtävissä alkutilanteen mukainen ilmiö: nuoremmat ovat varmempia pappeudestaan kuin vanhemmat opiskelijatoverit. Kuitenkin ammatinvaihtajien, ja näin pääasiassa vähintään 30-vuotiaiden, osuus pappeudestaan varmoissa on kasvanut merkittävästi. Suurin osa niistä opiskelijoista, joiden pappeusvarmuusluokitus kohosi, oli ammatinvaihtajia. Ikään liittyvien tulosten suhteen on niin ikään huomioitava tiettyjen ryhmien vähäinen määrä vastaajien joukossa: Suurin osa opiskelijoista on korkeintaan 34-vuotiaita.

Analyysin tulos naisten pappeusvarmuuden kasvamisesta on sovussa Niemelän tutkimuksen kanssa. Usein naiset tarvitsevat itselleen opintojen kautta kasvavaa vahvistusta ryhtyäkseen papiksi.²⁰⁵

Salomaan soveltavia opintoja koskevassa tutkimuksessa opiskelijat toteuttivat identiteettipohdintaansa kysymyksestä: *voiko minusta tulla pappi?* Pappeutta tavoitelleet opiskelijat löysivät varmuuden papiksi ryhtymisestä kaksoisidentiteetin kautta. Kaksoisidentiteetti jäsenyi oman persoonan, elämäntapojen tai hengellisen tulkinnan ja pappeuden tavoittelun välillä. Ylipäättään opintojakso näytti toimivat

²⁰⁴ Buchert 2013, 261. Buchert nojaa näkemyksessään Helsingin yliopiston opiskelijoita koskevaan tutkimukseen.

²⁰⁵ Niemelä 2013b, 155.

opiskelijoille voimaannuttavana ja varmuutta tuovana asiana. Opiskelijat saivat vastauksen uravarmuuttaan koskien.²⁰⁶ Oman tutkielmani yleishavainto opiskelijoiden pappeusvarmuuden kasvamisesta näyttää olevan linjassa Salomaan tutkimuksen kanssa.

Opiskelijoiden motivaatio papin työtä kohtaan on yleisesti korkea opintojakson päätyttyä, mikä näkyy heidän päätösarvioinnissaan *Olen motivoitunut tavoittelemaan papin tehtävää seurakunnassa* -kysymyksessä. Kaikkien hyödynnettyjen vastausten (n=21) keskiarvo kysymyksessä on 4,6. Alueelliset erot ovat pienenhöjä. Kolmen harjoittelukaupungin vastauksien keskiarvot olivat 4,6 ja 5 välillä. Ainoastaan yksi kaupunki erottui heikommaksi muista. Siellä keskiarvo oli 4.²⁰⁷ Vaikka minulla ei ollut käytössäni kaikkien vastaajien henkilökohtaisia päätösarviointi -vastauksia, koonti tuki omalta osaltaan tekemääni pappeusvarmuusluokittelua. Muun muassa keskiarvojen ja loppuraporteista selviävien opiskelijoiden harjoitteluseurakuntien perusteella pystyin arvioimaan opiskelijoiden vastauksia. Toisissa tapauksissa arviointi oli hyvin luotettavaa, toisissa suuntaa-antavaa. Kyseistä tulkintaa ei sinänsä hyödynnetty varmuusluokittelussa, mutta se toi lisävahvistusta sille, että olen ollut oikeilla jäljillä.

4.2.1 Opiskelijoiden varmuuden vahvistumisen ulottuvuudet

Aineiston perustella opiskelijoiden ammatti-identiteetillisen pappeusvarmuuden vahvistumisen taustalla on nähtävissä erilaisia tekijöitä. Näitä asioita käsitellään tässä kappaleessa. Näkökulma on aineistosta selkeimmin esille nousevissa yleisissä teemoissa, joskin myös niihin kuuluvia pienempiä näkökulmia käsitellään tarpeen mukaan. Aluksi esitellään suurempia ammatillisuuteen liittyviä ulottuvuuksia. Myöhemmin käsitellään hieman yksityiskohtaisempaa työssäoppimisjakson ohjaukseen liittyvää ulottuvuutta.

Opiskelijoiden pappeusvarmuuden kehittämisessä oli nähtävissä suoraa tai tulkinnallista sidettä erilaisiin opintojaksolla, lähinnä työssäoppimisjaksolla, ilmenneisiin tekijöihin. Opiskelijoiden vastausten perusteella analyysissa erottui

²⁰⁶ Salomaa 2007, 317, 360–361.

²⁰⁷ Päätösarviointi. Kaupunkien nimiä ei mainita tarkoituksella, koska se voisi edesauttaa joidenkin opiskelijoiden vastauksien henkilöitymistä.

pappeusvarmuutta tukeviksi yleisiksi ulottuvuuksiksi 1) *ammattillisen varmuuden vahvistuminen* 2) *ammattillisen riittävyuden vahvistuminen* sekä 3) *Papin työn selkeytyminen*. Kaikissa ulottuvuuksissa oli osittaista päällekkäisyyttä, mutta tämä ei muodostunut esteeksi analyysin tekemisessä. Myös ulottuvuuksien sisällä samat pohdinnat saattoivat koskettaa eri näkökulmia.

Ammattillisen varmuuden vahvistuminen käsittää tässä yhteydessä työn oppimisen käytännössä. Voi nähdä, että opiskelijoiden käytännön taitojen oppiminen ja ammatillisten kokemusten saaminen on sidoksissa kehittyneeseen pappeusvarmuuteen. Kyseinen ulottuvuus käsitti laajasti ammatillisen varmuuden ja osaamisen vahvistumisen²⁰⁸. Opiskelijoiden kuvauksissa tuli esille papin ammatilliseen osaamiseen liittyvä yleisen tai tehtäväkohtaisen varmuuden vahvistuminen.²⁰⁹ Parhaimmillaan harjoittelujakson kokemukset toivat opiskelijalle varmuuden siitä, että on valmis aloittamaan papin työ.²¹⁰ Opiskelijoiden loppuraporteissa kuvaamalla onnistumis- ja oppimiskokemuksilla on nähtävissä yhteys ammatillisen varmuuden kasvamiseen.²¹¹ Ylipäätään loppuraportit sisälsivät paljon kuvausta koetusta muun muassa harjoittelujaksolle asetettujen tavoitteiden täyttymisen²¹² ja seurakuntatyön kokemuksen lisääntymisen suhteen. Samoin esille voidaan nostaa usean opiskelijan kohdalla työssäoppimisjaksolla tapahtunut teologisen ajattelun kehittyminen.²¹³ Näen, että kaikilla ammatillisilla kokemuksilla on yhteys papin ammattitaidon omaksumiseen ja sitä kautta vaikutusta pappeusvarmuuden kehittymiseen. Ammatillisen varmuuden vahvistumisen ulottuvuus kosketti kaikkia opiskelijoita. Esimerkkinä ammatillisen varmuuden vahvistumisesta toimivat Kallen ja Mirjan kuvaukset:

Onnistuin erityisesti saamaan varmuutta ja osaamista messujen toimittamiseen, kirkollisissa toimituksissa ja niiden valmistelukeskusteluissa, sielunhoidossa palvelevan

²⁰⁸ Osaamisen ja varmuuden vahvistumisella käsitetään laajaa aineistosta nousevaa kokonaisuutta. Kuitenkin ainakin Kalle puhuu osittain suoraan kyseisiä termejä käyttäen. Asia liittyy Topsisissa asetettuihin tavoitteisiin ja niiden toteutumiseen. (Kallen loppuraportti.) Kyseistä kohtaa on osittain lainattu lainauksessa kappaleen jälkeen.

²⁰⁹ Esim. Ilonan, Riikan, Miran, Maijan ja Nikon loppuraportti.

²¹⁰ Nikon, Riikan, Mikon ja Kallen loppuraportti. Usein vastaukset koskettivat myös ammatillista riittävyttä.

²¹¹ Loppuraportissa kysyttiin oppimis- ja onnistumiskokemuksia (Loppuraportti; Ks. liite 2). Kuvauksissa näkyi suoraan tai tulkinnallisesti ammatillisen varmuuden kasvaminen. Esimerkiksi Iida kertoo onnistumiskokemuksestaan: ”*Koin onnistuneeni käytännön työelämätaitojen oppimisessa. Sain varmuutta ja ohjausta siihen, mitä seurakunnan työssä on hyvä tehdä*” [teksti katkaistu kesken lauseen] (Iidan loppuraportti.)

²¹² Tavoitteiden toteutumista kysytään loppuraportissa (Loppuraportti; Ks. liite 2).

²¹³ Esim. Miran, Iidan, Maijan ja Mikon loppuraportti. Loppuraportissa kysytään: ”*Arvioi teologisen ajattelusi kehitystä opintojen loppuvaiheen ja työssäoppimisen aikana*” (Loppuraportti; Ks. liite 2).

puhelimien ja diakonian kotikäyntien kautta. Sain myös tutustua seurakunnan hallintoon ja harjoitella saarnaamista ja hartauksien pitämistä erilaisissa tilanteissa varsin hyvin.²¹⁴

Olin mukana kahdessa kastetoimituksen ja yhdessä siunaustilaisuuden toimituskeskustelussa. Niiden kautta luulen saaneeni käsityksen siitä, kuinka näissä tilanteissa toimitaan ja mitä niissä tulee ottaa huomioon. Osallistuin myös avustajana muutamaa toimitukseen.

Messun eri tehtäviin sain osallistumisen kautta hyvän tuntuman. Kerta kerralta oma rooli alkoi tuntua luontevammalta ja kangistuminen ihmisten katseiden kohteena olemisesta helpottui. Oma aktiivinen osallistuminen messun toteutukseen toi syvyyttä myös omaan messun sisällön ja merkityksen ymmärtämiseen.²¹⁵

Myös Salomaan tutkimuksessa papin työn käytännön taitojen hallinnalla oli roolia opiskelijoiden varmuutta koskevassa pohdinnassa. Erityisesti opintojakson käytännön työn toteutusta koskevilla selviytymisen ja onnistumisen kokemuksilla oli merkitystä vastaajien identiteetin rakentumisessa.²¹⁶

Käytännöllinen ja persoonallinen näkökulma kohtaavat sekä ammatillisen varmuuden että riittävyyden vahvistumisen ulottuvuuksissa. Kuitenkin ammatillisen varmuuden vahvistuminen käsitteli ensisijaisesti työn käytännöllistä puolta. *Ammatillisen riittävyyden vahvistumisessa* on taas ensisijaisesti kyse työn persoonallisesta ulottuvuudesta. Kun opiskelija kokee, että hän on sellaisenaan sopiva papin työhön, puhutaan tässä tutkielmassa ammatillisesta riittävyydestä. Tämän ulottuvuuden voi kiteyttää sanoihin: *Minähän voisin olla pappi*.²¹⁷ Ulottuvuus pitää sisällään omaan mahdolliseen papputeen liittyvän riittävyyden ja työhön liittyvän kyvykkyyden ymmärtämisen. Siten työn teknisen osaamisen omakohtainen sisäistäminen koskettaa osaltaan ulottuvuutta. Ulottuvuudessa on siis väistämättä jonkinlaista päällekkäisyyttä ammatillisen varmuuden vahvistumisen kanssa, ja opiskelijoiden vastaukset koskettivat usein molempia ulottuvuuksia yhtä aikaa.

Keskeisempänä ulottuvuuden asiana voidaan nostaa esille opiskelijoiden yleinen vahvistuminen papin työhön soveltuvuudessa ja pystyvyydessä. Usein asialla näyttää

²¹⁴ Kallen loppuraportti.

²¹⁵ Mirjan loppuraportti. Työn luontevuuden kokemus koskettaa tutkielmassa ensisijaisesti ammatillisen riittävyyden ulottuvuutta.

²¹⁶ Salomaa 2007, 275–276, 309.

²¹⁷ Opiskelijoiden urapohdintoissa oli samansuuntaista ajattelua. Esim. Sini toteaa: ”Varsinaisesti urasuunnitelmani eivät muuttuneet mihinkään, vahvasti vain sen ajatuksen, että minusta voisi olla papiksi?” (Sinin E-lomakekysely).

olevan selvä yhteys pappeusvarmuuden kehitykseen.²¹⁸ Kyseisiä näkökulmia edustavat Mirjan ja Riikan pohdinnat:

Harjoittelun aikana huomasin, että nautin ihmisten kanssa työskentelystä, että osaan ja pärjään. Nyt uskon, että papin työ sopisi minulle hyvin.²¹⁹

Koen, että olen saanut varmuuden alalle soveltumisesta. Uskon, että sovin työhön ja minusta on tekemään työtä tulevaisuudessa.²²⁰

Aineiston perusteella osa opiskelijoista oppi harjoittelujaksolla ymmärtämään omaa osaamistaan paremmin. Tässä yhteydessä näkyi selvimmin omien vahvuuksien sisäistäminen.²²¹ Omaan persoonan rooliin ja vahvistumiseen liittyvät tekijät näkyivät myös jossain määrin vastauksissa. Maininnan ansaitsee erityisesti joidenkin opiskelijoiden kohdalla tapahtunut vahvistuminen esillä olemisessa²²² ja siihen liittyen jännityksen hallinnassa²²³. Seuraavat lainaukset kuvastavat persoonallista ulottuvuutta:

Onnistuin päästämään irti turhasta jännittämisestä ja rutiinin luomisesta työskentelytapoihini.²²⁴

Oman persoonan kuunteleminen auttaa kasvamaan ja omana itsenä oleminen auttaa tekemään työnteosta mielekästä.²²⁵

Salomaan tutkimuksen yksi kaksoisidentiteetteihin liittyvä havainto kosketti oman persoonan ja pappina toimimisen suhdetta. Tähän ryhmään kuuluneita opiskelijoita yhdisti havainto siitä, että omana persoonanakin voisi toimia pappina.²²⁶

Riittävyuden vahvistuminen käsittää tässä yhteydessä myös erilaisia selkeämmin ammatilliseen identiteettiin liittyviä seikkoja. Tällaisiksi asioiksi voidaan nähdä

²¹⁸ Esim. Mirjan E-lomakekysely, Riikan, ja Kallen loppuraportti, Maisan loppuraportti ja E-lomakekysely. Isolla osalla opiskelijoista oli suoraa työhön soveltuvuuteen ja/tai pystyvyyteen liittyvää pohdintaa. Vastauksissa on joitain e-lomakevastauksia, jossa ei erotu harjoittelun ja koko opintojakson merkitys asiaan.

²¹⁹ Mirjan E-lomakekysely.

²²⁰ Riikan loppuraportti.

²²¹ Esim. Ilonan, Riikan, Iidan loppuraportti ja Maisan E-lomakekysely. Maisan vastaus puhuu asiasta koko opintojakson näkökulmasta.

Loppuraportin 12. kysymys käsittelee harjoittelujakson vaikutusta muun muassa opiskelijan käsitykseen osaamisestaan ja soveltuvuudestaan kirkon työhön (Loppuraportti; Ks. liite 2.). Usein osaamisen ymmärtämisen vastaukset nousivat tästä kysymyksestä.

²²² Esim. Mirjan, Sannan, Riikan loppuraportti.

²²³ Esim. Miran ja Iidan loppuraportti.

²²⁴ Miran loppuraportti.

²²⁵ Iidan loppuraportti.

²²⁶ Salomaa 2007, 317.

opintojaksolla tapahtunut uravarmuuden saavuttaminen ja siihen liittyvät pohdinnat.²²⁷ Yksittäisten opiskelijoiden vastaukset kertovat, että heidän kutsumuksensa²²⁸ ja motivaationsa²²⁹ pappeuteen kasvoi työssäoppimisjaksolla. Iso osa opiskelijoista toi esille, että heidän ammatti-identiteettinsä kehittyi työssäoppimisjaksolla.²³⁰ Muutamalla opiskelijalla tuli esille vahvistusta siitä, millaisissa papin tehtävissä he halusivat toimia. Nämä ajatukset liittyivät lähinnä papin selektiivitehtäviin tai seurakunnalliseen tehtäväkuvaan.²³¹ Esimerkiksi Mira kertoi, että sairaalapappuus etääntyi harjoittelussa hänen suunnitelmissaan, mutta erityisesti jumalanpalvelustehtävät tulevaisuuden työssä kiinnostavat.²³²

Ammatillisen riittävyyden vahvistumisen ulottuvuus kosketti jossain määrin kaikkia opiskelijoita. Erityisesti ulottuvuuden konkreettinen yhteys useamman opiskelijan ammatti-identiteetillisen pappisuusvarmuuden kehitykseen on tutkielman kannalta keskeistä huomioida.

Kolmantena ulottuvuutena nousi esille *papin työn selkeytyminen*²³³. Tämä piti sisällään ennen kaikkea ymmärryksen lisääntymisen siitä, millaista papin työ todellisuudessa on. Keskeisintä ulottuvuuden analyysissa oli nähdä työn selkeytymisen vaikutus opiskelijoiden pappisuusvarmuuteen. Joidenkin opiskelijoiden kohdalla opintojaksolla tapahtuneella työn selkeytymisellä näyttää olevan selvä yhteys pappisuusvarmuuden kehittymiseen.²³⁴ Pappisuusvarmuusluokituksestaan varmana pysyneelle Maijalle työn selkeytyminen toi lisävarmistusta, hän valaisee asiaa näin:

Seurakuntaharjoittelun onnistumisen kokemukset ja tutustuminen paremmin seurakuntapapin työhön entisestään vahvisti kutsumustani ja halua työskennellä pappina.²³⁵

²²⁷ Esim. Kallen, Nikon, Villen, Siirin ja Ilonan loppuraportti; Maisan, Iidan ja Liisan E-lomakekysely. Uravarmuuden pohdinnan voi nähdä koskettavan kaikkia tai lähes kaikkia opiskelijoita. Osalla opiskelijoista tämä tarkoitti myös suoraa uravarmuuden saavuttamista.

²²⁸ Ilonan loppuraportti; Maijan loppuraportti ja E-lomakekysely.

²²⁹ Maijan ja Miran loppuraportti. Matti kertoo työssäoppimisen motivoineen papin työhön (Matin E-lomakekysely).

²³⁰ Esim. Ilonan, Nikon, Villen ja Liisan loppuraportti. Ammatti-identiteetillä tarkoitetaan tässä yhteydessä vastauksissa käsiteltyjä yleistä ammatti-, ja pappisidentiteettiä. Loppuraportissa käsitellään näiden molempien kehittymistä ohjauksen näkökulmasta (Loppuraportti; Ks. liite 2.). Asiaan liittyviä vastauksia tuli esille myös muiden kysymysten yhteydessä.

²³¹ Esim. Maijan, Nikon ja Sannan loppuraportti. Loppuraportin urapohdinta-kysymys käsittelee myös työalanäkökulmaa (Loppuraportti; Ks. liite 2.).

²³² Miran loppuraportti.

²³³ Mira kuvaa urapohdinnassaan: ”Seurakuntapastorin työnkuva selkeytyi paljon ja sen monipuolisuus viehättää.” (Miran loppuraportti.) Papin työn selkeytymisellä tarkoitetaan analyysissa aineistosta nousevaa laajempaa ulottuvuuden kuvausta.

²³⁴ Esim. Maisan ja Iidan E-lomakekysely; Siirin ja Miran loppuraportti (ks. edellinen viite).

²³⁵ Maijan E-lomakekysely. Ks. myös viittaus Maisan vastaukseen luvussa 4.2.

Ylipäätään on selvää, että ymmärrys papin työstä lisääntyy opiskelijoille viimeistään työssäoppimisjaksolla, vaikka analyysissa ei tähän asiaan ensisijaisesti keskitytty. Usean opiskelijan pohdinnat puhuivat sen puolesta, että ymmärryksen lisääntyminen papin ja seurakunnan työstä oli heidän kohdallaan merkityksellinen asia.²³⁶

Niemelän mukaan uravalinnassa tarvitaan ymmärrystä itsestään ja tavoiteammattistaan. Lisäksi tämän ymmärryksen pohjalta tulisi pystyä päätöksen tekoon ja pohdintaan. Pappetta tavoitellessa asia näkyy muun muassa sen käsittämisenä, että soveltuuko työhön ja millaista työ käytännössä on.²³⁷ Kyseinen määritelmä tukee edellä esittämiäni pappuusvarmuuden kehittämiseen liitoksissa olevia ulottuvuuksia.

Niemelä tuo esille papin työhön vetävinä ja etäännyttävinä asioina aiemmin esitellyn minäpystyvyyden lisäksi muun muassa työhön liittyvän tiedon ja kokemuksen merkityksen. Tutkimuksen mukaan seurakunnallinen työkokemus myötävaikuttaa yleisesti opiskelijoiden ohjautumista kohti kirkon työtä.²³⁸ Kyseiset teemat ovat myös oman analyysini ytimessä: Minäpystyvyyden ja seurakunnallisen tiedon ja kokemuksen vahvistuminen vaikuttavat olevan kytköksissä uravarmuuden kasvamiseen. Niemelän mukaan käsitys osaamisesta ja pätevyydestä työhön ovat selvässä yhteydessä minäpystyvyyteen ja ammatilliseen identiteettiin.²³⁹

Olen osoittanut, että kaikilla esiteltyillä kolmella ulottuvuudella oli yhteys opiskelijoiden ammatti-identiteettillisen pappuusvarmuuden kehittämiseen. Seuraavaksi tarkastellaan vielä joitain työssäoppimisjaksoon liittyneitä yksityiskohtaisempia tekijöitä, joilla saattoi olla vaikutusta opiskelijoiden ammatillisen identiteetin, ja näin pappuusvarmuuden kehitykseen. Aineiston pohjalta erottui yksi suurempi kokonaisuus, jota voidaan nimittää *ohjauksen merkitykseksi*. Ohjaukseksi käsitetään tässä yhteydessä lähinnä loppuraporteissa esille nousevat asiat: harjoitteluohjaajan ja muiden työntekijöiden ohjaus sekä työyhteisön ja palautteen merkitys. Hieman erillään tästä käsitellään kokoontuneiden opiskelijaryhmien merkitystä, mikä tosin myös katsotaan kuuluvaksi ohjauksen alle.

²³⁶ Esim. Riikan, Ilonan, Siirin ja Iidan loppuraportti. Opiskelijoiden puheen näkökulma papin ja seurakunnan työstä vaihteli vastauksittain.

²³⁷ Niemelä 2013c, 207. Niemelä nojaa esitetystä nykyisiin ammatinvalintateorioihin ja Frank Parsonin ammatinvalintakuvaukseen, jossa hän viittaa Browniin (2001).

²³⁸ Niemelä 2013c, 213,220–222. Ks. luku 2.4.2.

²³⁹ Niemelä 2013b, 131. Niemelä viittaa mahdollisesti Hamel & Prahaladiin (1994).

Loppuraporteissa opiskelijoiden saaman ohjauksen käsittelyllä on jo tehtävänantonsa puolesta näkyvä rooli. Näin ollen ohjaus näyttäytyy kohtuullisen merkittävässä määrin vastauksissa.²⁴⁰ Varsinainen harjoitteluohjaus käsitti ennen kaikkea harjoitteluohjaajan ohjauksen, mutta myös muiden työntekijöiden rooli tuli vastauksissa usein näkyviin.²⁴¹ Työyhteisön toiminta ja suhtautuminen opiskelijoita kohtaan tuli esille lähes aina myönteisessä valossa.²⁴² Ylipäätään opiskelijat kuvasivat saamaansa harjoitteluohjausta tavallisesti hyvin myönteisesti.²⁴³

Analyysissa ohjaukseksi käsitetään myös usean opiskelijan kohdalla esille tullut palautteen saanti. Asialla näyttää olleen saajillensa merkitystä, mikä näkyi muun muassa saadun myönteisen palautteen kohdalla.²⁴⁴ Aina vastauksissa ei erottunut varmaksi, onko se peräisin työntekijöiltä. Kuitenkin yksittäisissä tapauksissa mainittiin selvästi myös myönteisen palautteen saaminen seurakuntalaisilta.²⁴⁵ Lisäksi on hyvä mainita palautteen rakentava merkitys, joka tuli esille joidenkin opiskelijoiden vastauksissa.²⁴⁶ Esimerkiksi Liisa toteaa: *Sain rakentavaa ja rohkaisevaa palautetta.*²⁴⁷

Loppuraporteissa käsitellään ohjausta myös oppimisen ja ammatti-identiteetin näkökulmista.²⁴⁸ Vähintään tämän myötä kyseiset asiat ovat jollain tavoin läsnä kaikissa raporteissa. Analyysissa keskityttiin ammatillisen osaamisen ja ammatti-identiteetin rakentumista kuvaavien konkreettisten ilmausten käsittelyyn. Usean opiskelijan kohdalla ohjauksella näyttää olleen selkeä myönteinen vaikutus yleisen ammatillisen varmuuden kehittymisessä. Tällöin ohjaus näkyi muun muassa eritavoin ilmenneen ammatillisen oppimisen tukena.²⁴⁹ Asia näkyy osaltaan myös siinä, että ohjaus tai siihen sidoksissa olevat asiat tukivat opiskelijoiden työssäoppimisjaksolle

²⁴⁰ Loppuraportin kysymys 11. keskittyy harjoitteluohjauksen kuvaukseen (Loppuraportti; Ks. liite 2).

²⁴¹ Esim. Mirjan ja Siirin loppuraportti.

²⁴² Kaikilla opiskelijoilla oli myönteistä sanottavaa työyhteisön roolista heitä kohtaan. Asia tuli esille muun muassa, kysymyksessä 11., jossa ohjausta käsiteltiin myös työyhteisön näkökulmasta (Loppuraportti; Ks. liite 2).

²⁴³ Esim. Kallen, Villen, Matin ja Iidan loppuraportti.

²⁴⁴ Esim. Mirjan, Maijan ja Riikan loppuraportti. Myönteinen palaute tuli konkreettisesti esille muutaman naisopiskelijan vastauksissa.

²⁴⁵ Mirjan E-lomakekysely, Maijan ja Liisan loppuraportti. Viittaa edeltävään lauseeseen.

²⁴⁶ Esim. Kallen, Liisan ja Iidan loppuraportti.

²⁴⁷ Liisan loppuraportti. Vastaus oli työyhteisön ohjausta käsittelevässä kysymyksessä (Ks. Loppuraportti; liite 2.).

²⁴⁸ Loppuraportti; Ks. liite 2. Viitatussa loppuraportin kysymyksessä näkökulma on työyhteisön tuessa oppimiseen ja ammatti-identiteettiin (Loppuraportti).

²⁴⁹ Esim. Maijan, Riikan, Siirin ja Iidan loppuraportti.

asetettujen tavoitteiden toteutumista.²⁵⁰ Kallen kuvaus kiteyttää osuvasti ohjauksen vaikutusta ammatilliseen varmuuteen:

Työyhteisö tuki oppimisprosessia jatkuvasti, kaikki olivat aina valmiita ohjeistamaan ja antamaan rakentavaa palautetta. Lisäksi he toivat ilmi oman työalansa erityisvaatimuksista mistä oli paljon hyötyä tulevaa ajatellen.²⁵¹

Siirin kuvaus konkretisoi ohjauksen ja työyhteisön merkitystä hänelle, mutta kertoo selvästi myös ammatillisen varmuuden kasvusta ohjauksen myötä:

Ohjaaja auttoi selittämällä, jos jotain asiaa ei ymmärtänyt, mutta myös näyttämällä konkreettisesti. Ohjaukset tapahtuivat kahden kesken ja ryhmässä. Välillä oli kiire ja kaikki tapahtui ryminällä, mutta aina oli aikaa auttaa ja neuvoa! Ohjaukseen osallistui pääasiassa ohjaavapappi, mutta myös muut työntekijät seurakunnassa. Jokainen auttoi oman kykynsä mukaan.

Työyhteisö otti loistavasti huomioon, sillä enhän voinut tietää etukäteen kaikkea asioita mitä ko. seurakunnassa²⁵² on tapana. Työyhteisö tuki oppimista, mutta kannusti myös kokeilemaan uusia asioita.²⁵³

Ammatillisen riittävyden alla on käsitelty opiskelijoiden ammatti-identiteetin²⁵⁴ kehittymistä. Täydennyksenä voidaan korostaa ohjauksen merkitystä asiassa, mikä näkyi useamman opiskelijan vastauksissa. Tässä suhteessa pappisidentiteetin kehitys tuli selkeimmin esille.²⁵⁵ Yksittäisillä opiskelijoilla ohjaukseen liittyvät asiat vaikuttivat olevan ainakin jossain määrin suorassa sidoksessa pappeusvarmuuden kehittymiseen.²⁵⁶ Esimerkiksi Mirja puhuu sen puolesta, että myönteinen palaute olisi lisännyt hänen kiinnostustaan pappeuteen.²⁵⁷

Ohjaukseksi käsitetään tässä yhteydessä myöskin opiskelijaryhmätyöskentely.²⁵⁸ Joskin se on analyysissa selvemmin erotettu muusta ohjauksesta. Opiskelijoiden vastaukset vaihtelivat siten, että välillä käsiteltiin esimerkiksi tietyn ryhmän vaikutusta ja välillä puhuttiin ryhmistä kokonaisuutena. Analyysissa ei erotella ryhmiä toisistaan, vaan asiaa käsitellään kokonaisuutena. Useamman opiskelijan vastaukset kuvastivat sitä, että ryhmät tukivat heidän ammatillisen varmuuden kehittymistä. Ryhmät

²⁵⁰ Esim. Nikon, Matin, Lauran ja Siirin loppuraportti. Asia kosketti käytännössä kaikkia opiskelijoita. Loppuraportissa kysytään: ”Mikä tuki / haittasi tavoitteidesi toteutumista?” (Loppuraportti; Ks. liite 2.).

²⁵¹ Kallen loppuraportti.

²⁵² Seurakunnan nimi korvattu kyseisellä ilmaisulla.

²⁵³ Siirin loppuraportti.

²⁵⁴ Ammatti-identiteetti käsittää tässäkin yhteydessä myös pappisidentiteetin.

²⁵⁵ Esim. Miran, Nikon loppuraportti.

²⁵⁶ Esim. Lauran loppuraportti.

²⁵⁷ Mirjan loppuraportti ja E-lomakekysely. E-lomakekyselyn motivaatio -kysymyksessä Mirja kertoo: ”Sain paljon kannustavaa ja rohkaisevaa palautetta sekä työntekijöiltä että seurakuntalaisilta.” (Ks. liite 3.)

²⁵⁸ Opiskelijaryhmillä tarkoitetaan työssäoppimisjakson yhteydessä kokoontuneita sielunhoito- ja identiteettiryhmää sekä uskontokasvatus- ja jumalanpalvelusryhmiä (KSOK 2017, 2.).

esimerkiksi edesauttoivat pappeuteen liittyvää yleistä tai tehtäviin tarkemmin kohdistuvaa oppimista.²⁵⁹ Katsauksena ryhmien vaikutuksesta ammatilliseen varmuuteen toimivat Ilonan ja Mirjan kommentit:

Sielunhoitoryhmästä sai paljon valmiuksia ja käytännönkin ohjeita kohdata erilaisia ihmisiä ja erilaisia elämäntilanteita.²⁶⁰

Alussa erilaiset ryhmät, joihin opiskelijoina osallistuimme, tuntuivat aikataulua rajoittavilta ja liikaa aikaa vieviltä. Jakson loppua kohden niiden merkitys muuttui voimaannuttavaksi ja huomasin, että niissä oppi sellaista, mitä työssä ei voi oppia.²⁶¹

Kuvaamalla *ohjauksen merkityksen* kokonaisuudella oli harvoin nähtävissä suoraa yhteyttä ammatti-identiteetillisen pappeusvarmuuden kehittymiseen. Kuitenkin se näyttäytyy melko merkittävässä roolissa opiskelijoiden ammatillisen varmuuden kehityksen prosessissa. Voi myös pohtia, että mikäli harjoitteluohjauksesta jäisi negatiivinen kokemus, kuinka se voisi vaikuttaa käsitykseen omasta onnistumisesta harjoittelussa ja sitä kautta mahdollisessa papin työssä. Aineiston ja oman tulkintani valossa näen, että harjoitteluohjaus toimii yhtenä konkreettisena työvälineenä kohti tulevaisuuden työuraa – sen merkitystä pappeusvarmuuden kehityksessä ei voi missään määrin vähätellä.

Myös Salomaan tutkimuksessa ohjauksella oli merkitystä opiskelijoiden oppimisen ja identiteetin rakentumisessa. Tässä yhteydessä korostuivat papin työskentelyn seuraaminen ja ohjauksellinen tuki mutta myös ohjaussuhteen ristiriitaisuuden aikaansaama positiivinen vaikutus.²⁶²

Tässä kappaleessa olen esitellyt aineistosta nousevia ulottuvuuksia, joiden näen olleen suoraan tai välillisesti vaikuttamassa opiskelijoiden ammatti-identiteetillisen pappeusvarmuuden kehitykseen kirkollisten soveltavien opintojen aikana. Yhteenvetona voidaan todeta, että harjoittelujakso vaikuttaa lisänneen selkeästi opiskelijoiden papin käytännön työhön, omaan osaamiseen ja työhön soveltuvuuteen liittyvää ammatillista varmuutta. Selkeintä on nähdä, että ammatti-identiteetillinen pappeusvarmuus vahvistuu tämän laajaa ammatillista varmuutta kuvaavan kokonaisuuden mukana.

²⁵⁹ Esim. Matin, Maijan, Sannan ja Ilonan loppuraportti.

²⁶⁰ Ilonan loppuraportti.

²⁶¹ Mirjan loppuraportti.

²⁶² Salomaa 2007, 311–313. Salomaa konkretisoi asiaa viitatussa tekstissä opiskelijoiden kuvauksilla.

5 JOHTOPÄÄTÖKSET

Tässä luvussa tiivistetään tämän tutkielman tarkoitusta ja keskeisiä tutkimustuloksia. Lisäksi omassa alaluvussaan pohditaan tutkielmasta nousseita kysymyksiä, tutkielman merkitystä ja jatkotutkimusaiheita.

5.1 Keskeiset tutkimustulokset

Tässä tutkielmassa on tarkasteltu Itä-Suomen yliopiston kirkollisten soveltavien opintojen 2017–2018 opiskelijoiden ammatillista identiteettiä. Ensisijainen näkökulma oli opiskelijoiden pappeusvarmuuden tarkastelussa – siinä, kuinka varmoja opiskelijat olivat papiksi ryhtymisestään opintojakson alku- ja loppuvaiheessa. Lisäksi tutkielmassa tarkasteltiin opiskelijoiden pappeuteen liittyviä motivaatiotekijöitä ja kevyemmin opiskelijoiden yleistä pappeusmotivaatiota.

Opiskelijat luokiteltiin aineiston perusteella heidän ammatti-identiteetillistä pappeusvarmuutta kuvaaviin ryhmiin sekä opintojakson alku- että loppuvaiheessa. Tässä luokittelussa pappeusvarmuutta kuvaavat ryhmät olivat 1) *varmat pappeudestaan* 2) *todennäköisesti papiksi* sekä 3) *epävarmat pappeudestaan*. Keskeistä luokittelussa oli nähdä, kuinka todennäköiseltä opiskelijan papiksi ryhtyminen hänen vastaustensa perusteella näyttää.

Opintojakson alkuvaiheen analyysissä ryhmät muodostuivat melko tasaisesti. Seitsemän opiskelijaa jäsenyi varmojen, neljä todennäköisesti papiksi - ja kuusi epävarmojen ryhmään.

Opintojakson alkuvaiheen analyysissä työssäoppimissuunnitelmien papin ammattitaitoon liittyvän itsearviointin pohjalta toteutettiin luokittelu opiskelijoiden osaamisen tasosta viidellä eri osa-alueella. Analyysissä sosiaaliset taidot ja eettisyys nousivat vahvimiksi papin ammatillisuuden osa-alueiksi opiskelijoiden osaamiskokemuksissa. Itsearviointianalyysin perusteella nähtiin jotain yhteyttä vastaajien iän ja osaamisvarmuuden välillä. Eettisyyden ja spiritualiteetin osaamisen varmuudella voi nähdä olevan sidosta korkeampaan ikään. Kuitenkin ammatillisuuden osa-alueella alle 30-vuotiaiden ikäryhmä näyttäytyi osittain osaamiskokemukseltaan jopa muita varmempana. Ammatti-identiteetillisellä pappeusvarmuudella ja osaamiskokemuksilla oli nähtävissä jotain, joskaan ei usein, selvää yhteyttä.

Pääasiassa työssäoppimissuunnitelmien pohjalta muodostui neljä pappeuteen motivoivaa ulottuvuutta. Keskeisimpänä opiskelijoita pappeuteen motivoivana puolena näyttäytyi *papin työn ihmisläheisyys*. Seuraavaksi tärkeimpinä esiintyivät *kutsumuksen ja papin työn hengellisyyden ulottuvuudet*. *Papin työn monipuolisuus* muodostui neljänneksi ulottuvuudeksi. Lisäksi opintojakson alkuvaiheen analyysissä muodostui kolme ulottuvuutta, jotka kuvasivat papiksi ryhtymiseen liittyviä epäilyttäviä tai mietityttäviä tekijöitä. Nämä ulottuvuudet olivat *epäily omasta riittävydestä, työn vaativuus sekä työllistymiseen ja työssä toimimiseen liittyvät haasteet*. Analyysin perusteella huomattiin, että erityisesti nuorehkoilla naisopiskelijoilla ilmenee pappeudessa epäilyttäviä tekijöitä. Ylipäätään miehet näyttäytyivät tässä suhteessa selvästi naisia varmempina.

Opiskelijoiden pappeusvarmuus kasvoi opintojakson myötä. Opintojakson loppuvaiheen analyysissä pappeusvarmuuden luokittelun tilanne oli seuraava: *Varmat pappeudestaan* -ryhmään kuului 11, *todennäköisesti papiksi* -ryhmään neljä sekä *epävarmat pappeudestaan* -ryhmään vain kaksi opiskelijaa. Pappeusvarmuusluokituksessa kahden opiskelijan kohdalla muutos tapahtui *epävarmasta varmaksi*. Lopuilla muutos tapahtui yhden luokituksen varmemmaksi. Vain yhden opiskelijan pappeusvarmuusluokitus laski opintojakson alkutilanteesta. Tämäkin saattoi perustua aineiston suppeutta koskevaan analyysin inhimillisyyteen. Varmuudella ei voida sanoa yhdenkään opiskelijan ajautuneet kauemmaksi pappeudesta, parin opiskelijan kohdalla tämä on tosin analyysin valossa mahdollista. Pappeusvarmuus vahvistui siis myös yleisesti varmuusluokitusten sisällä. Opiskelijoiden yleinen motivaatio papin työtä kohtaan osoittautui vahvaksi.

Miehet osoittautuivat naisia varmemmiksi pappeutensa suhteen erityisesti opintojakson alkuvaiheessa. Niin opintojakson alku- kuin loppuvaiheessa kaikki miehet kuuluvat vähintään todennäköisesti papiksi -ryhmään. Naisten määrä varmat pappeudestaan -ryhmässä tuplaantui opintojakson myötä, ja ylipäätään pappeusvarmuudessa opintojen loppuvaiheessa ei esiinny enää selkeää sukupuolellista eroa. Naisten pappeusvarmuuden kasvaminen oli yleisesti konkreettisempaa, mikä kuvastaa myös opiskelijoiden pappeusvarmuudellista lähtötilannetta. Seitsemästä opiskelijasta, jonka pappeusvarmuusluokitus vahvistui, kuusi oli naista. Uravarmuuden kehitykseen liittyvät sukupuolittaiset erot ovat linjassa asiaa koskevan

Niemelän tutkimuksen kanssa.²⁶³ Tutkielmani sukupuoleen katsovia tuloksia tulkittaessa on toki huomioitava se, että 17:sta vastaajasta vain viisi oli miehiä.

Ammatinvaihtajat osoittautuivat opintojakson alkuvaiheessa pappeusvarmuutensa suhteen epävarmemmiksi kuin ensimmäistä kertaa ammatillisesti kouluttautuvat. Alkuvaiheessa suurin osa ammatinvaihtajista kuului joko todennäköisesti papiksi - tai epävarmat pappeudestaan -ryhmään. Opintojakson loppuvaiheessa kyseistä ilmiötä ei ole enää havaittavissa. Ammatinvaihtajat jakaantuivat tasaisesti kaikkiin luokituksiin. Analyysin perusteella voi todeta, että pappeusvarmuuden kasvu konkretisoituu naisten ohella myös ammatinvaihtajien kohdalla. Valtaosa opiskelijoista, joiden pappeusvarmuusluokitus muuttui paremmaksi opintojakson myötä, oli ammatinvaihtajia.

Nuoremmat opiskelijat osoittautuivat pappeusvarmuudeltaan jossain määrin vanhempia opiskelijatovereita varmemmiksi. Opintojakson alkuvaiheessa yli puolet alle 30-vuotiaista opiskelijoista kuuluivat varmat pappeudestaan -ryhmään. Alle 30-vuotiaiden ikäryhmä muodosti myös selvän enemmistön kyseisessä varmuusluokituksessa. Myös opintojakson loppuvaiheessa vanhin pappeudeltaan varmaksi jäsentynyt opiskelija oli korkeintaan 39-vuotias. On toki huomioitava, että kaikkienensa nuorimmat ikäryhmät olivat selvässä enemmistössä vastaajaryhmässä.

Ammatti-identiteetillisen pappeusvarmuuden kasvamisen taustalla voitiin nähdä analyysin perusteella kolme yleistä ulottuvuutta. Nämä ulottuvuudet olivat, työn käytännöllistä varmuutta ja oppimista korostava *amatillisen varmuuden vahvistuminen*, työn persoonallista puolta – eritavoin työhön soveltuvuutta – korostava *amatillisen riittävyyden vahvistuminen* sekä *papin työn selkeytyminen*. Lisäksi työssäoppimisjaksoon liittyvänä käytännön ulottuvuutena nousi esille *ohjauksen merkitys*. Kyseinen ulottuvuus toimi myönteisenä tekijänä opiskelijoiden ammatillisuuden kehityksessä. Tutkielmassa nähtiin, että kyseinen ulottuvuus on osaltaan ollut tukemassa opiskelijoiden pappeusvarmuuden kehitystä.

Tutkielman keskeisin tutkimustulos on se, että yleisesti opiskelijoiden ammatti-identiteetillinen pappeusvarmuus kasvoi opintojakson myötä. Naisten kohdalla muutos varmempaan konkretisoitui miehiä selvemmin. Käytetyn aineiston valossa opintojakso, erityisesti työssäoppiminen, toimi voimakkaana kasvutekijänä opiskelijoiden pappeuteen liittyvässä ammatillisessa kehitysprosessissa. Näyttää

²⁶³ Niemelä 2013b, 146–147, 154–155.

todennäköiseltä, että suurin osa opiskelijoista on opintojakson jälkeen suuntaamassa kohti pappetta.

5.2 Pohdintaa tutkielmasta ja tulevaisuudesta

Tutkielman tekeminen on herättänyt monenlaista pohdintaa niin yleisessä kuin omalla henkilökohtaisella tasolla.

Analyysin pohjalta nousi esille mielenkiintoisia tutkimustuloksia ja ilmiöitä, joihin tässä tutkielmassa ei ole sinänsä vastattu. Mikä selittää vanhempien ihmisten kohdalla näkyneen ammatti-identiteettillisen epävarmuuden? Mitkä muut kuin esitetyt asiat selittävät sukupuolisidonnaiset eroavuudet opiskelijoiden pappisuusvarmuudessa? Esimerkiksi tämänkaltaiset kysymykset ansaitsisivat tarkempaa pohdintaa ja käsittelyä.

Aineistossa oli nähtävissä asioita, joita ei juurikaan tässä työssä käsitelty. Samoin ikään kuin rivien välistä on tehtävissä monenlaisia tulkintoja. Itseäni kiinnostaisi esimerkiksi se, että kuinka opiskelijoiden hengellinen identiteetti vaikuttaa papiksi pyrkimisessä. Asiaa ei ole tutkittu tässä työssä, aineistossa hengelliseen identiteettiin liittyvät asiat olivat jossain määrin näkyvissä.²⁶⁴ Opiskelijoiden työssäoppimissuunnitelmissa tuli melko vahvasti esille heidän aikaisempi ammatillinen kokemus. Analyysissa kyseiseen asiaan ei kiinnitetty suurta huomiota. Olisi mielenkiintoista selvittää tarkemmin, kuinka aiempi ammatillinen kokemus tai ura vaikuttaa papiksi pyrkimisessä. Tämän tutkielman pohjalta voidaan todeta mielenkiintoinen seikka: Ammatinvaihtajien papiksi ryhtymiseen liittyy yllättävän paljon epävarmuutta.

Tässä tutkielmassa on ensisijaisesti käsitelty ammatillista identiteettiä uravarmuuden näkökulmasta. Näkökulman voi kiteyttää kysymykseen: *Tuleeko minusta pappi?* Työssä ei ole tarkasteltu niinkään pappisidentiteettiä ja pappuuteen liittyviä mielikuvia. Papiksi pyrkivien opiskelijoiden ajatuksia voitaisiin tutkia pappisidentiteetin näkökulmasta kysyen: *Millainen pappi minusta tulee tai millainen pappi haluan olla?*

²⁶⁴ Esimerkiksi opiskelijan herätysliiketausta saattoi tulla Topsisissa näkyviin. Salomaa lähestyi tutkimuksessaan asiaa seurakunnallisen sidonnaisuuteen liittyvän sosialisatiotyypittelyn kautta (Salomaa 2007, 162, 213–214).

Tutkielmassa keskityttiin niin sanotusti positiivisiin asioihin. Näkökulma oli pappeuteen liittyvän ammatillisuuden ja ammatti-identiteetillisen pappeusvarmuuden kehittymisessä. Tosiasia kuitenkin on, että opiskelijoiden ammatillinen oppimisprosessi ei tullut soveltavien opintojen myötä valmiiksi. Loppuraportti asetti opiskelijat pohtimaan työhön liittyviä haasteita ja kehittämisalueita.²⁶⁵ Näin ollen jatkotutkimusaiheena voidaan nähdä näiden haasteiden ja kehitysalueiden käsittely. Voitaisiin kysyä esimerkiksi, millaisia pappeuteen liittyviä ammatillisia kehitystarpeita opiskelijoilla on kirkollisten soveltavien opintojen päättyessä.

Tutkielmani analyysi on ollut tieteellinen harjoitustyö. Sen ja aineiston luonteen vuoksi en voi aukottomasti todeta, että esimerkiksi pappeusvarmuusluokitteluni pitää paikkansa. Toisaalta, tarkoitukseni ei ole ollut kertoa, kenestä lopulta tulee pappi. Kuka ja mikä ylipäättään määrittelee, mihin me kukin lopulta työlistymme? Asiaan liittyy paljon käytännön ulottuvuuksia, ja harvemmin tulevaisuutta pystyy ennustamaan. Jatkoa ajatellen, olisi erittäin mielenkiintoista tietää ja nähdä, mihin vastaajaryhmän opiskelijat lopulta päätyvät elämässään. Salomaan tutkimusta koskeva jälkikatsaus antaa asiaan osviittaa. Suurin osa hänen väitöstutkimuksen, kirkollisten soveltavien opintojen, opiskelijoista oli myöhemmin vihitty papiksi.²⁶⁶

Tutkielman merkitys on ollut kahtalainen. Se on ollut opinnäytetyö, joka on palvellut hyvin akateemiseen oppimiseen liittyvää tarkoitustaan. Parhaimmillaan se voinee hyödyttää myös tulevia kirkollisten soveltavien opintojen ryhmiä. Kuitenkin työ on ollut myös henkilökohtaisen reflektoinnin työväline. Olen itse ollut samalla matkalla tutkimukseen osallistuneiden opiskelijoiden kanssa. Olen pyöritellyt mielessäni, mikä olisi oma ”pappeusvarmuusluokkani”, millaisia ovat minun varmuus- ja epävarmuustekijäni papiksi ryhtymisessä... Suoritetun oman seurakuntaharjoittelu-jaksoni myötä huomaisin, että myös minun kohdallani toteutuivat tässä tutkielmassa esille tulleet päätutkimustulokset. Myös minun pappeusvarmuuteni niin ammatillisten taitojen kuin ammatillisen identiteetin näkökulmasta vahvistui. Silti minä, jo hieman elämää nähneenä ammatinvaihtajana, pohdin edelleen tulevaisuuttani. Edelleen tämän työn jälkeen jatkan ammatilliseen identiteettiini liittyvää prosessia. Olen kiitollinen, että olen saanut jakaa tämän matkan tutkimukseen osallistuneiden vertaisopiskelijoiden kanssa.

²⁶⁵ Loppuraportti, Ks. liite 2.

²⁶⁶ Salomaa 2013, 185. Salomaa on myös esittänyt Joensuusta valmistuneiden A-linjan teologian maistereiden perusteita olla hakeutumatta papiksi (Emt. 189–190).

6 LÄHTEET JA KIRJALLISUUS

Lähteet

Jakauma tutkimukseen suostuneista

i.a. Heikki Salomaan laatima koonti tutkimukseen suostumisesta. Tekijän hallussa.

Kirkolliset soveltavat opinnot ja ammatillinen motivaatio -elektroninen kysely

2018 Heikki Salomaan kokoama tiedosto, sisältää kymmenen henkilön vastaukset. Tehtävänanto (H. Mujunen & H. Salomaa). Tekijän hallussa.

Kirkollisten soveltavien opintojen päätösarviointi

2018 Kirkollisten soveltavien opintojen päätösseminaarissa 12.3.2018 koottu koonti. Hyödynnetty yhden kysymyksen osalta, jossa 21 vastaajaa. Lisäksi hyödynnetty seitsemän opiskelijan henkilökohtaisia dokumentteja. Tekijän hallussa.

Kirkon virkaan vaadittavien soveltavien opintojen käsikirja (KSOK)

2017 Toim. Heikki Salomaa. Joensuu: Itä-Suomen yliopisto, Filosofinen tiedekunta, Teologian osasto. Julkaisematon teos.

Kirkon virkaan vaadittavien soveltavien opintojen

2017–2018 työssäoppimisjakson loppuraportit, 17 kpl.

Tehtävänanto (H.Salomaa). Tekijän hallussa.

Kirkon virkaan vaadittavien soveltavien opintojen

2017–2018 työssäoppimissuunnitelmat, 17 kpl. Tekijän hallussa.

Tervetuloa kirkollisiin soveltaviin opintoihin 2017-2018

E-lomakekysely tutkimukseen suostumisesta ja taustatiedoista. (H. Salomaa). Tekijän hallussa.

Tutkimukseen suostuneiden taustatiedot.

i.a. Heikki Salomaan laatima koonti. Tekijän hallussa.

Kirjallisuus

Airo, Juha-Pekka, Rantanen, Jarkko & Salmela, Timo

2008 Oma ura, paras ura. Helsinki Talentum Media Oy.

Buchert, Maria

2013 Aloitti Hengessä, päätti Helsingissä. Puutteellinen metafora pappisurasta luopumisen prosessista teologikoulutuksen aikana. – Teologiksi kasvamassa. Koulutusalan valinta, opiskeluprosessi ja ammattiin suuntautuminen. Toim. Kati Niemelä & Veli-Matti Salminen. Tampere: Kirkon tutkimuskeskuksen julkaisuja 118. 238–267.

Buchert, Maria & Sainio, Juha

2015 Tyytyväisyys teologiseen tutkintoon ja teologien työllistyminen. – Tulevaisuuden teologi. Teologisen alan koulutus- ja osaamistarpeen ennakointiraportti. Tekijät. Maria Buchert, Juha Sainio, Heikki Salomaa & Visa Tuominen. Helsingin yliopiston teologinen tiedekunta, Itä-Suomen yliopiston teologian osasto & Åbo Akademin humanististen tieteiden, psykologian ja teologian tiedekunta. 13–22. https://www.teologia.fi/images/Tulevaisuuden_teologi.pdf, Viitattu 7.12.2018.

Eskola, Jari

2010 Laadullisen tutkimuksen juhannustaiat, Laadullisen aineiston analyysi vaihe vaiheelta – Ikkunoita tutkimusmetodeihin II, Näkökulmia aloittelevalle tutkijalle tutkimuksen teoreettisiin lähtökohtiin ja analyysimenetelmiin. Toim. Juhani Aaltola & Raine Valli. 3.painos. Jyväskylä: Ps-kustannus. 179–203.

Eskola, Jari & Suoranta, Juha

1998 Johdatus laadulliseen tutkimukseen. Tampere: Vastapaino.

Eteläpelto, Anneli

2007 Työidentiteetti ja subjektius rakenteiden ja toimijuuden ristiaallokossa. – Työ, identiteetti ja oppiminen. Toim. Anneli Eteläpelto, Kaija Collin & Jaana Saarinen. Helsinki: WSOY Oppimateriaalit Oy. 90–142.

Eteläpelto, Anneli & Onnismaa, Jussi

2006 Lukijalle – Ammatillisuus ja ammatillinen kasvu. Aikuiskasvatuksen 46. vuosikirja. Toim. Anneli Eteläpelto & Jussi Onnismaa. 1.- 2.painos. Helsinki: Kansainvalistusseura ja Aikuiskasvatuksen tutkimusseura. 9–10.

Eteläpelto, Anneli & Vähäsantanen, Katja

2006 Ammatillinen identiteetti persoonallisena ja sosiaalisena konstruktiona – Ammatillisuus ja ammatillinen kasvu. Aikuiskasvatuksen 46. vuosikirja. Toim. Anneli Eteläpelto & Jussi Onnismaa. 1.- 2.painos. Helsinki: Kansainvalistusseura ja Aikuiskasvatuksen tutkimusseura. 26 – 49.

evl.fi.

i.a. Pappi kohtaa seurakuntalaisia. <https://evl.fi/tietoa-kirkosta/toissakirkossa/amatit/pappi>, viitattu 10.10.2018.

Gradujen aiheita soveltavissa opinnoissa.

i.a. Koonti (Heikki Salomaa) käytännöllisen teologian pro-graduseminaaria 2017–2018 varten. Painamaton lähde. Tekijän hallussa.

Hirsto, Laura & Buchert, Maria

2016 Personal worldview in constructing theological expertise? Avoidance goals and their narrative explanations in the context of career choice. – Journal of Religious Education. Volume 64, Issue 1. 15–32.

Holland, John L.

1985 Making vocational choices. A theory of vocational personalities & work environments. 2nd edition. Prentice-hall, inc. Englewood Cliffs: New Jersey.

Huovinen, Eero

2001 Pappi? 2.painos. Helsinki: WSOY.

Kasvinen, Anna

2016 Epävarmuudesta papputeen? Pitkittäistutkimus teologian opiskelijoiden ammatillisesta sosialisaatiosta. Helsingin yliopisto. Pro gradu – työ.

Kirkkojärjestys

1993 Kirkkojärjestys 8.11.1991/1055 v.1993.

Kirkkolaki

1993 Kirkkolaki 26.11.1993/1054.

Kirkon hengellisen työn ammattien ydinosaaminen

2010 Kirkon hengellisen työn ammattien ydinosaaminen 2010. Hyväksytty kirkkohallituksessa 20.4.2010.
[http://sakasti.evl.fi/sakasti.nsf/0/9C234109ED6F59F8C2257743003C65B5/\\$FILE/ydinosaaminen_2010.pdf](http://sakasti.evl.fi/sakasti.nsf/0/9C234109ED6F59F8C2257743003C65B5/$FILE/ydinosaaminen_2010.pdf), Viitattu 20.3.2019.

Kumpukallio, Minna

2015 Ammattirakastaja. Vankilapappien ammatillinen identiteetti. Helsingin yliopisto, pro-gradu -työ.

Launonen, Pekka

2009 Kasvu kirkon työntekijäksi. Diakoni- diakonissa- ja nuorisotyönohjaaja-opiskelijoiden ammatillinen motivaatio, osaaminen ja identiteetti vuosina 2004-2008. Helsinki: Diakonia-ammattikorkeakoulun julkaisuja, A Tutkimuksia 22.

Laurila, Salla

2013 Kodin uskontokasvatus teologian opiskelijoiden ammatillisten tavoitteiden taustalla. – Teologiksi kasvamassa. Koulutusalan valinta, opiskeluprosessi ja ammattiin suuntautuminen. Toim. Kati Niemelä & Veli-Matti Salminen. Tampere: Kirkon tutkimuskeskuksen julkaisuja 118. 81–102.

Lent, W. Robert, Brown, D. Steven, Hackett, Gail

1996 Career Development from a Social Cognitive Perspective. – Career Choice and Development. toim. Duane Brown, Linda Brooks & associates. 3.edition. San Francisco: Jossey-Bass Publishers. 373–421.

Mantere, Johanna

2014 Enemmän kuin tuhat sanaa. Taiteilija-papin ammatillinen tarina ja identiteetti. Helsingin yliopisto. Pro gradu -työ.

Niemelä, Kati

2014 Kutsumusta, auttamista ja itsensä toteuttamista. Pappien ja kanttorien suhde työhön, työhyvinvointi ja suhtautuminen ajankohtaisiin

- kysymyksiin Kirkon akateemisten jäsenkyselyssä 2014. Kirkon tutkimuskeskuksen verkkojulkaisuja 38.
- 2013a Miksi teologiksi? Teologiselle alalle hakeutuneiden uravalintamotivaatio ja sen muutokset. – Teologiksi kasvamassa. Koulutusalan valinta, opiskeluprosessi ja ammattiin suuntautuminen. Toim. Kati Niemelä & Veli-Matti Salminen. Tampere: Kirkon tutkimuskeskuksen julkaisuja 118. 55–80.
- 2013b Teologian opiskelijat ammatillista identiteettiä etsimässä - ammatillisen identiteetin ja koetun ammatillisen osaamisen kehittyminen kahden ensimmäisen opintovuoden aikana. – Teologiksi kasvamassa. Koulutusalan valinta, opiskeluprosessi ja ammattiin suuntautuminen. Toim. Kati Niemelä & Veli-Matti Salminen. Tampere: Kirkon tutkimuskeskuksen julkaisuja 118. 129–157.
- 2013c Mikä kirkossa vetää puoleensa ja etäännyttää? Teologian opiskelijoiden käsitys papin työstä ja kirkosta työpaikkana. – Teologiksi kasvamassa. Koulutusalan valinta, opiskeluprosessi ja ammattiin suuntautuminen. Toim. Kati Niemelä & Veli-Matti Salminen. Tampere: Kirkon tutkimuskeskuksen julkaisuja 118. 207–237.
- 1999 Teologiksi? Teologiseen tiedekuntaan pyrkivien uravalintamotiivit ja ammatillinen suuntautuminen. Diss. Tampere: Kirkon tutkimuskeskus, Sarja A Nro 74.
- Piispainkokouksen päätös.
- 2013 Kirkon säädöskokoelma nrot 63-, Nro 114 Piispainkokouksen päätös pappisvirkaan vaadittavasta teologisesta tutkinnosta. Annettu 11.9.2013.
- Saaranen-Kauppinen, Anita & Puusniekka, Anna
- 2006 KvaliMOTV – Menetelmäopetuksen tietovaranto [verkkojulkaisu]. Teemoittelu. Tampere: yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto. http://www.fsd.uta.fi/menetelmaopetus/kvali/L7_3_4.html, viitattu 21.2.18.
- Salmi, Pontus
- 2001 Seurakuntien hengellistä työtä tekevien työmotivaatio. JTO-tutkimuksia sarja 14. Diss. Espoo: Johtamistaidon opisto JTO.

Salomaa, Heikki

- 2013 Joensuun teologian maisterit matkalla työelämään. – Teologiksi kasvamassa. Koulutusalan valinta, opiskeluprosessi ja ammattiin suuntautuminen. Toim. Kati Niemelä & Veli-Matti Salminen. Tampere: Kirkon tutkimuskeskuksen julkaisuja 118. 183–204.
- 2007 Minustako Papiksi? Soveltavia opintoja suorittava teologian opiskelija papin ammattikuvan ja identiteettinsä rakentajana. Diss. Joensuu: Joensuun yliopiston teologisia julkaisuja, N:o 17.

Sinokki, Marjo

- 2016 Työmotivaatio. Innostusta, laatua ja tuottavuutta. Helsinki: Tietosanoma.

Sivonen, Anne

- 2006 Elämänkartta aikuisten oppisopimuskoulutuksessa. – Ammatillisuus ja ammatillinen kasvu. Aikuiskasvatuksen 46. vuosikirja. Toim. Anneli Eteläpelto & Jussi Onnismaa. 1.- 2.painos. Helsinki: Kansainvalistusseura ja Aikuiskasvatuksen tutkimusseura. 241–274.

Super, E. Donald, Savickas, L. Mark, Super, M. Charles.

- 1996 The Life-Span, Life-Space Approach to Careers – Career Choice and Development. toim. Duane Brown, Linda Brooks & associates. 3.edition. San Francisco: Jossey-Bass Publishers. 121–178.

Tuomi, Jouni & Sarajärvi, Anneli

- 2009 Laadullinen tutkimus ja sisällön analyysi. 9., uudistettu laitos. Kustannusosakeyhtiö Tammi: Helsinki.

Onnismaa, Jussi

- 2006 Johdanto – Ammatillisuus ja ammatillinen kasvu. Aikuiskasvatuksen 46. vuosikirja. Toim. Anneli Eteläpelto & Jussi Onnismaa. 1.- 2.painos. Helsinki: Kansainvalistusseura ja Aikuiskasvatuksen tutkimusseura. 11–23.

Opinto-opas 2017–2018

Teologian osasto. Filosofinen tiedekunta. Joensuu, Kuopio, Savonlinna: Itä-Suomen yliopisto.

<https://www.uef.fi/documents/288204/385798/teologia2017-2018.pdf/83048c63-f2fa-4f97-92a7-35f5a3043f5a>, Viitattu 10.10.2018.

UEF, Web-oodi

- i.a. 2424100 Suomen evankelis-luterilaisen kirkon virkaan vaadittavat soveltavat opinnot, 20 op.
<https://weboodi.uef.fi/weboodi/opintjakstied.jsp?MD5avain=&Kieli=1&OpinKohd=28413197&haettuOpas=3192&takaisin=/jsp/opeopas/jsp/opa-stutkrakkats.jsf&Org=20784045&Opas=3192>, Viitattu 10.8.2017.

Zondag, J. Hessel

- 2000 Motivation for the pastoral profession in the Netherlands. – Journal of Psychology and theology. 2000, vol. 28, No. 2. 109–118.

7 LIITEET

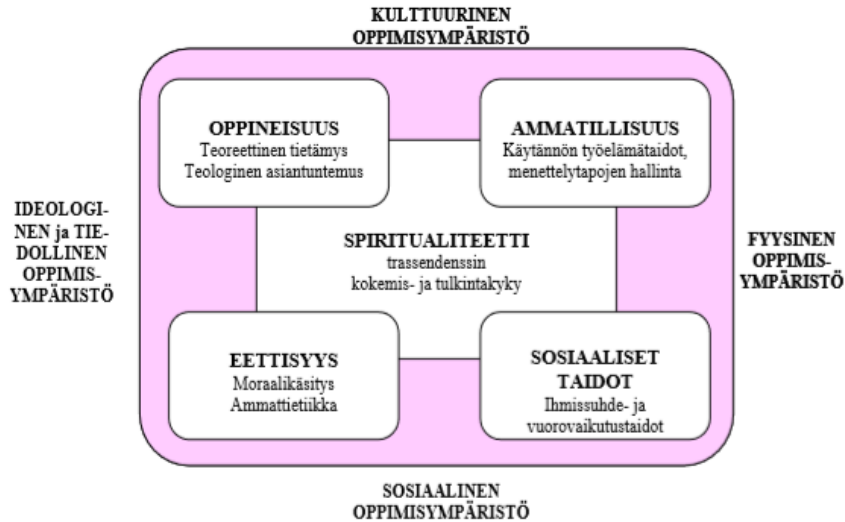
Liite 1. Työssäoppimissuunnitelman tehtävänanto

Heikki Salomaa

Itä-Suomen yliopiston teologian osasto

Kirkon virkaan vaadittavat soveltavat opinnot 2017-2018

OHJE: TYÖSSÄOPPIMISSUUNNITELMAN LAATIMINEN 2017

Papin ammattitaitoa voidaan tarkastella neljän oppimisympäristön ja viiden taitoalueen horisontissa. Silloin ammattitaito ymmärretään **teologisen tietämyksen, ammatillisen menettelytapaosaamisen, sosiaalisten taitojen ja ammattietiikan** muodostamana kokonaisuutena. Lisäksi pappi työskentelee transsendenssin rajapinnalla ja tulkitsee omalla **spiritualiteetillaan** uskon maailmaa, aistihavainnot ylittävää kokemusta Jumalasta. Niinpä myös spiritualiteetti on papille tärkeä osaamisalue: se on näkymättömän todellisuuden kokemis- ja tulkintakykyä. Kirkon virkaan vaadittavissa soveltavissa opinnoissa kaikki osa-alueet ovat merkittäviä.

TEHTÄVÄ:

1. **ITSEARVIOINTI:** Arvioi omaa tämän hetken osaamistasi suhteessa siihen ammattitaitoon, joka sinun mielestäsi papiksi vihittävällä tulisi olla. Suorita arviointi jokaisella viidellä osa-alueella ja anna itsellesi arvosana asteikolla 1-5 (1 = olen vielä alkutekijöissä, 5 = olen erittäin tyytyväinen osaamiseeni.) Voit käyttää arvioinnissa myös puolia pisteitä.
2. **MOTIVAATIOPOHDINTA:** Kuvaa omaa motivaatiotasi osallistua kirkollisiin soveltaviin opintoihin ja suorittaa seurakuntapapin pätevyyden tarjoama tutkinto? Mikä motivoi sinua papin työhön? Mikä sinua pappudessa kiinnostaa? Mikä herättää epäilyksiä?
3. **SEURAKUNTAJAKSON TAVOITTEET.** Palaa luennolla täyttämäsi *Oman lähtötilanteen arviointi* -dokumenttiin ja *Uskontokasvatuksen tilanteita* -dokumenttiin. Nimeä itsellesi niiden äärellä **vähintään kuusi** sellaista kysymystä tai teemaa, joissa haluat soveltavien opintojen aikana vahvistaa osaamistasi. Asiat voivat olla ennestään hyvin ohuella osaamisella olevia valmiuksia tai kenties työn alla olevia vahvuuksia, joiden kohdalla haluat tietoisesti edetä. Sanota tavoitteesi niin, että voit arvioida niissä etenemistä työssäoppimajakson päättyessä. Tavoitteiden tulee olla siis mahdollisimman selvärajaisia ja konkreettisesti ilmaistuja. Perustele lyhyesti kutakin kohtaa.
4. **Kirjoita** kohtien 1 ja 2 pohjalta korkeintaan neljän liuskan mittainen pohdinta (napakka ilmaisu on eduksi). Tämän työssäoppimissuunnitelmasi (TOPS) tulevat lukemaan ensin yliopistonlehtori ja myöhemmin syksyllä työssäoppimisseurakunnan ohjaava pappi.
5. **Palauta TOPS Orientaatiojakson moodle-alueella 20.9.2017 mennessä.** Nimeä dokumentti mallin mukaan: Sukunimi-Etunimi-TOPS-2017.
6. **Valmistaudu pohtimaan tavoitteitasi suullisesti** ohjauskeskustelussa yliopistonlehtorin kanssa ja ohjaavan papin kanssa tavatessasi hänet.
7. Muista, että kaikkea ei voi eikä tarvitse oppia tämän oppimajakson aikana.

HUOM! Jos olet lupautunut informatiksi soveltavien opintojen tutkimukseen, ota tops-tekstistä kopio ja vaihda siihen nimesi tilalle oma koodisi ja tallenna se Moodleen TUTKIJAN KANSIOON.

Liite 2. Työssäoppimisjakson loppuraportin tehtävänanto, sivu 1/2.

Työssäoppiminen seurakunnassa

OPISKELIJAN LOPPURAPORTTI
Soveltavien opintojen käsikirja 9.2

Opiskelijan loppuraportti opintosuoritusta varten – palautetaan Moodleen

Nimi	Opiskelijanumero / syntymäaika
------	--------------------------------

Työssäoppiminen seurakunnassa
Seurakunta

Jakson ajankohta

Ohjaaja

1. Harjoitteluseurakunta
 - Hiippakunta/ Rovastikunta
 - Seurakunnan jäsenmäärä
 - Työntekijämäärä
 - Teologien lukumäärä
 - Seurakunnan toiminnan painopisteet
 - Yleisluonnehdinta seurakunnasta ja sen toimintaympäristöstä
2. Palaa hetkeksi miettimään TOPS-tekstiäsi. Mitkä olivat työssäoppimisjaksolle asettamasi tavoitteet ja miten ne toteutuivat? Missä onnistuit ja mitä erityisesti näet tarpeelliseksi kehittää itsessäsi papin työn ydinosamista ja seurakuntapapin työtä ajatellen (jumalanpalveluselämä, kasvatustyö, sielunhoito, yleiset työelämätaidot)?
3. Mikä tuki / haittasi tavoitteidesi toteutumista?
4. Mainitse työssäoppimisjakson merkittävimmät oppimiskokemukset.
5. Arvioi teologisen ajattelusi kehitystä opintojen loppuvaiheen ja työssäoppimisen aikana.
6. Arvioi itseäsi työyhteisön jäsenenä (mitkä tilanteet tuntuivat luonteilta / haasteellisilta?)

7. Arvioi kykyäsi erilaisten ihmisten kohtaamiseen tähänastisen elämäkokemuksesi valossa (mitkä tilanteet tuntuivat luonteilta / haasteellisilta)?
8. Arvioi valmiuksiasi oman työn suunnitteluun, toteutukseen ja ongelmien ratkaisuun?
9. Mitkä ovat vahvuutesi nyt ja mitä tietoja ja taitoja katsot tarpeelliseksi kehittää jatkossa?
10. Missä koit erityisesti onnistuneesi? Mitä haluaisit erityisesti kehittää itsessäsi ja tavassa hoitaa työtehtäviäsi?
11. Kuvaile saamaasi ohjausta
 - a) ohjauksen käytännön näkökulmasta (ohjaukseen käytetty aika, ohjauksen työtavat, ketkä osallistuivat ohjaukseen, arviointikeskustelut, jne.)
 - b) työyhteisön näkökulmasta (miten työyhteisö tuki oppimista ja ammatti-identiteetin kasvua)
 - c) spiritualiteetin ja pappisidentiteetin kehittymisen näkökulmasta
12. Miten työssäoppimisjakso vaikutti opinto- ja työurasuunnitelmiisi? (esim. käsitykseen soveltavuudesta kirkon virkaan, eri työaloista, omasta osaamisestasi jne.)
13. Mitä muuta haluaisit sanoa?

Harjoittelunohjaaja/ohjaava pappi on lukenut raportin ja siitä on keskusteltu yhdessä hänen kanssaan.

Paikka ja aika	/ 20
Allekirjoitukset	
Nimensevennys	
Opiskelija	Ohjaaja

Tämä raportti on luottamuksellinen. *Raporttia ei lähetetä tuomiokapituliin!*
Opiskelija lähettää raportin word-tiedostona tai skannattuna soveltavien opintojen itä-Suomen yliopiston teologian osaston yliopistonlehtorille 4.3.2018 mennessä soveltavien opintojen seurakuntajakson Moodle-alueelle 2424102..

Liite 3. Elektronisen-lomakekyselyn tehtävänanto, sivu 1/2.

UNIVERSITY OF
EASTERN FINLAND

KIRKOLLISET SOVELTAVAT OPINNOT JA AMMATILLINEN MOTIVAATIO

HENKILÖTIEDOT

Vastaajakoodi: Tutkijan käyttöön
tarkoitettu peitekoodi.

TILANNE ENNEN SOVELTAVIEN OPINTOJEN ALKUA

Millaisia ajatuksia sinulla oli ennen kirkollisten
soveltavien opintojen alkua suhteessa tulevaisuuden
työelämään? Oliko papiksi ryhtyminen itsestään selvä
ajatus?

OPINTOJAKSON JÄLKEEN

Nyt kun opintojakso on ohi, kuvaile hieman ajatuksiasi.
Haluatko edelleen papiksi? Oletko epävarma asiassa?
Muuttuiko tai kehittyiko urasuunnitelmasi johonkin
suuntaan?

MIKÄ MOTIVOI PAPIKSI?

Mikä motivoi sinua papiksi ryhtymisessä? Jos et enää
koe haluavasi papiksi, miksi?

LISÄTIETOJA TAI KYSYTTÄVÄÄ

Lisätietoja ja kysyttävää.

TIETOJEN LÄHETYS

Tallenna

Kiitos vastauksesta!

Annan mielelläni lisätietoja tarvittaessa.

Heikki Mujunen, teologian kandidaatti

heikkim@uef.fi

050 3456411

Järjestelmänä Eduix E-lomake

Liite 4. Opiskelijan arvio opintojaksosta 2018 -lomake

Soveltavien opintojen päätösseminaari - opiskelijan arvio opintojaksosta 2018

Aihe	Arviointi 1-5 1=aiivan eri mieltä, 2= eri mieltä, 3=en osaa sanoa, 4= samaa mieltä, 5= aivan samaa mieltä					Kommentit
	1	2	3	4	5	
Soveltavien opintojen rakenne on nykyisellään toimiva.	1	2	3	4	5	
Soveltavien opintojen kuormittavuus on opiskelijan kannalta oikein mitoitettu suhteessa opintopisteisiin.	1	2	3	4	5	
Olin tyytyväinen opintojakson edellä yliopistolta saamaani informaatioon.	1	2	3	4	5	
Orientaatiojakson kokonaisanti valmensi hyvin seurakuntajakson.	1	2	3	4	5	
Työssäoppimissuunnitelman (TOPS) laatiminen ja käsittely oli mielekäs prosessi.	1	2	3	4	5	
Paikkakuntakohtaiset koordinaattorit hoitivat hyvin tehtävänsä.	1	2	3	4	5	
Asuminen ja muutkin seurakuntajakson puitteet olivat kunnossa.	1	2	3	4	5	
Ryhmäohjaus oli hyvin aikataulutettu.	1	2	3	4	5	
Minut otettiin hyvin vastaan seurakunnassa.	1	2	3	4	5	
Sain tehdä riittävästi mielekkäitä tehtäviä seurakuntajakson aikana.	1	2	3	4	5	
Ohjaava pappi hoiti tehtävänsä hyvin ja sain tarvittavaa ohjausta ja opastusta.	1	2	3	4	5	
Seurakunnan kirkkoherra/ aluekappalainen otti minut huomioon ja varasi aikaa yhteiseen tapaamiseen.	1	2	3	4	5	
Ryhmäohjaajat olivat päteviä ja suoriutuivat <u>hyvin tehtävistään</u> .	1	2	3	4	5	
Loppuraporttien laatiminen oli mielekästä ja auttoi oppimistani.	1	2	3	4	5	
Ohjaavan papin kanssa käyty päätöskeskustelu <u>oli auttoi</u> minua ymmärtämään vahvuksiani ja heikkouksiani.	1	2	3	4	5	
Tämä päätösseminaari on tarpeellinen ja hyödyllinen.	1	2	3	4	5	
Olen motivoitunut tavoittelemaan papin tehtävää seurakunnassa.	1	2	3	4	5	

Työssäoppimisseurakuntani _____ Pvm. _____ Koodi/Nimikirjaimet _____

Liite 5. Tervetuloa kirkollisiin soveltavin opintoihin 2017–2018, sivu 2/3, suostumus tutkimukseen.

SUOSTUMUS TUTKIMUKSEEN:

Teologian kandidaatti Heikki Mujunen valmisteele gradua aiheenaan Teologian opiskelijoiden ammatilliset motivaatiot soveltavissa opinnoissa. Tutkielmaansa varten hän kerää aineistoa lukuvuoden 2017 - 2018 kirkollisista soveltavista opinnoista. Kerättävässä aineistossa keskeisiä ovat opintojaksoa suorittavien opiskelijoiden ammatilliset suunnitelmat, odotukset ja kokemukset ja niiden sanallistuminen opiskelijoiden laatimissa työssäoppimissuunnitelmissa ja raporteissa.

Kaikki aineisto kertyy osana normaalia opintojakson suorittamista.

Nyt pyydän jokaista opiskelijaa ratkaisemaan kantansa itseään koskevan aineiston luovuttamiseen. Jos olet valmis antamaan suostumuksesi, pyydän Sinua valitsemaan sen mukaisen vaihtoehdon alla olevasta valikosta.

Samalla pyydän sinua valitsemaan itsellesi lyhyen peitekoodin, jonka pyydän sinua jatkossa merkitsemään kaikkiin soveltavien opintojen tutkimusaineistona käytettäviin raportteihin nimesi sijaan. Millaisen koodin muistaisit varmasti koko vuoden? Tällainen helposti muistettava, mutta riittävän hyvin suojattu koodi voisi perustua esim. äitisi syntymävuoteen ja tyttönimen alkuun, mallina 6ZAV.

Merkitse valitsemasi koodi tähän alle. Samalla pyydän myös seuraavat tutkimuksessa käytettävät taustatiedot jokaiselta suostumuksen antaneelta:

- sukupuoli
- ikä
- mahdolliset aikaisemmat ammatit, tutkinnot

Kyllä Ei

Annan suostumukseni sille, että TK Heikki Mujunen saa käyttää erikseen määriteltyjä kirkollisten soveltavien opintojen aikana laatimiani dokumentteja tutkimusaineistonaan

Tutkijan käyttöön tarkoitettu peitekoodi.

Sukupuoli

- mies
 nainen

Ikä

- alle 30 vuotta
 30 - 34 vuotta
 35 - 39 vuotta
 40 - 49 vuotta
 vähintään 50 vuotta

Olen suorittanut seuraavat ammatilliset/korkea-asteen tutkinnot (tutkinto, suoritusvuosi)

Olen toiminut aikaisemmin seuraavissa ammateissa (ammattinimike, vuosimäärä)

RUOKA-AINERAJOITUKSET

Minulla on seuraavat ruoka-ainerajoitukset:

INTENSIIVIJAKSON MAJOITUS VAIVION KURSSIKESKUKSESSÄ

Vaivion kurssikeskus on Joensuun seurakuntayhtymän leirikeskus 17 km kaupungin ulkopuolella. Sen entisessä henkilökuntarakennuksessa (omakotitalo kurssikeskuksen alueella) on majoitustilaa 2 hengen huoneissa yhteensä 6 opiskelijalle. Ks. tarkemmin <http://www.joensuunevl.fi/vaivion+kurssikeskus/>

Kysymyksessä on siis viiden viikon kommuuniasuminen perheasunnon omaisissa olosuhteissa. Seurakunta perii majoitusvuokraa vain niistä oista, joina majoitusta käytetään.

- Olen kiinnostunut osallistumaan intensiivijakson majoitusjärjestelyyn Vaivion kurssikeskuksessa hintaan 20 e/yö.